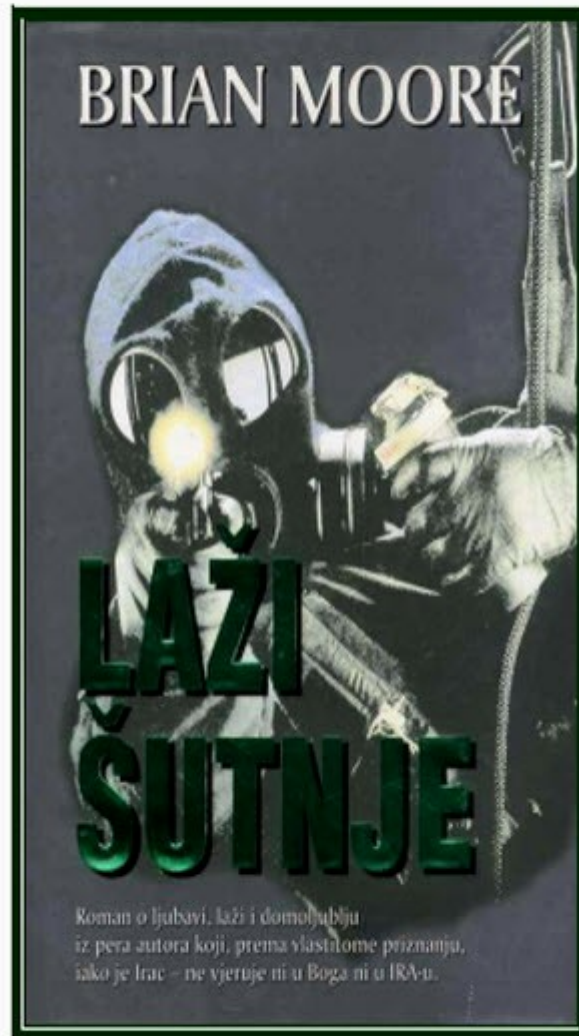

BRIAN MOORE
LAZI ŠUTNJE

Brian Moore Lies of Silence

Brian Moore

LAŽI ŠUTNJE

Brian Moore Lies of Silence

1.

U petnaest do devet, prije odlaska s posla, Dillon siđe do recepcije kako bi provjerio sutrašnji raspored osoblja. Dvije od šest žena koje su dolazile pripremiti doručak javile su da su bolesne, pa neće biti dovoljno osoblja za jutarnju podvorbu po sobama. Reče Eileeni, službenici na recepciji, neka zamoli Duffyja da telefonira naokolo i pokuša naći zamjene. Bez obzira hoće li od toga biti neke koristi. Zatim se uputi niz hodnik da porazgovara s Collisom, šefom za bankete.

- K vragu - reče Collis. - Slaba sam ti ja pomoć. I to se baš moralo dogoditi kad imamo dva primanja uz doručak. Jedno od njih je za osamdesetero ljudi.

- Koje?

Collis pokaže na oglasnu ploču:

RED ORANGE KANADSKE LOŽE KOMEMORATIVNI DORUČAK

Govornik: Velečasni Alun Pottinger

8:30 Smaragdna dvorana (samo uz ulaznice)

- Pottinger - reče. - Potpuno sam zaboravio.

- Je li potrebno neko posebno osiguranje? - upita Collis.

- Nije. Ima on svoje čuvare. A koliko je zakazanih ručkova?

- U banketnim dvoranama, četiri. Sve je popunjeno. I blagovaonica je potpuno popunjena.

- Naravno, ovo je tjedan diplomaca - reče. Pogleda na sat na Collisovu stolu. Devet i jedna minuta. Ona je sada vjerojatno kod kuće. Zaželi Collisu laku noć i obavi posljednji dnevni pregled, zaustavivši se u baru predvorja kako bi potpisao listu nabavki. Bar je bio najposjećeniji dio hotela i omiljelo sastajalište sveučilištaraca. Prošle godine promijenio je dekor i na zidove objesio velike fotografije suvremenih irskih pjesnika i pjevača.

- Jesi li pošasavio? - upitao ga je tada Mickey Cavan, glavni barmen. -Nitko neće imati pojma tko je polovica od tih momaka.

- Ti možda nećeš - rekao je Mickeyju, ali većina tvojih mušterija će znati.

Večeras, sve je bilo puno studenata koji su slavili. Morao se progurati kroz gomilu mladića i djevojaka, koji su se smijali, pili, prepirali. Prošle godine Andrea je bila dio te gomile, s tek dobivenom diplomom u ruci, potpuno nesvjesna da on uopće postoji. Strah ga ponovno preplavi. Ne misli o tome.

U baru je posluživalo četvero ljudi. Jedan od njih, privremeno zaposlen, ugleda ga i krene po Mickeyja. Kad je Mickey donio listu nabavki i stavio je pred njega, naglo mu se učinilo kako je zaboravio zbog čega je ušao ovamo. Mickey je nešto govorio, ali riječi su bile isto toliko nerazgovijetne kao prigušeni zvuk vijesti što je dopirao s televizora smještenog iznad bara. Potpiše listu, a da je nije ni pogledao, pozdravi Mickeyja i u iznenadnoj panici progura se kroz gužvu studenata. Nije sačekao dizalo u predvorju nego je pojurio zavojitim stubama prema svojem uredu na polukatu. Zatvorio je vrata za sobom i stajao, osjećajući kako mu srce udara. Njegov ured, osvjetljen žutim sjajem ljetnog smiraja, bio je miran kao da je slika. Okrene njezin broj. Odgovorila je jeclna od njezinih cimerica.

- Samo čas. Pričekajte, molim vas. Andrea? ANDREA?

Neće je pitati telefonom. Nije htio da mu kaže telefonom.

- Halo?

- Ja sam - reče. - Jesi za šetnju?

- Već je prošlo devet, Michael.

- Bit će svjetla bar još jedan sat. Molim te.

Oklijevala je. - Dobro, čekat ću te pred kućom.

Odjednom, bio je siguran u najgore. Ponudili su joj i pristala je.

- Oprostite, gospodine.

Digne pogled. Bila je to Annie, jedna od noćnih čistačica. - Mogu li pospremiti vaš ured, gospodine Dillon? Idete kući?

- Da. Možete.

Ušla je, gurajući pred sobom kolica za čišćenje, krupna, stara, nogu čvrsto utegnutih ortopedskim čarapama. - Čuvajte se na putu - rekla je, dok je izlazio.

Njegov maleni crveni renault bio je na svojem rezerviranom mjestu na parkiralištu ispod prozora dvorane za bankete. Dok mu je prilazio, jedan taksi uđe u parkiralište i zaustavi se. Dvije djevojke iziđu. Odjevene u plesne haljine, uputile su se prema ulazu u plesnu dvoranu. Protrčale su u žurbi, nasmijane i u razgovoru, ne

pogledavši ga. Koliko im je bilo godina? Devetnaest? Za njih je bio star.

- Ma daj, što je dvanaest godina? - bila je rekla Andrea.

- Čitava generacija - odgovorio je.

Uđe u renault i odveze se prema osiguranom ulazu u hotelsko parkiralište. Red automobila čekao je na ulaz. Osiguranje je bilo strogo jer je prošle godine u hotelu bila postavljena bomba. Svi su morali izići iz auta i otići do kućice za osiguranje na detaljni, pretres, dok su auto pregledavali vanjski čuvari.

Gerry, jedan od noćnih čuvara, ugleda njegov renault i požuri otvoriti izlazna vrata. - Laku noć, gospodine Dillon.

- 'noć, Gerry.

Dok je polagano ulazio u Malone Road, vrata se zatvore iza njega. Mountjoy Avenue, gdje je Andrea dijelila stan s još dvije djevojke, bila je udaljena manje od pet minuta. Dok je vozio uz Malone Road, pokraj niza jednakih viktorijanskili kuća, u susret su mu dolazila policijska oklopna kola, nakrivljena poput oštećene kartonske kutije. Zaustavila su se na križanju ispred njega. Petorica policajaca u zaštitnim borbenim jaknama i pištoljima kaubojski nisko obješenim na bokovima, iziđu iz, stražnjeg dijela kola. Na oprezu, prijeđu ulicu i uđu u maleni dućan s namirnicama. Noćas ga je taj poznati prizor deprimirao. Zašto ostati, zašto bi itko razuman ostao ovdje?

Kad je skrenuo u Mountjoy Avenue, ugleda je kako čeka, odjevena u široku košulju od traperera, traperice i izlizane mokasinke. Mahne mu. Dok joj se približavao, pokušao joj je na licu pročitati odgovor i kad je ušla u auto, nagne se i poljubi je. Ništa nije rekla niti ga pogledala kad joj je usnama dotaknuo obraz. - Idemo malo na nasip

- reče. - Može?

Kimnula je. Prebaci mjenjač u brzinu i krene. - Kako si? - upita.

- Dobro. Jesi li imao težak dan?

- Kakav je bio tvoj? Što je bilo?

- Ja sam pitala prva.

Znači ne želi o tome razgovarati. Možda nije dobila. No, znao je da je to bila isprazna želja.

- Pa, bila je prilična gužva - reče. - A sutra će biti još gore. Ovo je tjedan diplomaca na Queen'su.

- Bože, zar je to bilo prije godinu dana - unajmljena pohabana toga i prelaziš pozornicu, pa ti stisnu ruku i pruže smotuljak papira, a ti misliš: Zar sam zato studirala, zar je to sve?

- Znam.

- Naravno. Zaboravila sam. Kad si ti diplomirao?

U mislima zbroji tužni mali broj. - Davno.

- Ručak u Clarenceu - reče ona. - Sve je to dio obreda, zar ne? Sjećam se, prošle godine otišle smo nas tri, odmah nakon promocije. Sve smo isplanirale, stol, veliki svečani ručak. Međutim, došlo je do neke zbrke s rezervacijama i završile smo na sendvičima u baru.

- Šteta što me onda nisi poznavala.

- Na sreću. Da sam te srela prije diplomskih ispita, ne bih ih položila.

Nasmiješila se dok je to govorila. Ugledao ju je, prvi put, u hotelu. Bio je pripremio konferencijsku dvoranu za simpozij Umjetničkoga savjeta o škotskim i irskim pjesnicima. Televizijska ekipji HHC-ja snimala je reportažu o tom događaju. Opazio ju je odmah, mladu, zgodnu, dok je razgovarala sa snimateljima. Iznenada mu je prišla,

- Vi ste jedan od irskih pjesnika, zar ne? - upitala je i toga trenutka sve pogrešne odluke koje je u životu učinio vratile su se da ga kazne.

- Bio sam, nekad - rekao je. - Sada sam upravitelj hotela.

- Nekad pjesnik - rekla je i nasmiješila se. Primijetio je njezin izgovor.

- Vi ste Amerikanka?

- Kanađanka. - Nastavila ga je promatrati. Nije se više smiješila. - Andrea Baxter - rekla je. - Jeste li za jedno piće, kad budem gotova?

I to je bilo to. Ona je sve započela. Večeras, ona će možda sve i prekinuti, i sada dok je ulazio u javno parkiralište iznad Laganskoga nasipa sine mu da je, ako večeras bude kraj, nehotice izabrao savršeno mjesto. Ovdje mu je, naime, prije pet mjeseci rekla da ga voli.

Dok su silazili uskim puteljkom do staze uz rijeku, jedan se par zaljubljenika uspinjao. Mladić je obgrlio djevojčin struk, a njezina glava naslanjala se na njegovo rame. Kad ih je Andrea ugledala, krenula je naprijed, da ih bez smetnje propusti, spuštajući se sama prema tišini rijeke. Ovdje je sve bilo idilično i mirno. Drveće,

bremenito lišćem, tiho je škripalo na noćnom povjetarcu. Po tamnozelenoj površini rijeke plutali su veliki listovi ljiljana. Na drugoj obali, do obzora, protezala su se polja. Za razliku od ostalih dijelova gradske periferije ovo se mjesto nije promijenilo od vremena na prijelazu stoljeća kad su konji tom stazom vukli teglenjake natovarene lanenim vlaknom za gradske predionice. I sada, kao i onda, to je bilo sastajalište zaljubljenih, mjesto gdje su parovi dolazili da bi bili sami, dok skriveni leže u visokoj travi. Ubrza korak i stigne je. Ona stane, pogleda dolje i pokaže prema rijeci. - Vidi. Riba.

Vidio je samo zelenu travu kako se leluja u tamnoj vodi.

- Gdje?

- Ondje...

- Ne vidim.

' Ali baš kad je izustio, srebrnkasta riba zaljeska se pod vodom.

- Možeš mi kazati - reče. - Već slutim.

- Što slutiš?

- Sastanak. Što se dogodilo?

Nasmiješila se. - Pitala sam se kad ćeš pitati.

- Hajde, kaži. O čemu se radi?

- Pa, izgleda da trebaju nekoga tko bi bio voditelj istraživačkog tima novog programa o umjetnosti. Čini se da je Martin predložio mene i Nigel Somerville želi se naći sa mnom idućeg tjedna u Londonu.

- Na razgovoru?

- Pa, ne baš. Martin misli da je posao već moj, ako ga hoću.

- Naravno da ga hoćeš.

Okrenula se prema njemu. - Otkud ti znaš što ja hoću?

U očima joj se pojave suze. - Ovih pet mjeseci, što je to bilo, Michael? Malo valjanja po plahtama i gotovo?

- Nemoj biti smiješna. Ja te volim.

- Voliš me, ali pustio bi da odem?

- Što ti želiš? To je ono, što je bitno.

- Ne znam što hoću. Rekla sam im da nisam sigurna - da želim razmisliti. K vragu, naravno da ne želim vječno ostati ovdje. Ali, je li ovaj posao važniji od tebe? Što je s nama?

- Slušaj - reče. Odjednom je znao što mora reći. - Moraš prihvatiti taj posao, jer ćemo živjeti u Londonu. Ti i ja.

Je li mu vjerovala? Bi li on vjerovao, da je na njezinu mjestu?

- Slušaj - ponovio je. Ništa od ovoga nije planirao, ali sada su sve naslućene želje što su ga salijetale dok je iz noći u noć ležao budan, kao bujica navrle na njegove usne. - Reći ću Moiri. I razgovarat ću o rastavi s Eamonnom McKennaom, svojim advokatom. Sutra im kaži da ideš u London vidjeti Somervillea. To još uvijek možeš, zar ne?

- Da - reče - ali slušaj, Michael...

- Ne, ti slušaj. Ako budeš išla u London sljedećeg tjedna, ići ću s tobom. Keogh je u Londonu, on je Amer koji upravlja svim našim hotelima u Europi. To je onaj koji me zamolio da se vratim ovamo i preuzmem Clarence. Obavio sam to dobro i oni to znaju. Siguran sam kako će mi nešto naći u Londonu. Naravno, ne upraviteljsko mjesto.

- Ali ako si ovdje bio tako dobar, neće te htjeti pustiti.

- Baš me briga. Ako kaže ne, ipak ću otići u London. Već ću nešto naći.

Pogleda ga i okrene se prema tamnim strujama rijeke. Kao da ga nema. Iznenada sve što je upravo rekao učini mu se glupim i nemogućim. Zapravo, nikad nisu razgovarali o zajedničkoj budućnosti. Njegova razmišljanja da napusti Moiru bile su tek nedorečene želje, a ne planovi za djelovanje. Andreu, u stvari, nije dobro poznao. Došla je u Sjevernu Irsku prije četiri godine jer je njezin otac, kanadski inženjer, prihvatio dvogodišnji ugovor u tvornici aviona Short. Kad su joj se roditelji vratili u Kanadu, ostala je da bi dovršila studij umjetnosti. Tada je postojao i neki dečko, no Dillon nije znao kako mu je ime. Rekla je da su joj Irci mnogo draži od Engleza »jer su mnogo zabavniji«.

Ali što li je vidjela u njemu? Nije pušio marihuanu i nije volio rock-koncerte, poput nje. Nije bio ni vješt u krevetu, kao ona. Bio je oženjen i svoju je vezu skrivao pred ženom. Njegov posao sigurno joj je bio nezanimljiv. Bio je neuspjao pjesnik u poslovnom odijelu. A ipak je vjerovao - iako nije mogao objasniti zašto - da ga voli. Od trenutka kad mu je to rekla, ovdje na stazi, viđali su se gotovo svakoga dana. Često bi se vidjeli na svega jedan sat i u naletu žudnje otišli u njegov hotel, uzeli ključ i vodili ljubav u nekoj praznoj sobi. A ipak to nije smatrao pustolovinom. Nikad prije nije bio nevjeran. Uzbudivalo ga je da voli i plašilo da će je izgubiti. Znao je

da se djevojke njezinih godina zaljubljuju u oženjene muškarce. I da ih brzo prolazi.

Okrenula se od tamnih struja rijeke.

- Želiš li to stvarno, Michael?

- Da.

- Jesi li siguran? Nemoj to govoriti ako nisi siguran.

- Siguran sam.

- Onda dobro - reče i poljubi ga.

Crno je postalo bijelo. Izrekavši svoje sanje, učinio ih je stvarnima.

- Volim te - reče.

Uhvatila ga je za ruku i krenuli su dalje. - A što je s Moiom? Hoće li ona ostati, ako odeš?

- Mislim da hoće. Ona ne bi bila sretna nigdje drugdje.

- A što će raditi?

- Ne znam. Možda će prijeći na puno radno vrijeme i prodavati onaj nakit i starudiju.

- Hoće li moći od toga živjeti?

- Ne znani.

Prošli su zavoj rijeke i ugledali pred sobom crveno nebo. Na obzorju su se vijorili dugi pramenovi crnog dima.

- To dolazi iz grada? - upitala je.

- Ne, to je na drugoj strani. Negdje kraj Lisburna.

- Misliš da je požar?

- Vjerojatno je namjerno - reče. - Farmeri pale strništa.

- Kasno je. Morali bismo natrag.

- Čekaj. Sjednimo malo. Molim te.

Na lijevoj strani ugleda prolaz u živici. Provukli su se kroz njega na livadu s visokom travom. Prije nego što su sjeli, provjerio je je li zemlja vlažna a zatim legao na leđa, gledajući crveno nebo. - Jedva čekam da odem. Prokleta mjesto. Nikada se nisam želio vratiti ovamo.

- Stvarno?

Nasmijali su se u glas. - Pretpostavljam da sam to već spomenuo.

- Barem tisuću puta.

Okrene se prema njoj, želeći je poljubiti. Ona ga odmah privuče, ljubeći ga strastveno kao -da će početi voditi ljubav. Ali kad joj je

rukom kliznuo niz bedro, ona je stiskom zaustavi. - Siguran si u sve to, Michael?

- Naravno da sam siguran. To je najljepše što mi se dogodilo u životu.

Pustila ga je i legla natrag u travu. - Kad ćeš joj reći?

- Sutra.

- A onda?

- Iselit ću. Uzet ću sobu u hotelu dok ti i ja ne odemo u London.

- A što ako ti kažu da moraš ostati ovdje?

- Rekao sam ti već. Ipak ću otići.

Ponovno je sjela, obuhvativši rukama koljena. - Strah me je. Tebe nije?

- Ne. Ja sam sretan.

- Pa, ako si ti sretan... - Okrenula se da ga pogleda. - željela bih da je već sve gotovo. Mislim, željela bih da smo već u Londonu.

Nećeš se predomisлити, zar ne? Mislim, ako se predomisliš, ne bih ti zamjerila. Ja nisam udata. Meni je to drukčije.

Zagrlio ju je i osjetio njezino tijelo, napeto, gotovo kao da drhti.

- Slušaj - reče. - Shvaćaš li da od večeras možemo svo vrijeme biti zajedno? Sutra, kad se uselim u hotel, možeš mi se pridružiti.

- Točno, mogla bih, zar ne?

Osjetio je kako joj se tijelo opušta. Poljubi ga, zatim ustane, stresajući čičke s traperica. Okrene se da ga pogleda, a onda ispruži ruku i povuče ga.

Dok su se penjali uz puteljak koji je vodio do parkirališta, nekoliko parova se spuštalo, koristeći nadolazeću tamu. Na parkiralištu sada je bilo dvostruko više automobila. Kad je otključavao vrata automobila, sine mu da je ovo kraj tajnim sastancima, ležanju u visokoj travi, sjedenju u parkiranim automobilima, vođenju ljubavi u praznim hotelskim sobama. A i kraj njegovim večerima s Moiom, čekanju da ode gore u krevet ili da se istušira, kako bi se on mogao išuljati van da obavi svoj večernji telefonski razgovor. I, kad su se vratili u Mountjoy Avenue, upaljena svjetla u stanu kao da su ga željela podsjetiti na njegove frustracije, jer su pokazivala da su Andreine cimerice kod kuće. Ostali su sjediti u autu i on je ponovno poljubi.

- Kada ćemo se sutra vidjeti? - upitala je.

- Možeš li doći u hotel u sedam?

- U redu.

- Mogli bismo zajedno večerati. Da proslavimo.

- Neće to biti proslava, Michael. Ne za tebe. Sjećam se kad sam prekinula sa svojim dečkom. Bila sam sretna da sam to napravila, ali...

- Tko je bio taj dečko? - upita. - Sad bi mi mogla reći.

Nasmijala se. - Davna prošlost. Nije važno.

Poljubila gaje. - Znaš što me brine? Što ako te ona ne pusti? Ja ne bih.

Nasmije se. - Vidimo se u predvorju Clarencea u sedam.

- U sedam.

Izišla je iz auta i potrčala do ulaznih vrata. Gledao ju je dok ih je otključavala, nadajući se da će se okrenuti i mahnuti mu. Čekao je. Okrenula se, mahnula i ušla.

Dok je vozio kući, sjeverno kasno ljetno svjetlo svojim sablasnim, zlatastim sjajem obavilo je viktorijanske spomenike i zgrade. Ulice s dućanima bile su prazne. Ljudi već godinama nisu šetali noću. Skrene prema Millfieldu, vozeći kroz dijelove Belfasta koji su za vanjski svijet postali slika grada: grafitima nagrđene i zabarikadirane sirotinjske četvrti u kojima su se sukobljavali siromašni protestanti i katolici, godinu za godinom, u ravnoteži mržnje, straha i nepovjerenja.

- Nijemci su bili ti koji su razorili Belfast - običavao je govoriti njegov otac. - Nisu to učinili ovi neredi, nego bombardiranje za vrijeme rata. Nakon rata očistili su bombardirana mjesta, ali na njima nisu ništa gradili. -Pretpostavljao je da je to istina, jer je vidio fotografije predratnog grada, urednoga, ružnoga, viktorijanskog. Ali ono što je rat započeo, četvrt stoljeća građanskog sukoba pogoršalo je, tako da je sada, ispod novih autocesta koje su presijecale grad kao rezovi noža po karti, staro srce Belfasta, one tisuće malih zdanja u kojima su stanovali ljudi čija je najveća ambicija bio posao u brodogradilištu ili predionici, ležalo u stalnoj pošasti siromaštva, raspadajući se, bez nade.

Njegova kuća nalazila se na sjevernom kraju Belfasta, dijelu onoga većeg grada koji je okruživao središnja gčta. Bio je to miran, nepoznati Belfast srednje klase u kojem su protestanti i katolici živjeli

jedni do drugih, povezani klasom, gospodarskim vezama, čak međusobnim brakovima, onako kako to siromasi nikada ne mogu biti. Njegova kuća, za razliku od ostalih u ulici, bila je unajmljena, jer je Moira rekla: - Ono što stvarno želim, jest da kupimo lijepu kuću na drugoj strani grada, blizu tvoga posla.- Njegovu napomenu da nema namjeru ostati u Belfastu ignorirala je.

Kad su se prvi put sreli - na zabavi zajedničkih prijatelja u Londonu - rekla je: - Sviđa vam se ovdje? Meni se gadi. Ako šest mjeseci živite bilo gdje u Londonu, možete biti sretni ako znate kako vam se zovu prvi susjedi. Jedva čekam da idem kući.

- Znači idete kući? - upitao je. Premda ju je poznao manje od pet minuta osjetio je dašak razočaranja. Bila je visoka, lijepa i vrlo ko- ketna. Već tada ju je mislio pozvati na sastanak.

- Kad bih samo mogla - rekla je. - Došla sam ovamo jer kod kuće nisam mogla naći posao. Ova djevojka, Clodagh Burke, moja je prijateljica, bile smo zajedno na UCD-u...

- Studirali ste na UCD-u?

Nasmijala se. - Izgledate iznenađeno? Kao što sam rekla, Clodagh je osnovala nevelik dječji vrtić ovdje u Hampsteadu pa me zamolila da joj dođem pomoći. Ako ovdje uspije, želi otvoriti i vrtić u Belfastu. Njega bih ja vodila.

- Prema tome, vraćate se kad-tad?

- Možda. Među nama, dodijalo mi je podučavanje klinaca. Ne znam što bih htjela raditi. Voljela bih otići kući, ali za sada sam zapela ovdje.

UCD - Univerzitet u Dublinu

- Koja ironija - rekao je. - Kod mene je obratno.

- Kako to?

- Američko hotelsko poduzeće za koje radim upravo je kupilo hotel Clarence. Htjeli bi da ga je preuzmem. A to je upravo posljednje što ja želim.

- I što ćete učiniti?

- Ići ću. Ako odem u Belfast i sve bude u redu, obećali su mi da će me povući natrag u London i dati mi na upravljanje jedan od njihovih ovdašnjih hotela. A to je ono što i te kako želim.

- I kad idete?

- U listopadu.

- Zavidim vam - rekla je.

Je li to bio razlog što je dva mjeseca kasnije kad ju je zaprosio odgovorila potvrdno? Prije nekoliko tjedana našao je u ladici staru, odbačenu lisnicu. Unutra je bila fotografija u boji djevojke, visoke, vitke, nasmijane, u haljini s dubokim izrezom, kose rasute po ramenima, fotografija kakvu muškarac drži u lisnici da bi je pokazao drugim muškarcima zbog užitka koje mu pruža saznanje o njihovoj zavisti.

A, naravno, zavidjeli su mu. Nije li ga još prošle godine njezin običaj da koketira s nepoznatim ljudima ispunjavao ljubomornim bijesom? Počevši od vlastitog oca koji ju je, pripit, na kraju njihova vjenčanja, stisnuo u ne baš očinski zagrljaj te sočno i pohotno poljubio.

Sada, vozeći se Antrim Roadom, sjetio se svojega oca. Moira će, naravno, odmah telefonirati njegovim roditeljima. Mogao je zamisliti kako će njegov otac saslušati tu vijest u svojem uredu u stražnjem dijelu hotela Kinsallagh House, spustiti slušalicu, dići se i zatvoriti vrata obložena zelenom čohom, da ga ne bi čulo kuhinjsko osoblje, i onda ga nazvati.

- Michael, što to čujem? Baš sam razgovarao s Moiom. Jesi li pomislio kako će to pogoditi tvoju majku, ha? Da ne govorimo o tvojoj karijeri. Misliš da možeš samo tako napustiti vođenje jednog važnog hotela i očekivati da će te itko ikada opet shvaćati ozbiljno? Podsjećam te da se to i mene tiče. Ja sam te preporučio tim ljudima. Ja sam te nauči - mislim, onu ranu poduku koju si dobio ovdje u Kinsallaghu. A Ameri, što misliš kako će oni reagirati? Mogu lijepo zamisliti lice gospodina Keogha kad mu kažeš kako si napustio važno namještenje jer si upoznao neku malu fličkicu. K vragu, Michael, ima važnijih stvari u životu od jedne fufice.

Tu bi, vjerojatno, ocu spustio slušalicu. Ali to ne bi bio kraj priče. Njegov otac, vlasnik hotela Kinsallagh House u okrugu Antrim, »otmjene, stare irske ladanjske kuće, na popisu zaštićenih zdanja, okružene s pet hektara parka i s veličanstvenim pecanjem na obližnjoj rijeci Kinsallagh«, otac, koji je uspio proživjeti život u izmišljenom svijetu, vjerujući da njegoyi gosti u njemu vide gospodina, zemljoposjednika koji vodi Kinsallagh House ne kao hotel nego tek iz hobija, otac, koji je bio u stanju prikladno zanemariti činjenicu da je on, zemljoposjednik, morao biti nadkonobar u

blagovaonici da bi preživio, i svake večeri, prije samog obroka, posluživati vino i piće, otac, koji ga je uputio u hotelski posao i bio tako impresioniran njegovim namještenjem u Clarenceu, »Dragulj, Michael, nekad najbolji hotel u gradu, što će, zahvaljujući tebi, opet postati«, njegovu će ocu to izgledati kao osobna uvreda, izdaja obitelji.

Ispred njega, dok je ulazio u Winchester Avcnlie, nebo je potamnijelo. Skrene na usku stazu iza kuće i parkira aulo na uobičajenom mjestu, pred ulazom u stražnji vrt. Večeras nije bilo vjetra. Vrt je bio čudno miran. Digne pogled prema kući, napola skrivenoj nenjegovanim grmljem i živicom. Gornji kat bio je u mraku. Znači, još nije u krevetu. Otvori vrata i uđe u vrt, čekajući mačka. Ali mačak nije došao. Gdje li je? Bez obzira kako kasno došao kući, mačak bi se brzo došuljao, protrljao uz njegove nogavice i mijaukom tražio hranu. Bio je to »vanjski« mačak. Moira ga nije puštala u kuću.

- Teddy? - tiho pozove. - Teddy? - čekao je, zatim zatvori vrata iza sebe i krene vrtinom stazom do stražnjih vrata kuće. Tko će ga hraniti kad on ode? Otvori stražnja vrata, koja su bila otključana, i ugleda kako se nestvarne boje televizijskoga ekrana stapaju sa sjenama hodnika.

- Michael, ti si?

Uđe u dnevnu sobu. Nije bila sama. - Baš smo gledale kraj Zone sumraka -rekla je, ustajući da ugasi televizor.

Okrene se prema Peg Wilton. - Večer.

- Večer, Michael. Zaboga, već je pola jedanaest. Pojma nisam imala da je tako kasno. Još prije sekundu je bio dan.

- Zona sumraka - reče.

Peg Wilton se nasmije, dižući se sa sofe i pokazujući mu svoju poveliku stražnjicu dok se saginjala da pokupi nekakve sitnice sa stolića.

- Da ostavim ova dva komadića ahata? - upita Moiru. - I ove češljeve od kornjačevine, može?

- Nisam sigurna za ahat, ma, ostavi - reče Moira. - Za češljeve imam sigurnog kupca. Čuj, Michael će te odvesti kući.

- Ne, nikako.

- Nema problema - rekao je.

Peg Wilton nasmiješi se Moiri. - Pravi gospodin, kao uvijek.

Je li bila sarkastična? Znao je da joj nije simpatičan i u normalnim okolnostima smetalo bi mu da je mora voziti, ali večeras, u istoj sobi s Moirrom, znajući da će joj sutra morati reći, želio je pobjeći.

- Čuj, nemoj me Čekati - reče. - Najbolje da odeš leći. Imam još nekog posla.

Moira je prešla preko toga. - Dođi, Peg, idemo na stražnji izlaz. Auto je s one strane.

Kad su svi troje izišli u vrt, zagledao se u mrak. - Jesi li večeras vidjela mačka?

Moiru nije zanimao mačak. Zagrlila je Peg Wilton. - Dobro, Peg, nazvat ću te sutra. Oko deset, može?

Išao je ispred Peg i otvarajući vrata automobila, gurne suvozačko sjedalo dokle god je išlo. Peg je bila povelik komad žene. Kad je upalio svjetla, iznenada ugleda žuti odsjaj mačjih očiju. Ali ta mačka je bila perzijska. Protrčala je ispred auta i skočila u grm.

Izišli su na Winchester Avenue. Peg reče: - Ovih je dana vjerojatno gužva u hotelu?

- Da, ovo je tjedan diplomaca.

- Naravno. I svi poslije idu u Clarence. Naročito sada. Fantastično je kako se to mjesto promijenilo odkad ti njime upravljaš.

Gledao je cestu ispred sebe. Tko će sada upravljati hotelom? Morat će poslati nekoga iz Londona. Ponovno osjeti tako snažan osjećaj sreće da nesvjesno pritisne papučicu gasa i auto pojuri naprijed.

- Lakše, lakše - reče Peg. - Još malo pa smo tu. Četvrta vrata, crvena. Evo nas.

Zaustavi se gdje mu je pokazala i ugasi motor. Ona se nagne prema njemu i stavi mu svoju zdepastu ruku, punu prstenja, na rukav. - Mogu li te nešto zamoliti?

- Naravno, što?

- Nećeš se ljutiti na mene?

- Zašto bih se ljutio?

- Pa, Michael, stvar je u tome da sam odlučila otvoriti dućan u Dublinu. Našla sam fantastičan prostor odmah kraj Grafton Streeta. Ali, ipak, znaš, moram otići onamo dok posao krene. A to znači da trebam nekoga tko bi vodio moj dućan ovdje, nekoga sa stilom. I, iskreno rečeno, Moira bi bila idealna osoba.

Je li je Moira nagovorila na tu najnoviju ludost? Voditi glupi dućan. Ali sada, nije važno. Možda bi čak i pomoglo. - Što Moira misli o tome? - upita.

- Pa, u tome je i stvar, znaš. Ona misli da ti imaš neku vrstu predrasude prema tomu da radi u dućanu. - Nasmiješila se osmijehom neprijatelja. - Je li to istina?

- Istina je - rekao je. - S njezinom naobrazbom, mislim da je to šteta.

- Ali stvar je u tome, a to i ti znaš, da Moiru ne zanima rad u školi. Mislim da bi to bilo dobro za nju. Izišla bi iz kuće. Sretala ljude. Pretpostavljam da bi joj se to svidjelo.

- Pa, neka ona odluči - rekao je i odmah osjetio kako su mu Pegini prsti čvršće stisnuli ruku.

- Stvarno to misliš? - upitala je i ovog puta osmijeh joj je bio iskren.

- Naravno.

- Divno. Baš mi je drago. Mogu li joj reći, da je to u redu? Ili hoćeš ti s njom prvi razgovarati?

- Ne, ti joj kaži - rekao je. - Kaži joj sutra. - Jer sutra u ovo doba Moira neće više tražiti njegovo dopuštenje ni za što.

- Ali bit će u redu, zar ne?

- Sasvim u redu.

- Onda idem. - Otvorila je vrata malog auta. - Puno ti hvala, Michael. I hvala za vožnju.

- Otpratit ću te do vrata.

- Ne, ne. Bez brige.

Dok je promatrao Peg Wilton kako prilazi vratima i otvara ih, sjetio se kako je Andrea trčala do svojih ulaznih vrata, kako se okrenula i mahnula mu. Večeras mi se promijenio život. Sve se promijenilo. Sve.

Vratio se natrag Antrim Roadom i ponovno parkirao. Prozor spavaće sobe sada je bio osvijetljen. Mogao bi možda ostati u prizemlju dok Moira ne zaspi? Ovih posljednjih mjeseci nije mu teško padalo da je zavarava. Bila je neprijatelj njegove slobode. Ali sada je bio siguran da čak niti jednu noć neće moći prikriti svoj novi osjećaj sreće. Sada više nije bila njegov neprijatelj. Bila je njegova žrtva.

Dok je išao vrtinom stazom, čuo je iza sebe klepetavi zvuk. Vrtna vrata, koja nije dobro zatvorio, ljuljala su se amo-tamo i udarala o

vratnicu. Krene natrag i na svjetlu koje je dopiralo s prozora na katu ugleda kako nešto viri iz živice iza vratnice. Ženska torbica? Ali kad se sagnuo da je uzme shvati da to nije torbica. Teddy. Dotakne tijelo, tvrdo i hladno ispod krzna. Lijeva strana Teddyjeve glave bila je oblijepljena krvlju, njuškica smrskana kao da ga je udario auto.

Je li netko, vozeći prilaznim putem, udario Teddyja i onda ga bacio preko živice? No, prilazni put koristi samo netko od susjeda, koji sigurno znaju da je Teddy njegov mačak. Zgađen, podigne maleno tijelo i pažljivo ga sakrije ispod grma fuksije. Bolje da joj večeras ne kaže. Pokopat će ga ujutro. Nije da joj je bilo stalo do Teddyja ali takvo što moglo ju je uzrujati, nagnati je da nazove policiju, optuži susjede i bog zna što još.

Stražnja vrata bila su otključana. Zaključao ih je kad je ušao. Telefon je počeo zvoniti i on potrči stražnjim hodnikom do stalka na kojem je stajao ispod hrpe kaputa. Kad je stigao, na treći zvuk, zvonjava je prestala. Vjerojatno je podigla slušalicu u spavaćoj sobi. Obično je poziv u ovo doba noći značio nekakvu nepriliku u hotelu.

Zato je dignuo slušalicu i čuo Peg kako kaže: - Pazi, nemoj ništa reći. Budi iznenađena.

Zatim Moira, užurbano. - U redu. Mislim da je upravo došao. Bok.

Dok se penjao stubama, začu njezin glas. - To si ti? - Nije odgovorio. Na vrhu stuba ugleda njezinu figuru, crnu dagerotipiju ocrtanu svjetlom iz spavaće sobe.

- Dignuo si slušalicu? - upita njezin glas.

- Da. Što Peg hoće?

- Ma, nešto što mi je zaboravila reći o komadu intarzije koji je kupila.

Okrene se i vrati u spavaću sobu, sjedajući za svoje trokrilno zrcalo da započne svakovečernje četkanje kose. Kad je uzela četku, nagne se prema naprijed i bijesno iz nje izvuče jednu dugu dlaku, svijetlu poput srebrene žice, pregledavajući je kao da je zaražena. Njezina plava pamučna spavaćica imala je duboki izrez u obliku slova v, koji je otkrivao njezina duga bijela leđa i pršljenove kralježnice slične zglobovima šake. Ponovno uzme četku i stane četkati kosu prema naprijed, preko lica, trzajućim pokretom koji ga podsjeti na njezino klečanje pred zahodskom školjkom, s prstom u ustima, dok u grču

povraća pola kutije bombona ili dio torte, koje je pojela prije manje od sata.

Nakon što je jednom otkrio njezinu bolest, nije se više trudila da je sakrije. -To je nešto što mi se događa - rekla je. - Zove se bulimija i ja tu ne mogu ništa. Pretpostavljam da sam ti trebala reći prije nego što smo se oženili. Naravno da sam trebala. U svakom slučaju, ne bih htjela da to pričaš ljudima. Čuješ, Michael? To ozbiljno mislim.

On je, naravno, nije poslušao. - To je oblik anoreksije - rekao mu je Sean Mullen, ginekolog. - Radi se o ženama koje žele savršenu figuru i morbidno se boje da će se udebljati. Povremeno se pomamno bace na hranu, uglavnom slatkiše, i onda povraćaju. Pretpostavka je da žele postići stereotip bespomoćne, zavisne, ženske ljepote. Radi li se o nekom koga poznate?

- Da. Ali da želi biti bespomoćna i zavisna baš ne zvuči točno.

- Jeste li sigurni? - upitao je Mullen. - Te se stvari ne pokazuju uvijek na površini. Bez obzira o kome se radilo, trebala bi razmisliti o liječenju. Bulimičari mogu biti suicidalni.

Sada tržne glavu unatrag, a kosa zavitala poput konjskog repa i ona ga ugleda kako stoji iza nje. - Što ti je ? - upita ljutito.

- Ništa.

- Ideš spavati?

- Za trenutak. Moram srediti neke račune. Nemoj me čekati.

Ponovno se okrenula svojem zrcalu, istražujući lice na nervozan, sumnjičav način, pipajući obraze, zatežući kožu oko očiju, izravnavajući nepostojeće bore. U svojoj trideset i trećoj godini bila je lijepa kao i uvijek no prošle godine počela je vjerovati da gubi ljepotu. Istina je da u svojem sadašnjem zabrinutom, potištenom stanju nije više koristila koketni nastup koji je uzbuđivao muškarce, ali, neprijeporno je bila netko za kim su se okretali na ulici. S osjećajem krivnje, sam je sebi rekao da neće imati poteškoća u nalaženju drugoga muža. Hoće li ga htjeti, bilo je drugo pitanje.

- Onda, laku noć - reče. Pogledala ga je u zrcalu, ali nije odgovorila. Izišao je u gornji hodnik i ušao u malenu prednju spavaću sobu koju je pretvorio u radnu. Ovdje su bile, poslagane od poda do stropa na polici, vlastite izrade od šperploče i cigle, njegove knjige, većinom još iz slucentskili dana, a neke i iz djetinjstva iz hotela Kinsallagh House - njegove knjige, Čehov, Joyce, Eliot, Stevens, Yeats, Flann

O'Brien, Lowell, Proust, Laforgue, Auden, Waugh, Greene, Sartre, Tolstoj, mješavina romana, poezije, biografija - knjige koje je ljubomorno držao odvojene od onih u »knjižnici« Kinsallagha, od detektivskih priča, špijunskih romana i ljubica koje su ostavljali gosti i kojima je njegov otac punio police. Njegove knjige: njegova putovnica za onaj drugi svijet o kojem je nekada sanjao. Ali noćas, gledajući ih, pomislio je, prvi put, da ih ostavi. Ali, ako ih ne uzme, Moira bi mogla misliti da nije uistinu otišao.

Čuo je, u noćnoj tišini, zvuk automobila kako se približava. Činilo se da je stao ispred kuće. Otišao je do prozora i pogledao dolje. Bijeli ford eseort bio je parkiran s druge strane ulice. Vozač je ugasio svjetla i Dillon je vidio da djevojka sjedi pored njega. Vozač se okrene i zagri djevojku kao da će je poljubiti, ali nije. Sjedili su tako ne mičući se neko vrijeme i tada se djevojka, kao da je znala da je netko promatra, okrene i zagleda u kuću. Posramljen, Dillon se odmah povuče. Iza njega ugasi se svjetlo u spavaćoj sobi.

Sjeo je za stol. Otvorio je ladice, tražeći stvari koje će morati sutra ponijeti. Uzme putovnicu, diplomu Ecole National d'Administration des Hotels iz Lausanne i čekovnu knjižicu. U drugoj ladici pronađe primjerke pjesama koje je kao student objavio u malim časopisima i neke članke koje je napisao za Omegu, studentski časopis, osnivanje kojega je pomogao. U lijevoj donjoj ladici bio je album sa fotografijama. Otvori ga. Fotografije njegova vjenčanja. Prijem je bio u Kinsallagh Houseu i ondje, na prednjoj tratini, bio je njegov otac, zadovoljan sam sobom u unajmljenom svečanom odijelu, ruku pod ruku s majkom, koja je na glavi nosila veliki šešir za vrtne zabave. Na drugoj fotografiji bili su Moirini roditelji, Joe, mesar, nelagodna izgleda u loše sašivenom plavom odijelu, i Maeve, njezina majka, ogromna u šifonskoj haljini s cvjetnim uzorkom. Na sljedećoj stranici albuma bila je fotografija Moire, same u bijelom satenu, kako drži stručak žutih ruža, ozarena, s osmijehom, i nekako nevjerojatno dirljiva, poput visoke dvanaestogodišnja-kinje obučene u nevjestu. Sljedeća stranica bila je prazna. Zatvori vjenčani album i u tom času začu kako ga zove iz spavaće sobe. - Hoćeš li još dugo?

- Vjerojatno. Spavaj.

- Onda zatvori vrata. Svijetli mi u oči.

Nije zatvorio vrata. Umjesto toga, ispruži ruku i ugasi stolnu svjetiljku, tako da je sobu sada osvjetljavalo svjetlo s ulice.

Što će se dogoditi s njom? Vodit će dućan Peg Wilton neko vrijeme, ali to neće trajati. Kod nje ništa ne traje, ni poslovi, ni prijatelji, ni ljubavnici, ni brak, ništa. Želi biti voljena. Da sam je barem mogao voljeti, voljeti nju, a ne samo njezin izgled. Ali tko je uistinu voli? Njezin otac možda, ali on misli da je nezahvalna. A majka je se boji. Koga ona voli? Nikoga, mislim, a najmanje sebe samu. Tvrdi da voli život ovdje, način na koji ljudi govore. - Takvoga mjesta kao što je Sjever nema nigdje. Ne bih mogla živjeti nigdje drugdje. - A ipak, čak niti ovdje, nema pravih prijatelja.

Dolje, na ulici, tresnu vrata automobila. Začu korake, glasne u noćnoj tišini. Ustane i ponovno pogleda kroz prozor. Bijeli ford bio je još uvijek parkiran s druge strane ulice, ali njegovi putnici, muškarac i djevojka, šetkali su, ruku pod ruku, drugom stranom ulice. Kad su pristigli do njegove kuće, stali su i zagrlili se. Dok su to radili, vidio je da djevojka miče glavu na stranu, ne da bi poljubila muškarca nego da pogleda u njegovome smjeru. Ponovno se povuče, ne želeći da ga opaze. Čuo je kako idu dalje, a zatim ih vidio gdje prelaze ulicu i ulaze u auto. Motor proradi. Bijeli ford polagano krene niz aveniju i skrene u Antrim Road.

- Michael, što radiš tamo u mraku?

- Ništa.

- Dodi onda u krevet.

- Evo, odmah.

Kad je ušao u spavaću sobu, Moira zapali svjetlo nad krevetom i pogleda ga. r Što se s tobom zbiva?

- Ništa. Razmišljao sam.

Čim se počeo svlačiti, okrenula je lice prema zidu. Kad je podigao plahtu da legne pokraj nje, okrenula se i pogledala ga. - O čemu si razmišljao? Nešto mi želiš reći, zar ne?

Promatrao ju je, napet. Njezino lice, bez šminke, izgledalo je golo, a neocrtane oči manje nego obično. Kako je otkrila, kako je mogla znati, kad sam tek večeras odlučio?

- Reći što?

- Što si ti umišljaš, Michael? Zašto misliš kako te moram pitati za bilo kakvo dopuštenje? Idi ti lijepo k vragu!

- O čemu ti to pričaš?
- Ne znam zašto je Peg uopće razgovarala s tobom, ja je nisam molila, a što ja radim uopće te se ne tiče, sve to sranje o tome da ne radim u dućanu. Radit ću gdje god mi se hoće, čuješ? Ja nisam naključana buržujskim snobizmom kao ti.
- Misliš Pegin dućan? - upitao je. (Bože, zar se samo o tome radi?)
- Slušaj - reče. - Nisam bio protiv, vjerojatno ti je rekla. Radi što hoćeš, ako te veseli.
- Da radim što hoću? Baš ti hvala. Zašto misliš kako trebam tvoje dopuštenje za bilo što? - Sjela je na krevet, dugih nogu prekriženih u joga položaju, spremna na jednu od onih besmislenih svađa koje mogu trajati satima. - Ne znam što uopće radim ovdje - reče. - Bogme, ne znam. Tebi ne trebam, čak ti se više i ne sviđam...
- Nije istina.
- Istina je i ti to znaš. Ne znam zašto si se oženio, sigurno ne iz ljubavi. Znam, znam, sviđala sam ti se, ali više ne, zar ne?
- Daj, prestani s tim - rekao je.
- S čime da prestanem? O čemu pričaš? Ništa što radim ti ne odgovara; mrziš me, mrziš ovu kuću, mrziš što si ovdje, mrziš svoju vlastitu domovinu. Znam da bi bio sretniji u Francuskoj ili negdje, bilo gdje osim ovdje...
- Uopće te ne mrzim - reče.
- Čuj, ne krivim te, pogledaj me, pogledaj što se sa mnom dogodilo? - Pokrila je lice rukama. Počne plakati.
- Molim te - rekao je. - Kazao sam ti već tisuću puta da si jedna od najzgodnijih djevojaka koju sam ikada vidio. Ne radi se o tvom izgledu, to je glupo!
- Glupo. Pa, naravno. U redu, znam kako misliš da sam glupa. Pojma nemam koga si mislio da ženiš, možda Maud Gonnet ili Simone de Beauvoir - to bi ti se dopalo, ne? Mogao bi pričati o poeziji do mile volje.
- Prestani.
- Što da prestanem? Istina je, zar ne? Dosadila sam ti, oženio si me jer sam ti se sviđala, a sada kad više nisam zgodna nije ti stalo do mene. Savršen dokaz je da si se uzrujavao oko mog posla u dućanu, a sada, iznenada, nije te briga.

- Možda sam bio u krivu - rekao je. - Znaš da imam loše mišljenje o radu u dućanima; sjećaš se da sam ti pričao kako sam morao kao klinac raditi u Kinsallaghu u dućanu za suvenire...

- O, da, mladi pjesnik, previše umišljen da bi prodavao nekoliko pulovera i suvenira, da, sjećam se, baš ti hvala, ali ja nisam ti, ja nisam umišljena kao ti...

- Daj, molim te - reče. - Moira, molim te, prestanimo s tim.

Zaljuljala se na petama i zagledala u strop, dok su joj se suze skupljale u očima.

- Zašto me ne ostaviš? - rekla je. - To želiš, zar ne?

Nije joj mogao reći, ne sada, ne dok je ovako plakala.

- Idemo spavati - rekao je. - Ujutro ćemo o tome razgovarati.

Zaustavila je dah usred jecaja. - O čemu ćemo razgovarati ujutro? O tome da me ostavljaš? To si rekao, zar ne?

- Nisam rekao ništa o tome. Sutra imam važan dan. Htio bih spavati.

Polagano, gotovo odsutna duhom, obrisala je suze. Dugo ga je promatrala, lica nepomičnog poput maske, zatim legne i okrene se prema zidu.

- Da te pokrijem?

Odmahnula je glavom. Uvukao se u krevet, pazeći da je ne dotakne. Ispruži ruku i ugasi svjetlo. Ovdje, na stražnjoj strani kuće nije bilo uličnih svjetiljki. Toaletni stolić i stolac poprimili su u mraku čudne oblike. Zna li? Kako bi mogla? Pojma nema da Andrea uopće postoji? Ne, nije to ništa novo. Već je i prije spominjala kako ću je ostaviti. Zagledao se u noćno nebo. Tamo vani u vrtu mačak je ležao mrtav. Možda je tako i bolje. Ionako ga ne bi hranila. Postao bi lutalica.

- Michael?

- Molim?

- Neću raditi za Peg ako to ne želiš.

- Rekao sam ti - reče. - Nisam bio u pravu. To je vjerojatno dobra ideja. Peg misli da će ti se sviđati.

- Ne, slušaj - rekla je. - Ako me više ne želiš, ne želim ostati. Spakirat ću se i sutra otići. Postoji mnogo stvari koje mogu raditi. Mogu se vratiti u školu. Ne kanim ostati gdje nisam željena.

Sad je bio trenutak da kaže. Ali kad bi rekao, cijelu noć bi ostali budni.

- Michael?

- Hmm?

- Nemoj me ostaviti. Molim te?

Osjetio je da ga oči peku kao da će zaplakati. I tada se dogodilo ono čega se bojao. Primakla mu se i priljubila uz njegova leđa. - Voliš li me? Bar malo?

Okrene se i zagrla je. Poljubi je poljupcem izdajice. - Sada je dosta - reče. -Idemo spavati.

2.

Naravno, nije zaspao. Ležao je satima uz nju, slušajući njezino disanje, osjećajući kako joj se tijelo lagano trza dok joj je nemirni duh lutao kroz hodnike snova. Kad je konačno utonuo u lagan, nemiran san, naglo ga probudi zvuk automobila. Sjedne, pogleda Moiru, koja je ležala na leđima, digne se zatim iz postelje, namjeravajući otići u toalet? Na satu kraj postelje bilo je četiri i petnaest.

Prolazeći pokraj prozora spavaće sobe, pogleda u vrt. Neki auto stajao je na prilaznom puteljku i bio parkiran ispred njegova. Bijeli ford. Dok je stajao i gledao, prednja vrata se otvore i djevojka iziđe. Uputi se do stražnjih vrtnih vrata, otvori ih i uđe. Stajala je, - sjenovita prilika, i gledala kuću. Povuče se s prozora. Vidio je da se okrenula i krenula natrag. Začu slab zvuk vrtnih vrata kako se zatvaraju. Ušla je u auto. Vrata se zatvore. Svjetla se upale i ugase. Signaliziraju li nekome? Bio je to onaj isti auto i isti par koji je prije nekoliko sati bio parkiran pred kućom. Zar"su svo to vrijeme promatrali kuću? Prošlog tjedna u jednoj kući u Somerton Roadu dogodila se provala.

Okrene se i pogleda usnulu Moiru u krevetu. Nije se probudila. Bijelom fordu prilazili su puteljkom sjenoviti obrisi dvojice muškaraca. Prođu ford i jedan od njih tiho otvori vrtna vrata. Kad je vidio da su ušli, okrene se, brzo iziđe i siđe niz stube. Stigne u prizemlje i zaustavi se da osluhne. Začu prigušene glasove kod stražnjih vrata. Znao je da su zaključana. Odmah se okrene i odjuri u prednji dio hodnika gdje je stajao telefon. Iza njega zazveči zvuk razbijenog stakla. Stigne do stolića, ali pokušavajući naći telefon u mraku zapetlja se među šalove i rukavice. Kad je podignuo slušalicu, začu iza sebe korake.

- Spusti to - reče glas. - Ne miči se.

U oči mu bljesne zaslijepljujuće svjetlo. - Gdje je prekidač? - upita drugi glas. Bili su to mladi glasovi, odrješiti, muški, s ulsterskim naglaskom. Zaslijepljujuće svjetlo se približi.

U hodniku se upali svjetlo.

Nasuprot njemu, s baterijom u jednoj, a revolverom u drugoj ruci, stajala je maskirana osoba glave prekrivene vunenom kapuljačom, proširenih otvora za oči tako da su se vidjele jagodice. Uljez je imao vunene rukavice, jeftinu plavu košulju od traperu s metalnim

kopčama, izbljedjele traperice i tenisice. Iza njega, kraj prekidača, stajala je slično obučena osoba i ona s uperenim revolverom.

Viđao ih je na večernjim televizijskim vijestima i na fotografijama u novinama, teatralne likove, koji ispaljuju revolvere nad paravojnim grobovima, marširaju u povorkama s transparentima i zastavama. Međutim, poput većine ljudi držao se podalje od tih događaja, tako da ih je sada prvi put u životu gledao, ovdje, u svojoj kući, prave revolvare, pozorne oči bez lica, odrpane dječake s vunanim maskama. Tko su? Protestanti ili katolici - UDA ili IRA? Je li ovo jedna od onih zabuna kad dođu i upucaju pogrešnu osobu?

- Što hoćete? - Čuo je strah u svojem glasu.

- IRA. Gdje ti je žena?

- Gore. Spava.

Dok je odgovarao, začu se zvuk koraka iz kuhinje. Još dvojica maskiranih upadača uđu iz kuhinje u hodnik. Jedan je bio vrlo visok i nosio je walkie-talkie. Obojica su bili naoružani. Ušli su u neosvijetljenu dnevnu sobu, a zatim opet izišli. Visoki isključi walkie-talkie koji je krčao.

- Idi gore i dovedi je - naredi Dillonu onaj s baterijom, a zatim se okrene i pokaže prstom najmanjeg člana grupe. - Dragovoljče, pođi s njim.

Maleni je držao revolver uperen u Dillonova leđa dok su se penjali. Kad su stigli na odmorište, Dillon mu se obrati: - Pričekajte ovdje, može? Ne bih je želio prestrašiti.

Plave oči okružene rupama kapuljače promatrale su ga trenutak. - Postoji li telefon unutra?

- Da.

- Onda moram ući s vama.

Da bi mogao vidjeti u spavaću sobu, Dillon zapali svjetlo u hodniku. Još je uvijek spavala. Uđe u sobu i u tom trenutku ona se uspravi.

- Oh! - vikne kao da se probudila iz zastrašujućeg sna.

Odmah dotrči do kreveta i zagrla je. - Sve je u redu, Moira, sve je u redu. To sam ja.

- Bože - rekla je. - Zašto si se dignuo u ovo doba?

Odjednom se upali svjetlo u sobi. Pokraj prekidača stajao je mali maskirani upadač s uperenim revolverom. - Ooh! - zastenje Moira, ali je Dillon čvrsto stisne uz sebe.

- Ššš! U redu je.

Promatrala je maskiranog čovjeka preko njegova ramena i tada se, neočekivano, izvuče iz Dillonova zagrljaja. - Tko je to? Što radi ovdje? - upita ogorčenim glasom.

- Ustani - reče maskirani čovjek.

- Što hoćete od nas? - upitala je. Nije zvučala prestrašeno.

- IRA. Obucite nešto. Idemo dolje. - Okrene se Dillonu: - I vi. Obucite se, oboje.

Dillon je oklijevao i tada krene do telefona. Mali uljez odmah dotrči do njega, uperivši pištolj. - Čekajte - reče Dillon. - Telefon ima utikač. - Sagne se, izvuče ga iz utičnice i pruži upadaču, koji je oklijevao, ali ga zatim uzme. -Možete li trenutak pričekati vani? - upita Dillon. Upadač kimne i iziđe.

Meira ode do stolca na kojem je ostavila odjeću i brzim, skladnim pokretom skine spavaćicu preko glave tako da je ispod svjetla na stropu stajala gola, vitka tijela bijela poput slonovače. Dillon se odmah okrene da vidi gleda li maskirani mladić. Ali je on bio okrenut leđima. Moira obuče gaćice i crvenu haljinu zategnutu u struku koju je nosila prošle večeri. - Gdje su mi cipele? - upita.

Našao ih je kod podnožja kreveta. Vidio je da je sjela za toaletni stolić i uzela ruž za lisne. - Požuri - reče.

Okrenula se prema njemu. - Čemu žurba? Ti se još uopće nisi obukao.

Na brzinu, u ormaru, pronađe traperice i pulover s rol-kragnom, navuče ih i ugura stopala u mokasine. Dok je to radio, Moira je sjedila i krejonom opcrtavala očne kapke. Sve ovo vrijeme što ju je poznavao nije se željela pokazati nikome a da se prvo ne našminka, tako da je i sada počela opcrtavati rub očnog kapka kao da je onaj revolveraš dostavljač kojeg se može pustiti čekati. No, dok ju je gledao, vidio je kako joj se ruka trese. Priđe joj i sagnuvši se, tiho reče: - Slušaj, to je neka pogreška. Bit će sve u redu.

Kako je to rekao, začu vani glasove. Prvi revolveraš, onaj s baterijom, uđe u sobu. - Stoje s vama? - upita svojim visokim bijesnim glasom. - Idemo. 'Ajde dolje...

Tada uđe i manji revolveraš i gurkajući ih svojim revolverom, izvede ih na odmorište. Svjetlo u hodniku bilo je sada ugašeno pa se drugi revolveraš koristio svojom baterijom kako bi ih sproveo u prizemlje. -

Stani pokraj prednjih vrata - reče onaj s baterijom manjem. Zatim, kao da poznaje plan kuće, uđe u mračnu dnevnu sobu i spusti roletu na prozoru. Zapali malu sobnu lampu i pokaže im da uđu. - Sjednite onamo - reče, pokazujući sofu nasuprot televizora. Zatvori vrata, privuče stolac i sjedne pred njih.

- Bit ćemo ovdje do jutra. Netko će čitavo vrijeme biti s vama. Ne pokušavajte nikakve trikove, i ništa vam se neće dogoditi.

Bilo je nešto na tom revolverašu, neke naelektriziranosti, koja ga je činila opasnim. Dok je sjedio na stolcu, njegova se lijeva noga trzala u nervoznu grču. Stalno je treptao, kao da svjetlo smeta njegovim crvcno obrubljenim očima, s trepavicama osmuđenima od vatre ili eksplozije. Iza krabulje paravojnog pulovera i zastrašujuće maske, visoki glas i mršavo dječjačko tijelo odavali su da je to dijete s pištoljem uzbuđeno, kao što su uzbuđena djeca kad im igra iznenada postane opasna.

Dillon pogleda Moiru. Sjedila je uspravno kao da je sofa stolac s ravnim naslonom, ruku sklopljenih u krilu, stisnutih koljena, stroga držanja, kao da ona zapovijeda a ne revolveraš. Piljila je u prekriveno bezlično lice postojanošću koja je, čini se, smetala revolveraševim treptavim očima i lijevoj nozi što se trzala.

Jedini zvuk u sobi bilo je tiho, drhtavo lupkanje uljezove tenisice o izlizani sag. Revolveraš promijeni položaj, kao da nije mogao podnijeti njezin stalni pogled i upita svojim visokim, otegnutim belfastskim glasom: - Što gledaš?

Na tren Moira je zašutjela. Tada reče, ispljunuvši riječi: - Ne baš bog zna što.

Dillon se instinktivno pomakne na sofi kako bi spriječio revolveraša da je udari. Ali revolveraš je ostao potpuno miran. Noga mu se više nije trzala. Onda se nasmije iza vunene maske. - Bezobrazni smo, je li? - reče. - Umišljena buržujska kučko.

- Nemaš pojma što znači buržuj. Previše si glup - reče Moira. Izgovor joj se promijenio i sada je govorila istim otegnutim belfastskim naglaskom kao i revolveraš. - A inače, samo da znaš, rodila sam se i odrasla u Falls Roadu. Zato mi nemoj dolaziti s tim forama.

- Sad si prilično daleko od Fallsa. - reče revolveraš.

Moira odmahne glavom, bijesno se smiješeći. - Ne, nisam - reče. - Nit' ću ikada biti.

Revolveraševa noga počela se opet trzati. - Gdje u Fallsu?

- Diviš Street.

- Znači, stari ti je policajac - reče revolveraš, glasom punim gnjeva.

- Mesar - reče Moira. - No, to te se ne tiče.

Noga se prestane trzati. Revolveraš se nagne prema naprijed, držeći revolver među bedrima, uperen u Moiru poput nekog gmazovskoga penisa. Trepteći svojim malim očima odmjeri je od stopala u sandalama preko dugih golih nogu, vitka tijela, blijeda lica, do duge, tamne, raspuštene kose. Taj pogled bio je tako otvoreno seksualan da se Dillon, koji je gledao, ukočio i otada sjedio sav napet. Ne obazirući se na njega, revolveraš primakne stolac malo bliže Moiri. - Nije baš da si pomažeš - reče joj. - Hoćeš da te udarim?

- Ostavi je na miru! - reče Dillon. Ustao je. Revolveraš se odmah okrene prema njemu i izdere se visokim bijesnim glasom: - Ti sjedni! Pazi se! Sjedni!

Vika, glasna u tihoj noći, dozvala je brze korake. Vrata se otvore i dvojica revolveraša koje je Dillon već prije vidio udu u trku s podignu tim revolverima. Sad su tri revolvra bila uperena u njega. Kao da stoji pred streljačkim vodom. - Što se događa? - prošapće užurbano jedan od pridošlica.

Visoki bijesni glas odgovori: - Ništa. Sve je u redu.

Pištalj se zabode Dillonu u prsa. - Sjedni, ti. - Netko ga gurne tako da se stropoštao na sofu pokraj Moire. Pogleda u nemirne oči visokoga mladića bez lica.

- Što hoćete od nas? - upita. - Jesmo li taoci, ili što? I zašto ovaj dripac izaziva moju ženu?

- Ne izazivam ja nju, nego ona izaziva mene! - Kreštavi glas prešao je gotovo u vrisak.

Visoki revolveraš okrene se od Dillona i reče: - Hoćeš probuditi cijelu ulicu? - Rukom pozove drugoga revolveraša koji je ušao s njim. - Daj, pazi na njih. -A tada hladnim tonom: - Dragovoljče, iziđi na trenutak.

On i kreštavi iziđu, zatvorivši vrata iza sebe. Novi čuvar, debeo dječak, sjedne na stolac koji je njegov prethodnik oslobodio. Činilo se da je i on, poput ostalih, tinejdžer. Stavio je revolver na obližnji

stol i čeprkajući po džepu košulje izvadio kutiju cigareta. Oklijevao je trenutak i onda ponudio cigaretu Moiri i Dillonu. Odmahnuli su glavom na što je vratio kutiju u džep.

Dillon opazi da Moira drhti. Primakne joj se. Ona se okrene prema njemu, sa suzama u očima. - Što žele? - upita šaptom. On slegne ramenima da bi joj dao na znanje kako ne zna. Pokušaje obgrliti, ali ona otrese njegovu ruku kao da je pred strancem učinio nešto nepristojno.

Što bi mogli htjeti? Čitao je da ponekad dođu ljudima u kuću i drže ih kao taoce nekoliko sati dok koriste njihove aute za postavljanje bombi ili pucnjavu. Ovo je otmjen dio grada. Možda u blizini živi neki sudac vrhovnog suda ili unionistički političar kojeg žele ubiti. Ili policijska vojarna koju planiraju dići u zrak. - Bit ćemo ovdje do jutra - bio je rekao kreštavi.

Pokušao je brojati. U kući ih je bilo četvero. I muškarac i djevojka koji stražare vani u bijelom autu. Jesu li oni ubili Teddyja? Može biti. Za slučaj da mijaučući dođe tražiti hranu i lako izazove pozornost?

Je li to bio razlog? Nije moguće da su ovdje zbog nas. Nas koriste na neki način.

Okrene se Moiri. - Slušaj - reče tiho. - Nisu ovdje zbog nas. Ako radimo što zahtijevaju, neće nas povrijediti.

- Kako ti znaš što žele? - upita Moira histerično glasno. - U našoj su kući, mašu naokolo pištoljima, isti oni koji klincima pucaju u koljena i dižu u zrak nevine ljude umjesto onih koje pokušavaju ubiti, a ti kažeš da nas neće povrijediti. Nekoga će povrijediti, je li?

Kad je to rekla, Dillon se okrene da pogleda debeloga mladog stražara koji je slušao, kimajući glavom kao da se slaže s njom. Kad je završila, stražar se nagne naprijed i reče mirnim, molećivim glasom: - Gospođo, žao mi je, ali, čujte, vaš suprug ima pravo. Nismo ovdje da bismo vas povrijedili, no upozoravam vas, onaj drugi dragovoljac, koji je bio ovdje prije mene, mogao bi vas povrijediti, ako ga izazivate. To govorim za vaše dobro. Vaš suprug je u pravu. Radite što vam se kaže i nećete stradati.

- Ali netko će stradati - reče Moira drhtavim glasom.

Debeli stražar nije odgovorio.

Sjedili su šuteći. Dillon je mogao čuti ljude kako se kreću vani u hodniku. Nakon nekoliko trenutaka Moira je počela plakati,

isprekidano dišući i stiskajući šake kao da želi zatomiti suze. Obgrli je rukom, ovoga puta nije ga odgurnula.

Plakala je. Držao ju je, želeći je utješiti. Bez obzira što ti ljudi govorili, njih oboje bi moglo biti mrtvo do jutra. Nije vjerovao u Boga, u vjeru, ili bilo koji drugi red ili smisao ovoga svijeta. Nekoć je mislio da je pjesnik, nadao se da će se njegova djela čitati, da će pisanje biti svrha njegova života. To se nije dogodilo. Vjerovao je da voli Moiru, ali nije imao pravo. Vjerovao je kako se baš noćas konačno promijenila njegova sreća i kako će sutra imati hrabrosti da joj kaže istinu i da će otići u novi život, bez nje. Ali kako će joj sutra moći reći, nakon ovoga što se večeras dogodilo? Pogledao ju je zaplakanu, ljutitu, u strahu od njezinih čuvara, i nije osjećao ljubav, nego samilost i očaj. Daje kojom srećom odlučio ostaviti je prije mjesec dana, ništa se od ovoga ne bi dogodilo. Kuća bi bila prazna, Moira bi živjela kod svojih roditelja ili nekoga poput Peg. Još jednom život mu je krenuo u pogrešnom smjeru. Još jednom djelovao je prekasno.

Zvuk koraka. Vrata se otvore. Visoki mladić pojavi se na vratima, s krčecim kratkovalnim radiom. Prstom pokaže na Dillona. - Gdje su ti ključevi od auta?

- U spavaćoj sobi. Gore.

- Idemo. Donesi ih.

Ustane i krene za visokim mladićem u mračni hodnik. Svjetlo baterije vodilo ga je dok su se uspinjali. Na odmorištu zapali svjetlo u spavaćoj sobi i uđe. Ključevi auta, sitniš i lisnica ležali su na noćnom stoliću. Glas iza njegovih leđa reče: - Daj ih ovamo. - Učinio je što mu je bilo rečeno. Krenuli su natrag u prizemlje, a stube su škripale ispod izlizanoga prostirača. U hodniku, maskirano lice okrene se prema njemu: - Koliko imaš benzina?

- Rezervoar je napola pun.

- O.K. 'Ajde, ulazi.

Kad je otvorio vrata dnevne sobe, Moira, skutrena na sofi, okrene se i pogleda ga, zabrinuto i s olakšanjem. Posramljen, shvati da se bojala da mu se što dogodilo. - Jesi u redu?

Dillon kimne. - Zatvori vrata i sjedni - naredi mu debeli stražar. Čuo je kako visoki ulazi u kuhinju i trenutak kasnije tresak stražnjih izlaznih vrata.

Upotrijebit će moj auto. Odvest će ga negdje i prije nego svane nekoga će ubiti. Ili će u njega staviti bombu i negdje ga ostaviti da eksplodira. Još koji trenutak i odvest će se.

Ali nisu se odvezli. Slušao je, ali nije čuo motor. Nakon nekoliko minuta Moira se digne, prošeće od jednoga kraja sobe do drugoga i tada se okrene debelom stražaru. - Moram ići na zahod.

Stražar kimne, ode do vrata i pozove: - Dragovoljče?

Netko krene iz kuhinje, svijetleći baterijom u mračnom hodniku. Kad je ušao u sobu, Dillon s nelagodom primijeti da je to onaj prvi razjareni terorist IRA-e, koji je uzrujao Moiru.

- Ona hoće na zahod - reče debeli stražar.

Bijesni kimne. - 'Ajmo onda - reče joj. - Gdje je? Gore?

- Da.

Dillon ustane. - Idem s tobom - reče joj.

- Sjedni - naredi bijesni. - Ako i ti trebaš ići, ići ćete jedno po jedno.

Moira rukom zaustavi Dillona. - Bit će u redu - reče. Bijesni je išao iza nje i zatvorio vrata.

Dillon je slušao, naprežući se da čuje svaki zvuk. Čuo je škripu stuba i zatvaranje vrata. Trenutak kasnije tišinu poremeti zvuk auta koji je prolazio ispred kuće. Je li to njegov auto? Što se gore događa? Pomisli na seksualni pogled bijesnoga kad ga je Moira počela izazivati. Sama je s njim, gore.

Ustane. Istog trenutka debeli stražar podigne revolver. - Čujte - obrati se stražaru. - Bismo li mi sada mogli ići gore? Ne vjerujem onom gadu.

- Kome ne vjerujete? - upita debeli stražar.

- Znao o čemu govorim - reče Dillon.

- O napastovanju? - Debeli odmahne glavnom. - Ne, ne, bez brige. Ne bi on to.

- Kako znate? Lijepo vas molim. Idemo gore.

- Ne zajebavamo se sa ženskama kad smo na zadatku - reče debeli srdito. - To se ne radi. Nikada. Ovo je vojna akcija.

- Niste vi jebena vojska - reče Dillon u naglom nastupu bijesa.

- Vojna akcija, nemojte me nasmijavati.

- Pazite se - reče debeli. - Sjednite. Pazite što govorite, čujete? Da ste to rekli onom dragovoljcu koji je gore s vašom ženom, opalio bi

vas po zubima, stvarno. Čujte, ne želim nikakvih problema s vama. Lijepo se smirite. Žena će vam sići za čas.

Dillon pogleda na sat. Pet i dvadeset. Ponovno sjedne. Prođe pet minuta.

- Onda, gdje je? - provali iz Dillona. Debeli stražar sagne glavu kao da razmišlja o pitanju. Maska, poput nekakve srednjevje- kovne kacige, davala mu je izgled glumca u kostimu za neku šekspiri- jansku dramu.

Tada se, odozgo, začu zvuk udaranja po vratima. Srednjovjekovna glava uspravi se naglo. Netko vikne, ali Dillon nije uspio čuti što. Debeli stražar ustane, ode do vrata, otvori ih. - Kev? - reče uznemireno.

Ponovno se čulo kucanje. Ovog puta i Dillon i stražar razgovjetno su čuli kreštavi glas bijesnog terorista. - Čuješ me? Izidi, ili ću razbiti vrata.

Debeli stražar okrene se Dillonu. - Idemo gore. U kući smo samo on i ja. 'Ajmo.

Mahne revolverom i krene za Dillonom u predvorje gdje upali svjetlo dok su se uspinjali. Toalet je bio na gornjem odmoru. Kad su stigli, priđe im bijesni, čiji je glas podrhtavao od ljutnje i zabrinutosti. - Već predugo je unutra. A naročito nakon što je povukla lanac. Nešto skriva.

Iznenada Dillon se sjeti zahodskog prozora i tri metra razlike do krova šupe. Brzo zaobiđe teroriste i pokuca na vrata. - Moira! Moira, ja sam. Jesi u redu? -Prisloni uho na vrata. Iznutra se čulo kako se kotlić puni vodom. Nečija ga ruka gurne u stranu. Kev, bijesni terorist, počne ramenom udarati o vrata.

Buka je uznemirila debelog stražara koji reče: - Pst! Probudit ćeš cijelu ulicu. Čekaj. - Debeli izvadi lisnicu iz stražnjeg džepa traperica, iščeprka plastičnu kreditnu karticu i pažljivo je ugura između vrata i dovratka, ispod brave. Gurajući je gore-dolje, okrene kvaku. Vrata se otvore. U tom trenutku Dillon sa zebnjom začu tresak na krovu šupe.

U toaletu je gorjelo svjetlo, no bio je prazan. Zahodski prozor bio je otvoren. Bio je to malen prozor, ni metar na metar. Terorist potrči prema njemu. Kev stigne prvi, pogleda van, i tada se popne na prozor, zatakne revolver za pojas, prebaci noge van i skoči u mrak.

Čuli su kako je tresnuo na krov šupe. Dillon dotrči do prozora s drugim stražarom i pogleda. Na kosom krovu šupe Moira je puzila prema rubu, pripremajući se za drugi skok, na vrtanu stazu. Ali Kev se uspravio, i ne mareći za osobnu sigurnost, približavao joj se. Ona se okrene, ugleda ga i poviče: - U pomoć! U pomoć! - I, dok je glas odzvanjao, prodorno i glasno u mraku, Kev se baci na nju, pokrivajući joj rukom lice.

Dillon izjuri iz toaleta. Stušti se niz stube, a debeli stražar za njim. - Stoj! - poviče stražar iza njega paničnim glasom - Hoćeš da te upucam?

Okrene se, pogleda stražara i projuri kroz kuhinju u vrt.

Približavali su mu se trčeći koraci. Dva maskirana čovjeka dolazila su s prilazne staze, a baterijsko svjetlo mahnito je šaralo naokolo dok su jurili prema šupi. Dillon je trčao u istom smjeru i sada ih je bolje vidio. Jedan od njih, visoki mladić koji je uzeo ključeve njegova auta, osvijetli baterijom krov. - Što se dogodilo? - zazove tiho.

Iznad njih, ocrtan na pozadini noćnog neba, stajao je Kev, držeći pred sobom Moiru poput taoca i pokrivajući joj rukom usta.

- Sve je O.K. - šapne Kev. - Imam je.

Debeli stražar pristigao je Dillona i zabio mu cijev pištolja u kralježnicu. -Ne mičite se.

- Moira? - pozove Dillon.

Visoki se terorist okrene i udari ga u trbuh. - Zaveži.

Dillon, bez daha od boli, ugleda kako pomažu spustiti Moiru s krova šupe, dok je baterija na trenutak osvijetlila njezinu crvenu haljinu i duge gole noge. -Ugasi svjetlo - reče užurbanim šaptom visoki terorist.

- Odvedi ih unutra.

Svjetlo se ugasi. U mraku Dillon pokuša krenuti ka Moiri, ali ga debeli stražar udari nogom u potkoljenicu. - Ulazi unutra, jebem ti, ili ću te ubiti.

Dok ga je terorist gurao, teturao je prema vratima kuhinje. Pred sobom vidio je Moiru, čija je usta još uvijek pokrivala Kevova ruka. Čuo je prestrašene, ljutite glasove.

- Kog ste vruga radili?

- Ništa nisam radio. Morao sam je pustiti na toalet a ona je skočila kroz prozor. Ona je jebeni luđak.

Kad su svi stigli u kuhinju, visoki reče: - Vi, natrag u sobu. - Nije govorio Dillonu i Moiri, nego debelom stražaru i Kevu. Dok je govorio, uključio je svoj kratkovalni radio. Zatim su i on i onaj drugi ponovno izišli.

Čim su otišli, Kev zapali bateriju i uperi je u Moirino lice. Uhvati je za ruku i izgura iz kuhinje u predvorje. Dillon ih je slijedio, dok ga je revolver debelog stražara gurkao u leđa. Kad su ušli u dnevnu sobu, svjetlo je još uvijek bilo upaljeno i vidio je da su Moirina koljena oguljena i da krvare. Njezina crvena haljina, poderana na ramenu, otkrivala je tanku bijelu naramenicu grudnjaka. Kev zatvori vrata i grubo je gurne, tako da se stropoštala na sofu. Dillon krene naprijed i zgrabi Keva za ruku. - Pusti je na miru.

Kev se otme Dillonu. - Što si rekao?

- Rekao sam da je ostaviš na miru, Kev.

Kevove crveno obrubljene oči zatrepale su kao da ga je netko udario. Okrene se debelom stražaru. - Što ovaj priča?

Debeli, kojem je iznenada postalo neugodno, sjedne, zajašivši stolac naopačke. - Nemam pojma.

Kev se okrene Dillonu. - Ne zovem se Kev. Tko je rekao da se zovem Kev?

Dillon ne odgovori. Kev pogleda debelog stražara koji je izbjegavao njegov pogled. Tada reče svojim visokim histeričnim glasom: - Nema više razgovora. -Prstom pokaže Dillona. - Ti, sjedni.

- Pustite me u kuhinju da uzmem flastere i očistim ove ranice - reče Dillon.

- Sve je u redu - reče Moira. - Michael, ostani ovdje.

Sjeo je do nje i uhvatio je za ruku. U sobi je zavladao nova napetost. Kao da je Moira svojim pokušajem bijega poremetila ravnotežu straha. Sada su njihovi uzničari bili prestrašeni. Je li netko čuo njezin poziv u pomoć? Je li neki susjed pogledao van i vidio što se događa u vrtu? Zove li netko, možda ovog trenutka, policiju?

Kao da potvrđuje tu pomisao Kev iznenada reče: - Gasi svjetlo. - Debeli stražar utrne svjetlo. Kev ode do prozora i povuče roletu do pola. Preko puta kuće bio je parkiran bijeli ford. Ulica je bila pusta. Kev je kratko promatrao i zatim ponovno spusti roletu. Svjetlo se upali.

Kev posegne rukom ispod vunene maske te se počese po licu. Piljio je uznemireno u debelog stražara koji je izvadio cigarete i ispružio ruku, nudeći Keva. Oklijevao je, a onda uzeo cigaretu. Debeli stražar zapali šibicu i obojica podignu donji dio svojih maski da bi mogli staviti cigarete u usta. Dillon primijeti da je Kevova brada glatka poput dječje. Obraz mu je bio crven od bolnih prišteva. Dok su pušili, okrenuli su se od Dillona i Moire, želeći sakriti svoja lica. Nakon nekoliko dimova debeli reče s nelagodom: - Moramo paziti na njih.

- Ugasimo onda - reče Kev užurbano. Na brzinu su ugasili cigarete i ugurali opuške u džepove traperica. Kev je hodao gore-dolje po sobi, mašući rukama kako bi rastjerao dim, zatim sjedne, vidljivo uzbuđen, i trenutak nakon toga Dillon primijeti da se okrenuo i počeo grepsti prištevne pod vunenom maskom. Dok je to radio, trznuo je glavom kao da ga je zaboljelo. Gledajući ga, Dillon, osupnut, shvati da je Kev, iako skriven licem od njega i Moire, okrenut prema zidnom zrcalu iznad police za knjige. Dillon se okrene i pogleda Moiru, ali Moira je ležala nauznak i buljila u strop, kao u transu.

Dillon se ponovno okrene da pogleda Keva i ukoči se od šoka. Kev, vjerujući kako ga nitko ne gleda, dignuo je vunenu masku i češkao ranicu ispod lijevog oka. U ogledalu je konačno vidio lice jednoga nedozrela dječaka, izrovano prištićima, gotovo ženskih usta sa srololikim usnama, tanka vrata i šiljata nosa. Ugledao je to na trenutak, koliko bi trebalo da se izoštri fokus i pritisne okidač na fotoaparatu, i tada Kev ponovno navuče vunenu masku i okrene se prema njemu, nesvjestan da ga je netko promatrao. Uzeo je svoj revolver. Ponovno mu se lijeva noga počela nekontrolirano trzati.

- Daj prestani s tim trzanjem - iznenada reče debeli. - Ide mi na živce.

- Jebi se - odgovori Kev, ali stavi ruku na bedro i zaustavi trzanje. Gledao je Moiru, a crveno obrubljene oči pomno su lutale njezinim tijelom. Ona je promatrala strop, ne obazirući se. - Što vidiš gore?

- upita je i nasmije se. - Ti si stvarno udarena. - Okrene se debelom stražaru. - Zamisli, da baš naletimo na luđaka.

- Sve je O.K. - reče debeli. - Nitko je nije čuo.

- Kako znaš? - reče Moira.

Njezine riječi odjeknu sobom kao proglašenje presude. Sjedili su, svo četvero, oslušujući zvukove. Dillon, koji je u besanim noćima posl jednih mjeseci bio često budan u ovo vrijeme, znao je da je Belfast noću tih kao selo u Francuskoj. I sada je bilo tiho. Nitko ih nije čuo. Nitko neće doći.

Iznenada, u hodniku, krčeći zvuk i prigušeni glasovi walkie-talkieja. Kev i debeli razmijene zabrinute poglede. Kev ustane i prošeta po sobi mašući rukama tla rastjera dim cigareta.

- Otvori prozor - predloži debeli.

Kev odmahne glavom i vrati se do stolca. Čuli su korake u predvorju. Vrata se otvore i visoki terorist uđe. Prvo pogleda Moiru, a zatim dvojicu čuvara. -Sve je mirno - reče. - Odmorite se. Ja ću paziti na njih.

Kev i debeli istodobno ustanu i iziđu iz sobe. Visoki mladić privuče stolac prema njima, objaši ga i zatim ga još više primakne, tako da je sjedio točno ispred Moire i Dillona.

- To je bio glup štos - reče Moiri. Okrene se Dillonu. - Ako vas dvoje noćas ne budete surađivali, zažalit ćete. Ako ne sada, onda kasnije - za tjedan dana, za mjesec. Mi vas nećemo zaboraviti. Ako vas bilo tko što pita o ovoj noći, ne znate ništa. Jel' jasno?

Dillon nije odgovorio.

- Jer ova akcija još nije gotova, tek počinje. Čujem da se nešto ranije vaša žena razgalamiia. Mislim da ne shvaća. Znae što mislim?

- Ne shvaća što? - upita Moira iznenada.

On se nije osvrtao. Okrene se Dillonu.

- Na vama je da je obuzdate, jasno? Za njezino dobro. - Omi- riši zrak. -Pušite li?

Dillon odmahne glavom.

- Nijedno od vas?

Dillon ponovno odmahne glavom. Visoki mladić odmah ustane, ode do vrata, otvori ih i tiho zovne: - Dragovoljče?

Ubrzo se pojavi debeli čuvar.

- Pušili ste ovdje?

- Samo jednu cigaretu. Oprostite.

- Obojica.

Kev se pojavi na vratima. - i ti isto? - upita visoki.

Kev kimne. - Oprostite.

- Sranje! - reče visoki mladić. - Što ti znači, da si odignuo masku?

- Nisu nas vidjeli - reče debeli stražar. - Bili smo okrenuti. Samo nekoliko dimova, na trenutak.

Visoki mladić ih je gledao, zatim im zalupi vrata u lice, ostavivši ih vani. Vratio se i ponovno sjeo nasuprot Moire i Dillona. - Vi ste katolici, zar ne? - upita.

- Što te briga - reče Moira.

- Hoću reći, ako ste vidjeli nešto što nije trebalo, mislim, ne biste ništa rekli, zar ne? Zar ne? Pazite, ja ne prijetim. Znam da su vam Englezi mrski koliko i nama.

- Stvarno? - reče Moira. Okrenula se i zagledala u njega. Dillon je odmah uhvati za ruku i stisne je opominjući. Ali ona je izvuče i ponovno se obrati teroristu. - S kojim pravom nam naređujete što da radimo? Znate li o čemu razmišljam dok sjedim ovdje? Čija je pogreška da ste večeras u mojoj kući? Moja osobna. Ne znam kako smo vam dopustili da dospijete tako daleko. Da sutra glasuju katolici u Sjevernoj Irskoj, ne biste dobili niti pet posto. Vi ste najobičniji razbojnici, IRA ili UDA, protestanti ili katolici, svi ste na istom poslu. Gangsteri, svi od reda. Nema u gradu gradilišta ili puba kojem ili vi ili UDA ne otimate no- vac za zaštitu. Novac za zaštitu! Vojna operacija, dajte, molim vas. Potpuno ste uništili ovo mjesto i kad bi se sutra cijelo predalo vašoj rulji, ne biste imali pojma što s njim treba učiniti.

- Začepi - reče visoki mladić. - Čuješ me? Začepi gubicu, ili ću ti je ja začepiti.

- Ajde, udari me, udari me - reče Moira.

- Što bi koristilo? Samo si žena, ne znaš što govoriš.

- Ne znam? Reći ću ti nešto što znam. Ne borite se vi ni za čiju slobodu. Ni za moju, niti za slobodu ljudi Sjeverne Irske, ni za slobodu bilo koga drugoga. Jedino što radite je to da se ljudi mrze više nego ikada. Možda je baš to ono što želite, zar ne? Jer ako katolici prestanu mrziti protestante, gdje bi bila IRA? A najgore je od svega što s tobom uzalud razgovaram, jer si previše glup da bi znao kakvu štetu činiš.

Oči bez lica netremice su je promatrale iz vunene maske. - Jesi li završila?

- Hoćeš još? - upita Moira.

On ustane, ode do vrata i otvori ih. - Ulazite ovamo, obojica - reče. Kev i debeli stražar pojave se iz hodnika. - Hoću tišinu. Potpunu tišinu. Hcz razgovora.

Iziđe u hodnik i zatvori vrata za sobom. Kev i debeli zauzmu svoja prijašnja mjesta. Kev pogleda Dillona. - Jesi li rekao da smo pušili?

Dillon ne odgovori.

- Vas dvoje ćete požaliti što ste me sreli - reče Kev.

- Psst! - Debeli palcem pokaže na vrata. Kev kimne i zagleda se u Moiru gladnim pogledom u kojem se požuda miješala s mržnjom. Dillon je također pogleda. Sjedila je ljutita, prestrašena, ali hrabra kao što on sam nije bio. Ona je pokušala pobjeći, ona im se suprotstavila. Nje su se bojali. A on je bio onaj s kojim su se nadali dogovoriti. Pomislio je na ono što je visoki bio rekao prije njezine provale bijesa. Ova akcija još nije gotova. Tek počinje. Možda ne namjeravaju samo upotrijebiti auto. Možda imaju neke druge namjere?

I tada mu sine. Možda kane dići hotel u zrak. Eksplozije u hotelima da bi se otjerali turisti bile su jedan od njihovih taktičkih poteza. Trebat će im njegov auto da prenesu eksploziv pokraj osiguranja. Hoće li ga on voziti? Možda će i Moira biti u autu?

U tom trenutku vrata se otvore i visoki mladić uđe noseći radio koji je tiho krčao. - Ugasi svjetlo - prošapće. Kev odmah skoči do prekidača. Soba se zamrača. - Bez baterija, potpuni mrak - reče visoki. - Pazite na ovo dvoje. Potpuna tišina, potpuna, jasno?

U mraku teška hladnoća pištolja utisne se Dillonu ispod uha. Pokraj njega, Moira naglo udahne kao da joj se dogodila ista stvar. U mraku je čuo disanje uzničara. Radio počne ponovno šumjeti. Začu se glas djevojke. - Jedinica dva, jedinica dva?

- Ovdje jedinica dva, javi se - reče visoki mladić.

- Policija dolazi iz Antrim Rooda.

- Koliko ih je?

- Četvero. Imaju radio. Radio tišina, gotovo.

- Gotovo. - Šum radija prestane. Visoki reče: - Idem van sa stražnje strane.

Dillon je čuo kako ide niz hodnik u kuhinju. Cijev pištolja ispod uha se malo pomakne i debeli stražar šapne: - Sada pazi, pazi sida.

Tišina.

Onda Kev šapne Moiri: - Budi tiho il' ću ti raznijeli tu tvoju jebenu glavu.

Uzbuđeno dahtanje njegovih uzničara, dodir čelika ispod uha, saznanje da policajci, naoružani, i vjerojatno u radijskoj vezi s oklopnim policijskim transporterom, dolaze iz Antrim Rooda avenijom prema kući, možda upozoreni od nekog susjeda koji je čuo Moirainu viku ili vidio gungulu u stražnjem vrtu, sve te misli i dojmovi ispune Dillona pometnjom straha i nade. Negdje vani policija je prilazila njegovoj kući, pod paskom muškarca i djevojke u bijelom fordu, možda i drugih pripadnika IRA-e, naoružanih, spremnih pucati. Što ako policija pozvoni na vrata? Hoće li tada početi pucnjava?

Odjednom, poistovjetio se sa svojim uzničarima, našao se u klopci, čekajući da počne nasilje, moleći se da policija prođe. Koliko lije često čitao o nevinim promatračima, čak i djeci, koji su pogibali u takvim sukobima.

Ako Moira i ja sada poginemo, bit će to potpuno besmisleno. Poginut ćemo i postati dijelom beskrajnoga, bezumnoga lanca ubijanja. Policija nas neće spasiti. Neka prođu. Neka prođu.

U tišini začu kako se iza njega otvaraju vrata. Nehotice se okrene ali mu se cijev pištolja zabode u vrat, prisiljavajući ga da ostane nepomičan. Netko je ušao u sobu i prolazio pokraj njega. Bio je okrenut prema prozoru pa je primijetio da taj netko pomiče roletu malo ukoso, tako da se djelomice vidjela ulica: Glas šapne: - Evo, dolaze. Četvorica.

Čuli su kako se približava avenijom - polagani neodlučni zvuk policijskih oklopnih kola. Napetost u sobi naglo poraste. Zvuk je sad bio glasniji i iznenada u kutu prozora, pod svjetlom ulične lampe, Dillon ugleda na drugoj strani ulice četiri naoružana policajca, koji su se oprezno kretali, gledajući desno i lijevo, štiteći jedan drugoga. Krenuli su dalje i nestali iz vida, a zatim je protutnjalo vozilo, sivo, prijeteće, slijepo, s cijevi strojnice koja je kružila kao neka čudna surla. Krenulo je dalje.

Nakon nekoliko trenutaka vozilo se zaustavilo. Glas na ulici nešto je viknuo. Drugi glas odgovori.

Vraćaju se, pomisli Dillon.

Tada, osoba kraj prozora prošapće: - Sve je u redu. Ukrcavaju se.

Oklopni transporter ponovno krene. Slušali su kako zvuk slabi, a zatim i nestaje. Čovjek kod prozora spusti roletu. - Psst! - reče. - Da se nitko nije maknuo dok nam ne daju znak.

Debeli stražar, koji je držao Dillona, popusti stisak. Kevov piskutavi glas prošapće: - Što traže?

Nitko mu ne odgovori. Tada, jasnim i normalno glasnim glasom Moira reče: - Usrali ste se od straha, ha?

Dillon osjeti pokraj sebe, na sofi, kako se Kev nateže s njom i začu njezin hropac kad ju je Kev spriječio da dalje govori. Debeli čuvar gurne pištolj u Dillonovo uho. - Da nisi mrdnuo.

Treći glas, glas čovjeka kraj prozora, reče: - Sve je u redu. - Svjetlo baterije obasja Moiru. Kev joj je jednom rukom pokrio usta, a druga mu je bila na njezinu vratu, kao da je davi.

- Pusti je - reče treći terorist. U sobi se upali svjetlo. Čovjek koji je rekao: -Pusti je - bio je onaj isti čovjek kojeg je Dillon nakratko ugledao prije u vrtu. Kev makne ruku s Moirinih usta i dopusti joj da sjedne uspravno. Kašljala je i trljala vrat. Treći terorist krene do vrata i otvori ih. - Čekajte obavijest - reče. -Još nije sve čisto.

Izišao je, zatvorivši vrata. Moira, još uvijek kašljući, okrene se Dillonu i reče kao da su sami u sobi: - Pa, istina je, zar ne?

- Zaveži! - vikne Kev. Iznenada, ne mogavši se suspregnuti, ošamari je tako da joj se od udarca glava naglo trznula unatrag. Istog trenutka, kao da je znao da će ga Dillon udariti, okrene se i zatvorene šake tresne Dillona u lice. -Zavežite vas dvoje.

Dillon, čije su se oči suzile od boli, primakne se Moiri da je utješi. Sjedila je sasvim uspravno, s pocrvenjelom desnom stranom lica. Kad ju je dirnuo, odgurne ga i povuče se do kraja sofe. - Trebam kleenex - reče.

- Tamo su, u onoj ladici.

Debeli stražar se digne, ode do mjesta koje je pokazala i donese kutiju papirnatih maramica. Kad ih je stavio na sofu pokraj nje, reče, kao da se ne obraća nikome posebno: - Nema potrebe za svađanjem. Nikakve potrebe.

U tišini koja je uslijedila Dillon pomisli na hotel, na odlazak noćnog osoblja u osam sati, koje će zamijeniti jutarnja smjena konobara, čistačica, recepcionara, na goste koji kupuju jutarnje novine u predvorju, red ljudi koji ulaze u dvoranu za doručak. U prošlosti, kad

god je IRA postavila eksploziv u hotele, upozorila bi ranije. Prošle godine kad su stavili bombu u kuhinju Clamicea, prvo su nazvali. I ni ujednoj eksploziji u hotelu Europa nitko nije stradao, zar ne? Dizali su u zrak zgrade, a ne ljude. Smiri se, govorio je sam sebi. Ako namjeravaju dići hotel u zrak, sve će biti u redu. To je samo zgrada. Bit će u redu.

Ali dok je tako razmišljao, shvatio je da ne zna što namjeravaju učiniti. Možda se uopće ne radi o hotelu. Možda je nešto drugo.

Pokraj njega Moira ispuše nos u maramicu. - Koliko je sati? - upita ga.

- Rekao sam ti da začepiš - reče Kev. - Jesi čula? Začepi!

- Pola sedam - reče debeli.

3.

Svjetlo, isprva slabašno, sazrelo je u jarku žutu boju ljetnoga jutra. Probijalo se ispod rolete, natječući se sa svjetlom lampe u sobi. Ubrzo nakon sedam, Kev ugasi lampu i podigne rolete petnaestak centimetara, dopuštajući im da vide ulicu. Čuo se jutarnji promet s obližnjeg Antrim Rooda i dok su gledali, kamionet s mlijekom krenu ulicom ostavljajući pune boce i skupljajući prazne. Vani, u hodniku, zakrči radio i visoki mladić uđe i užurbano zapita:

- Jeste li naručili mlijeko?

Dillon pogleda Moiru, koja je sjedila ruku prekriženih u krilu i promatrala svoje sandale, ignorirajući pitanje. Digne pogled prema maskiranom licu. - Obično uzimamo jednu bocu. - Kad je to rekao, mladić ode do prozora i ponovno spusti roletu. Čekali su u tišini, slušajući korake mljekara dok je prelazio ulicu i išao prema njima. Čuo se zvuk otvaranja prednjih vrtnih vrata, zveket boca i ponovno zatvaranje vrata. Kamionet krene dalje.

Visoki mladić digne roletu u prijašnji položaj, tako da se djelomice vidjela ulica. - Deset minuta - reče zagonetno drugoj dvojici i iziđe, zatvorivši vrata.

Na drugoj strani ulice, točno nasuprot njihove kuće, gospodin Harbinson, umirovljeni bankovni upravitelj, iziđe iz kuće, prebacujući » uzicu preko glave svom starom psu Airčdaleu. Dillon je promatrao gospodina Harbinsona kako ide stazicom do prednjih vrata vrta, otvara ih i stoji na pločniku, diže ruku ispružena dlana kao da je osjetio kapi kiše.

Gospodin Harbinson pogleda u nebo, nesvjestan da ga promatraju naoružani ljudi u vunenim kapuljačama. Zatvorio je vrtna vrata i uputio se ulicom, prolazeći pokraj bijelog forda, pa zastao kad je pas dignuo nogu da se pomokri na niski vrtni zid dvije kuće dalje.

Gospodin Harbinson, poput njih samih, vjerojatno nikada nije vidio nekog pripadnika IRA-e u živo. U ovom dijelu grada nije bilo ni demonstracija niti marševa Sinn Feina². Gospodin Harbinson je, sudeći po imenu, gotovo sigurno bio protestant, ali isto je tako gotovo sigurno da je bio taman toliko pobožan protestant koliko je Dillon bio pobožan katolik. Gospodin Harbinson ne bi nikada sudjelovao u građanskom ratu kako bi spriječio pripajanje Ulstera

Irskoj Republici, a ne bi se niti latio oružja kako bi potvrdio svoj status građanina-U.K.

Gospodin Harbinson, poput devedeset posto stanovnika Ulstera, bilo katolika bilo protestanata, samo je želio živjeti svoj život, bez ljudi u vunenim kapuljačama.

I sada, gledajući ga pri njegovoj jutarnjoj šetnji s psom, Dillon osjeti kako u njemu raste bijes, bijes prema lažima koje su ovo mjesto, i njegovo i Harbinsonovo rodno mjesto, zarazili smrtnom bolešću vjerske zaslijepljenosti i nepravde, prema lažima koje su godinama kazivane siromašnim protestantskim radnicima o katolicima i siromašnim katoličkim radnicima o protestantima, lažima iz skupštine i sa propovjedaonica, lažima na skupovima i u nadgrobnim govorima, i iznad svega, prema lažima šutnje onih iz Westminstera koji se ne žele suočiti s nepravdama ulsterskog status quoa. Bijesan, zagledao se u najopasnije žrtve tih laži, svoje mlade, glupe, ubojite uzničare. Što se spremaju danas učiniti, kakav novi pokolj pripremaju ne bi li nas zadržali u glibu mržnje?

Negdje u kući zalupe se vrata. Kev ustane, protežući ruke i noge kao da se ukočio od sjedenja. Prišao je sofi i stavši točno ispred Moire počeo je raditi čučnjeve. Moira se okrene u stranu i povuče haljinu prema dolje kao da misli da joj pokušava gledati noge. Kev se još malo približi, napravi još nekoliko čučnjeva i ostane u čučnju promatrajući je. Moira ga nije gledala. Tad ustane, ode do stola po pištolj, zatakne ga za opasač i reče debelom:

- Političko krilo IRA-e.
- Deset minuta je prošlo, zar ne?

Debeli kimne. Kev ode do prozora i ponovno čučne, vireći na ulicu kroz otvor rolete. Istodobno začu se topot nogu iz predvorja, kao da je još mnogo ljudi ušlo u kuću. Kev se odmah uspravi i razmijeni pogled s debelim. Vrata se otvore. Ude visoki mladić, a slijedio ga je jedan maskirani terorist IRA-e kojeg još nisu vidjeli. Visoki pokaže na Dillona.

- 'Ajde. Idemo.

Kad se Dillon dignuo da poslušati, Moira skoči za njim i uhvati ga za ruku.

- Michael, Michael, čekaj.
- Ne brini - reče joj. - Sve će biti u redu.

- Neće biti u redu - reče ona. Privukla ga je sebi, kao da ga želi spriječiti da ode.

- 'Ajde, daj, moramo ići - reče mu visoki. A onda će Moiri: - Pusti ga! Ali ona nije puštala. - Ubit će te - reče histerično. - Znam da hoće, znam.

- Nitko ga neće ubiti ako učini što mu se kaže - reče visoki i kimne Kevu koji istog trena uhvati Moiru s leđa i istrgne je iz zagrljaja. Istodobno, novi čovjek uhvati Dillona za ruku, zakrene je prema leđima tako da se pognuo od boli.

- Michael! - poviče Moira paničnim glasom, ali Kev joj odmah stavi ruku na usta i natežući se s njom, utiša je.

Visoki mladić i drugi terorist izgurali su Dillona na hodnik i za sobom zatvorili vrata. Na kraju hodnika, za kuhinjskim stolom, Dillon ugleda dvije maskirane osobe. Terorist mu pusti ruku, a visoki mladić s uperenim pištoljem reče: - Nas dvojica idemo gore. Bez štoseva, jasno?

Dok se Dillon uspinjao, visoki ga je slijedio korak po korak. - Sad ćeš se presvući. Gdje su ti stvari?

- U spavaćoj sobi.

- Dobro. Idemo.

Ušli su u spavaću sobu. Moirina odbačena spavaćica ležala je rasprostrta kao krojni arak na zgužvanu krevet. Njezine brojta stvarčice bile su neuredno ispreturane na toaletnom stoliću. Soba je mirisala po njoj, a otvoreni ormar pokazivao je dugačak red haljina i niz cipela.

- Gdje su tvoje stvari?

Otišao je do kraja ormara gdje se nalazilo nekoliko njegovih odijela.

- Obuci ono što bi nosio ujutro na poslu. Odijelo i kravatu, zar ne?

Kad je skinuo odjeću koju je noćas nosio, pogledao je kroz prozor. Njegov mali crveni renault stajao je još uvijek na prilaznoj stazi pred vrtnim vratima. Znači, nisu ga odvezli. Obučeni samo u gaće, otišao je do komode u kojoj su bile košulje.

- Čekaj malo - reče čuvar. - Morao bi se obrijati.

Gol, otišao je u kupaonicu. Dok je sapunao lice, maskirana glava pojavila se u ogledalu iza njega. - 'Ajde, požuri - reče.

Uzeo je žilet. Uvijek je bio nervozan ako mu je pri brijanju netko stajao blizu, tako da ga je sada prizor prijeteće glave iza njega

gotovo natjerao da se šćućuri, kao da čeka udarac. Oči iz maske promatrale su ga kako se brije i briše lice. Vratio se u spavaću sobu, gdje je, pred pogledom svojega visokog čuvara, obukao bijelu košulju, plavu kravatu i odijelo koje bi inače nosio, a tada je otišao do Moirinog toaletnog stolića i stavio u džep lisnicu, češalj i novac.

- Uredi malo kosu - reče glas iza njega. Upotrijebio je svoj češalj, gledajući čuvara u ogledalu.

- Sjedni. Ti i ja ćemo sada malo porazgovarati.

Osjetio je kako mu se usta suše. Skupio je ruke da zaustavi drhtanje. Sad će mu reći, što hoće da učini. Sjeo je na Moirin tabure a njegov čuvar na krevet, pritišćući svojom stražnjicom u trapericama Moirinu spavaćicu.

- Sad ćeš lijepo otići odavde - reče čuvar. - Kao svakog dana. Ideš na posao. Voziš uobičajenim putem, Antrim Roadom, pa skreneš kod Clifton Streeta desno u Upper Library Street. Prijedeš grad kao i uvijek, pa University Roadom. Dođeš do Clarencea i parkiraš auto na svojem rezerviranom mjestu. Stići ćeš u određeno vrijeme. O tome ćemo kasnije. Kad parkiraš auto, ne ulaziš u hotel. Čuješ me?

Kimne potvrdno, gledajući maskom obrubljene oči koje su ga promatrale.

- Ne ulaziš u hotel. Vratiš se do kućice za osiguranje i iziđeš na ulicu. Ako le na vratima bilo što pitaju, kažeš da hoćeš nešto kupiti u dućanu s druge strane ulice. Znaš onaj dućan preko puta, zar ne? Zove se Murray.

Kimne.

- Uđeš u Murray na sekundu, samo toliko da nešto kupiš, cigarete, ili nešto i iziđeš, i kad to učiniš, vani će prolaziti zeleni taksi. Zaustaviš ga. Uđeš i on te doveze kući. O.K.?

- Je li u autu eksploziv?

Čuvar je oklijevao. Njegove oči, obrubljene vunenom maskom, trepnu, a zatim se zatvore kao da se pokušava nečega sjetiti. Kad ih je ponovno otvorio, na tren je pomno pogledao Dillona. Tada reče bezbojnim i mehaničkim glasom kao da recitira govor koji je naučio napamet: - Da, u autu je eksploziv. Podešen je na vremenski detonator. Tvoj posao je da parkiraš auto na uobičajenom mjestu i odmah iziđeš. Ni sa kim ne razgovaraš. Ako se netko tebi obrati,

kažeš zdravo, dobro jutro, ili nešto tako. Ako učiniš točno što ti kažem, kad se vratiš ovamo, dočekat će te tvoja žena.

- Znači, dignut ćete hotel u zrak?

Čuvar pomakne stražnjicu na krevetu, gužvajući Moirinu spavaćicu.

- Nije te briga što ćemo učiniti.

- Hoćete li dati upozorenje? - Čuo je kako mu se glas povisuje za jedan ton dok je postavljao pitanje. Smiri se, reče sam sebi. Zvučiš histerično. - Pitao sam hoćete li upozoriti. U hotelu se nalaze stotine ljudi, ljudi s kojima radim, gosti, turisti, nedužni ljudi.

Maskirani čuvar ga je promatrao.

- Nije te briga što ćemo učiniti. Ti učini kako ti je rečeno i tvojoj ženi se ništa neće dogoditi.

- Ali obično ste uvijek upozoravali - reče Dillon. - Kad ste stavili eksploziv u hotel Europa. I prošle godine kad ste stavili eksploziv u Clarence, telefonski ste upozorili.

- Točno.

Oči iza maske pomaknu se malo u stranu.

- Prestani zamarati mozak stvarima koje nisu tvoja briga! To je naša stvar. Neću s tobom raspravljati, jasno ti kažem. Ako bilo što zbog tebe krene krivo, kad se vratiš ovamo, kući, žena će le čekali. Ali mrtva.

U trodjelnom ogledalu Moirina toaletnog stolića Dillon je vidio vlastito lice: čudno, potišteno, ukočeno. Čuvar počne bubnjati prstima u rukavicama po bedru u izlizanim trapericama. Iz hodnika, odozdo, čuli su se udaljeni glasovi. Premda je vidio i čuo sve te stvari, bilo je kao da je dobio anestetik i tonuo u narkozu. Kao u snu čuo je prigušen prasak pištolja, vidio kako Moira bezglasno vrišti, kako pada. Njegova misao, bježeći od panike, potrči natrag prema jedinoj nadi koja mu je preostala.

- Ali upozorit ćete? - upita. - To su nedužni ljudi.

- Nije nam namjera da ubijamo nevine ljude - reče čuvar. - Isto tako ne želimo ubiti niti tvoju ženu. Ali, ako budemo morali, onda hoćemo. Oni dragovoljci dolje, dokrajčit će je. 'Ajmo sada. Jesi spreman?

Izišli su na odmorište. Na dnu stuba, gledajući ga kako silazi, bila su ona maskirana dvojica koje je već prije vidio u kuhinji. Kad je stigao do predvorja, vidio je da su vrata dnevne sobe bila otvorena. Unutra, Moira je sjedila na sofi, Kev nasuprot nje, a debeli je čučao i

virio kroz prozor. Moira se okrene, ugleda ga i ustane da potrči prema njemu. Ali istog trena Kev joj se ispriječi.

Iza Dillona, visoki mladić, koji je promatrao, reče: - Pusti je na sekundu.

Puštena, istrči u hodnik. - Što kane učiniti? - upita drhtavim glasom.

Visoki mladić reče:

- Sad se oprostite od nje.

I tako je u hodniku kuće koju je danas namjeravao zauvijek napustiti, pred pogledima petorice maskiranih i naoružanih muškaraca, zagrlio ovu djevojku koju je želio ostaviti, osjećajući kako joj drhti tijelo, osjećajući kako mu se njezini prsti zabadaju u leđa.

- Neka te Bog čuva - rekla je kao u molitvi.

- Brzo ću se vratiti - reče joj. - Ne brini. Nemoj napraviti nikakvu glupost. Obećaješ?

- Dobar savjet - reče visoki. Potapša Dillona po ramenu: - Idemo.

Ali Moira ga je držala, stiskala uz sebe, tako da se morao islrgmili iz njezina zagrljaja.

- Neću dugo - reče.

- Što ćeš učiniti?

- Ne tiče te se - reče visoki. Okrene se Kevu. - Odvedi je unutra.

Kev i debeli uhvate Moirine ruke. - O, Isuse - rekla je i zaplakala.

- 'Ajde, ti.

Visoki gurne pištolj Dillonu u rebra i odvede ga hodnikom u kuhinju. Dok je išao čuo je kako joj Kev kaže: - Ulazi! - Kev je onaj koji bi je želio povrijediti. On je taj koji će je ubiti.

U kuhinji, visoki mu stade sučelice, dok su druga dvojica maskiranih otišli do stražnjih vrata, kao da čekaju na znak. Visoki pogleda na svoj digitalni sat i upita: - Dragovoljče, koliko je sati kod tebe?

Jedan od njih povuče rukav košulje i pogleda na sat. - Sedam i trideset pet.

- O.K. Provjeri vani - reče visoki.

Jedan od maskiranih otvori stražnja vrata i iziđe u vrt. Kad se vratio, reče: -Zrak je čist.

Visoki tada u hinjenju prijateljstva stavi ruku na Dillonovo rame. - Evo što ćeš napraviti. Odvezi se do hotela, kao što sam ti kazao. Kad stigneš, bit će oko osam sati. Nemoj se zaustavljati nigdje na putu, nemoj pokušavati nikakve štoševne. Zapamti, netko će te

slijediti. Mi smo u radiovezi. Jedan pogrešan potez i netko ovdje raznijet će joj glavu. Shvaćaš?

Dillon kimne. Usta su mu bila suha.

- Nitko te neće zaustaviti. Danas nema policijskih provjera na tvojoj ruti. Pazimo na to. Neće te pretraživati niti kod hotelskog osiguranja, tebe nikada ne gledaju. Prtljažnik auta je zaključan. Nemoj ga pokušavati otvoriti. Ako ne iziđeš sa parkirališta u roku od pet minuta, znat ćemo da si nas prevario. I još, na kraju. - Njegova ruka stisne Dillonovo rame. - Kad se policija bude raspitivala o nama, nosili smo maske, ne znaš imena, ili kako izgledamo, ništa. Zapamti, znat ćemo što si im rekao. A to vrijedi i za tu tvoju ženu. Ako ti je stalo do njezina života, pobrini se da bude kuš. Čuo sam za neke njezine primjedbe od prošle noći. Znamo da je neprijatelj Irske. Neka ne zamišlja da će joj lo što je katolkinja iz Fallsa spasiti glavu. Prema tome, pazite, vas dvoje, što ćete reći.

Njegova ruka u rukavici naglo tržne prema gore kao da će udariti Dillona, tako da je instinktivno izmaknuo. Ali umjesto udarca dobacio mu je ključeve auta. Uhvatio ih je. Visoki se okrene prema stražnjim vratima. - Dragovoljče?

Kod vrata, druga maskirana glava kimne. - Zrak je čist.

Visoki lagano gurne Dillona. - Kreni, Brzo.

Onaj kod stražnjih vrata, otvori ih. Izišao je na jutarnje sunce i pogledao lijevo i desno prema ostalim stražnjim vrtovima. Nigdje nije bilo nikoga. Dok je prolazio vrtnom stazom pokraj grmova i cvjetnih gredica, ugleda praznu pivsku bocu ispod starog stola za piknike, bocu koja je ostala od Moirina i njegova nedjeljna objeda. Promatrali su ga. Dok je išao prema vrtnim vratima, opazi grm fuksije i ispod njega Teddyjevo tijelo, malu vreću krzna i kostiju, smrskane lubanje oblijepjene zgrušanom krvi. Muhe su je već napale.

Otvori stražnja vrata, zaškripala su. Tri vrta dalje, neka žena izišla je baciti smeće u kantu. Bila je obučena samo u platnenu spa-vaćicu i kad je čula škripu vrata, posramljena što je netko vidi tako odjevenu, brzo se vrati u kuću.

Auto je bio gdje ga je ostavio. Ili nije? Učinilo mu se da je parkiran malo iza uobičajenoga mjesta. Bio je zaključan. Okrene ključ u vratima i sklizne na prednje sjedalo, tražeći pogledom znakove promjene. Izlizana crna presvlaka, kutija papirnatih maramica na

vozačkoj ploči, polomljene sunčane naočale u stalku kraj mjenjača, ništa nije izgledalo dirnuto. Oslušne ali nije čuo zvuk kucanja. Dok je stavljao ključ u bravi- cu za paljenje, pomislio je na filmove u kojima automobili eksplodiraju kad se okrene ključ. Ali motor se upali i tiho zabruji.

Izišao je na cestu. Bijeli ford bio je još uvijek parkiran nasuprot njegove kuće. Dok je prolazio pokraj njega, vozeći prema Antrim Roadu, vidio je u vozačkom sjedalu muškarca i djevojku pokraj njega. Oboje su gledali u suprotnom smjeru da im ne bi vidio lica. Ali prošle noći im je vidio lica. Naročito djevojčino.

Kad je skrenuo u Antrim Road, bijeli ford ga je slijedio. Uobičajeni put vodio ga je iz sjevernog u južni Belfast, kroz ulice koje su se vrlo malo promijenile od njegova djetinjstva. Vozio bi uz granice siromašnih radničkih četvrti i pokraj velikih spomenika i zgrada u središtu grada. Bio je to put koji je prevaljivao svakoga običnog dana i bio je odviše poznat da bi uopće kod njega pobudio ikakvu pomisao na to pokraj čega prolazi. Ali ovoga jutra, u autu koji je bio pokretna bomba, praćen teroristima koji mogu radiovezom narediti da mu ubiju ženu, vozio je možda posljednji put kroz ovo ružno, mučno mjesto, koje je sadržavalo nemirna sjećanja njegova dosadašnjega života. Sada će, u ironičnoj povorci, proći pokraj kuće u kojoj se rodio, škole-internata koju je polazio, sveučilišta gdje je pisao poeziju, uređivao studentski časopis i sanjao o drukčijem životu.

Prvo se pojavila kuća na zavoju, niti kilometar od mjesta gdje sada živi. Bila je veća od okolnih kuća, izdvojena vlastitim zemljištem, s teniskim igralištem, vrtom i povrtnjakom sa stražnje strane i okružena visokom živicom koja ju je skrivala od okolnih ulica.

Pripadala je njegovom djedu, djedu koji je počeo obiteljsku tradiciju hotelijerstva, dolje na dokovima s krčmom i sobama za iznajmljivanje i koji je od tada postao A. D. Dillon, »Uvoz vina i alkoholnih pića«, vlasnik dva mala hotela i snabdjevač pićem dvanaest pubova. Djeda, koji je umro prije nego se Dillon rodio, poznavao je samo kao lik na obiteljskoj fotografiji. Vidjelo ga se s bradom i širokog poput Edwarda VII. kako stoji kraj velikog daimlera, na čijoj papučici sjede njegova tri djeteta, svi u mornarskim odijelcima.

Kuća se zvala Ardath. Dillonov otac vratio se u nju 1947. godine, kad je djed umro. Dillon se rodio pet godina kasnije i živio u kući do

svoje jedanaeste, kad ju je njegov neodgovorni otac prodao da bi kupio Kinsallagh, veliku ladanjsku kuću u Donegalu, i pretvorio je u hotel. Sjećao se kako je otac, u dugim bijelim hlačama, igrao tenis na starom travnatom igralištu; sjećao se staklenika koji je uvijek bio topao i gdje je gledao kako se punoglavci pretvaraju u žabe. Sada, dok je vozio, još je uvijek mogao vidjeti staro ime ARDATH na kamenoj ploči desno od ulaznih vrata. Ali na novijem znaku, lijevo, pisalo je »Sestre milosrdnice: Škola za djevojke«.

Nastavio je voziti, prošao pokraj kina u kojem je, kao dječak, gledao filmove; ljudi su pucali iz revolvera na druge ljude a bombe uništavale tvrđave i druge zgrade, ali u njima su uvijek, na kraju, zli ljudi ispaštali svoje zločine. Sad je bilo petnaest do osam. Što ako bomba eksplodira prerano?

Zaustavio je auto na pješačkom prijelazu. Mlada žena, gurajući bebu u kolicima, krene na prijelaz i na pola puta se okrene prema njemu i osmjehne. Odjednom, nestvarno, osjeti paniku. Požuri. Makni se. Pogleda u zrcalo, ali veliki teretnjak nakrcan aluminijskim kantama za mlijeko stao je iza njega, tako da nije vidio bijeli ford. Kad je djevojka s bebom prešla ulicu, ponovno krene i u tom trenutku ugleda kako se bijeli ford približava, prelazi teretnjak i uvlači iza njega.

Iznenada, tri dječarca, vitlajući svoje školske torbe iznad glava, kao da će napasti jedan drugoga, pretrče ulicu, vičući i smijući se usred prometa. Nosili su tamnoplave kaputiće i bijele košulje, a oko vrata kravatu njegove škole, zavezanu poput izlizanih krajeva konopca. Ne obazirući se na škripu kočnica, stigli su na drugu stranu i nastavili svoju suludu utrku. Ispred sebe, na desnoj strani, mogao je vidjeti urešena željezna vrata, dugačak drvored i na kraju pročelje katoličke škole od crvene opeke, gdje je jedanaest godina stanovao, škole gdje je zastrašivanje, tjelesno kažnjavanje i učenje naizust bilo sastavnim dijelom nastave,, škole kojom su upravljali svećenici čiji su skućeni sektaški stavovi savršeno promicali razdornu gorčinu koja je dovela i do događaja od protekle noći.

Pogledajte me, pogledajte me, želio je viknuti dok je vozio kraj tih mrskih vrata. Gledajte ovaj auto na putu da ubije nevine ljude, gledajte moju ženu u sobi, s pištoljem koji joj je uperen u glavu, i

onda pitajte svojega kardinala može li još uvijek reći da shvaća stavove ovih ubojica.

Ušao je u kružni tok kod Carlisle Circus. U sredini se nalazilo kameno postolje na kojem je nekada stajao kip protestantskoga svećenika, kip koji je poput mnogih gradskih spomenika bio srušen za vrijeme rata i nikad zamijenjen. Bijeli ford približio mu se dok je ulazio u Clifton Street i prošao sjedište Reda Orangea, izvora protestantskih predrasuda protiv jedne trećine stanovnika Ulstera koji su bili katolici. Na ružnom, sivom kamenom zdanju nalazio se kip koji nije stradao ni u ratu, niti u građanskom sukobu, nizozemski princ na konju, koji maše mačem i gleda preko oštećena grada prema drevnim, postojanim irskim brdima, kip koji obilježava bitku od prije tri stotine godina, u kojoj su snage protestantske kuće Orange porazile, na irskom tlu, snage papističkoga engleskoga kralja. Na kraju Clifton Streeta skrene desno, vozeći uz rub protestantskih i katoličkih geta koji su bili pravo i trajno naslijeđe ove britanske provincije osnovane na nejednakosti i sektaškoj mržnji. Za deset minuta stići će do Clarencea. I što će onda?

Kad bi se auto sada pokvario, ovdje na ulici, morao bi izići i pokušati ga pokrenuti, znajući da su ljudi u bijelom fordu iza njega, da ga promatraju. U ovim središnjim ulicama, parkiranje je bilo strogo zabranjeno tako da bi za nekoliko minuta došla policija i pitala što se događa. U tom trenutku ljudi iz bijelog forda bi vjerojatno poslali radio-signal u kuću. Moiru bi ubili. Osim toga, ulice su pune ljudi. Kad bi bomba ovdje eksplodirala, poginuli bi desetci ljudi. Ako eksplodira u hotelu, nakon telefonskog upozorenja, možda nitko neće stradati.

Vozio je dalje, pokraj velikih viktorijanskih zgrada na Fisherwick Placeu, krećući se s jutarnjim prometom koji je išao prema trgu Shaftesbury. Pošto parkira auto kod hotela, koliko će proći prije no što bomba eksplodira? Što ako upozorenje stigne prekasno? Ali nisu obećali da će upozoriti. Ništa nisu obećali. Možda je bomba tempirana da eksplodira već deset minuta nakon što parkira auto. Čak i ako obavijesti policiju, možda neće biti u mogućnosti evakuirati hotel na vrijeme. A ako obavijesti policiju, ubit će Moiru. A ako policija ne uspije evakuirati ljude na vrijeme, ljudi u hotelu će poginuti. A on će biti taj koji ih je ubio.

Iza njega zatrubi automobilska truba, nestrpljivo. Shvati kako je toliko usporio vožnju da je zadržavao promet pred zelenim svjetlom. Približavao se ulazu i zemljištu Queen's Universityja. Pločnici su bili puni studenata u unajmljenim haljama; skupljali su se sa svojim obiteljima i prijateljima, na diplomsku promociju. Danas će ti studenti dobiti putovnicu za novi život. I on je jednom bio jedan od njih i nadao se da će naći posao u nekoj školi u Engleskoj, spreman da ide bilo kamo, u Afriku ili na Srednji istok, samo da se makne odavde. I on je nosio unajmljenu halju, sjedio u Whitla Hallu čekajući da prozovu njegovo ime: »Michael Patrick Dillon, vrlo dobar uspjeh, engleski«, čekajući da krene na pozornicu na kojoj je stajao neki uvaženi engleski industrijalac u rektorskoj halji, spreman da mu stisne ruku i uruči diplomu.

Nakon toga i on je žurio istom ulicom u Clarepce, smijući se i šaleći sa svojim prijateljima, zafrkavajući se s djevojkama, u očekivanju slavljeničkog pijančevanja, misleći o sebi kao o budućem pjesniku, zadovoljan svojim uspjehom. Tada nije znao da promocija nije putovni ca za slobodu, nego kraj slobode. Nije našao nastavnički posao koji je želio ni u Engleskoj, ni u Europi, niti u nekom dalekom egzotičnom mjestu. Njegov djed upravljao je pubovima i hotelom, njegov otac upravlja hotelom, pa je i on završio, poput njih, kao neka vrsta posluge, brinući se da se gosti nahrane, da im se natoče pića i da im se nađu kreveti. Za razliku od oca i djeda, on nije bio niti vlasnik hotela koji se nalazio na njegovom putu uništenja. Zaustavio se pred glavnim ulazom sveučilišta kako bi slavljenička grupa prešla cestu. Nova diplomantkinja išla je prva, ljepuška u svojoj unajmljenoj halji, zgodnih nogu u crnim čarapama i lakiranim kožnatim balerinkama. Iza nje, njezini roditelji, obučeni u najsvečaniju odjeću, te brat i sestra, koji su zbijali šale, a svi ponosni na onu koja sada dodaje mali prinos njihovu obiteljskom statusu. Za nekoliko sati, veseli i u slavljeničkom raspoloženju, krenut će uz cestu do Clarencea na svečani ručak. Ili možda neće?

To ovisi o njemu.

Bijeli ford ga je slijedio, uvijek tri automobilske dužine iza njega, ali kad je skrenuo u Malone Road, vidio je kako skreće i odlazi. Imaju li nekog u hotelu, tko čeka na njegov dolazak? Mogao bi to biti bilo tko,

osoblje, gost, ili čak netko tko je došao pojesti doručak u blagovaonici. Jedno je bilo sigurno. Još uvijek ga promatraju.

Stigao je do znaka:

HOTEL CLARENCE BAR - RESTAURANT

Zaustavio je auto nasuprot znaku, čekajući na prekid u prometu koji bi mu dopustio skretanje prema hotelskom dvorištu. Na ulazu, u redu pred kućicom za osiguranje, nalazila su se četiri automobila. Promatrao je aute koji su prolazili i u povoljnom trenutku skrenuo preko ulice i stao u red. Pomisli na tren da neprimjetno dade znak nekom iz osiguranja i da mu kaže neka zadrži auto na pregledu. Ali IRA je znala da čuvari nisu nikada pregledavali njegov auto. A što ako čuvar otvori prtljažnik i bomba eksplodira ovdje, na vratima?

Billyju Craigu, umirovljenom policajcu, odjevenu kao obično u crni policijski pulover s crnim kožnatim štitnicima na laktovima, povjereno je osiguranje koje je provjeravalo aute pri ulasku. Jedan upravo pregledani auto kretao se prema vratima. Billy došljapka da ih otvori, ali u istom trenutku spazi kako se Dillonov mali crveni renault svrstava u red. Odmah službeno podigne ruku, zaustavljajući onaj drugi auto i mahne Dillonu da uđe. Dok je prolazio Billy mu dovikne: - Dobro jutro, gospodine.

Dillon mu mahne. Prostor ispred glavnog ulaza u hotel služio je samo za iskrcavanje i ukrcavanje gostiju i prtljage. Dok je vozio pokraj ulaza, prema parkiralištu na stražnjoj strani, primijeti da je predvorje puno ljudi. Na parkiralištu su četiri mjesta rezervirana za više službenike hotela. Njegovo mjesto bilo je točno ispod prozora Smaragdne dvorane, jedne od dvorana za bankete uz glavnu blagovaonicu. Parkiralište je već bilo puno i turistički autobus, koji je čekao grupu Francuza, nespretno se parkirao u samu sredinu. Prošle noći vidio je francusku grupu u blagovaonici, sredovječne učitelje i službenike iz Bretagne koji su zabrinuto proučavali nepoznati jelovnik i mudro odlučili piti pivo umjesto preskupa vina.

Manevrirajući, zaobišao je autobus. Iza autobusa, dva su automobila upravo zauzela prazna mjesta, i sada su u metežu otvaranja vrata izlazili njihovi putnici. Bili su to domaći ljudi, sredovječni muškarci s ulsterskim, grubim, užurbanim načinom govora. Dvojica, mlađa od ostalih, u jarko plavim trenirkama,

zapriječe mu put, gledajući ga prodornim pogledom kao da se pokušava nepropisno parkirati. Jedan od njih podigne ruku, dajući znak da stane. Dillon, iznenađen, poslušna i kad je stao, ostali putnici iz automobila krenu dalje. Četiri muškarca u tamnim odijelima okruživali su visokog, postarijeg čovjeka u loše skrojenom sivom odijelu s celuloidnim svećeničkim ovratnikom. Kad se starac, kojeg su ostali štitili, pojavio, mladići u trenirkama stanu ispred njega i potom se žurno upute prema hotelskom stražnjem ulazu.

Visoki starac kretao se sada ravno prema Dillonovu autu. Njegovo lice, obilježeno kišom i vjetrom nakon nebrojenih nastupa na demonstracijama, djelovalo je ukočeno poput grotesknoga lika s tornja neke katedrale. Kad je bio ispred Dillonova auta, okrene se i mahne mu, odsutno, kao da predvodi paradu. Njegovi tjelohranitelji, mladići u trenirkama, bili su kod hotelskog ulaza i držali otvorena vrata.

Dillon nije uzvratio pozdrav. Starac se naporno kretao prema hotelskim vratima. Promatrao ga je, velečasnog Aluna Pottingera, »bijesnog psa protestantskoga Ulstera«, kako su ga zvali neprijatelji, kako ide na doručak upriličen za njegove prekooceanske pristaše, doručak na kojem će održati svoju uobičajnu propovijed vjerske mržnje. Sada je mogao nesmetano parkirati auto. Dok je ulazio na svoje mjesto za parkiranje, digne pogled prema prozorima Smaragdne dvorane. Desetak stolova zauzimali su muškarci i žene koji nisu bili odavde. Izgledali su kao Amerikanci. Shvati da su to članovi kanadskoga Reda Orangea koji su došli slušati Pottingerov govor.

Ugasio je motor. Srce mu je nepravilno kucalo kao da pripada nekom drugom tijelu. Ponovno pogleda u prozor ispred sebe. Glavni stol bio je uz sam prozor. Još je bio prazan. Dok je promatrao, Pottinger i njegova grupa uđu u dvoranu. Ljudi ustanu da zaplješću, dok se Pottinger, rukujući se, kretao kroz sobu, da bi nakon kratkog dogovora zauzeo središnje mjesto glavnoga stola, ni sedam metara od Dillonova parkiranog auta.

Dillon je zurio u Pottingerova leđa dok je ovaj sjedao. Tjelohranitelji u trenirkama približe se prozoru. Jedan od njih stajao je i odozgo ga promatrao. Gledajući ga, Dillon je znao. IRA ne diže hotel u zrak.

Ovdje sam da ubijem Pottingera. Neće biti nikakvog upozorenja. Bomba će eksplodirati za koji trenutak.

Ali zašto žele ubiti Pottingera? Nisu ga nikada prije pokušali ubiti. Govorilo se da su Pottingerove antikatoličke tirade najkorisnija propaganda koju je IRA ikada imala. Ali izabrali su upravo ovo parkiralište, ovaj dan, ovo vrijeme. Rekli su: »Ako ne iziđeš iz hotelskog parkirališta pet minuta nakon ulaska, znat ćemo da si nas prevario«. Ako sada iziđem iz auta i odem, Pottinger i njegovi kanadski prijatelji odletjet će u zrak, a ja ću biti taj koji ih je ubio.

Tjelohranitelj ga je i dalje gledao. Dillon izvuče ključeve iz kontakt brave i iziđe iz auta. Dok se udaljavao od svojeg parkirnog mjesta, prošao je pored prozora glavne blagovaonice, koja se nadovezivala na Smaragdnu dvoranu. Prozori su bili djelomice otvoreni, jer je jutro bilo toplo. Čuo je kako ljudi govore francuski. Pogleda gore, slušajući jezik koji je učio. Za stolom uz prozor jedna od turistkinja, sijeda žena pedesetih godina, tumačila je ostalima da je doručak uključen u cijenu sobe, ali da će ručak, kasnije kod Giant's Causewaya, trebati posebno platiti. Postariji muškarac s jakim bretonskim naglaskom reče kako bi trebali sve pojesti jer da je doručak s jajima, slaninom i dobrim kruhom vjerojatno bolji od hrane koju će dobiti za ručak.

Dillon je promatrao starca. Nećeš više nikada ručati. Do ručka većina iz tvoje grupe bit će mrtva. Televizija će večeras pokazivati slike razorne eksplozije u hotelu. Sutra će novine u Brestu ili Dinardu možda objaviti vaše fotografije i intervjuirati nekolicinu onih koji će preživjeti. U ostalom dijelu svijeta u novinama će se pojaviti fotografija velečasnog Pottingera. Ubit će vas ljudi koji vas ne poznaju, koji vas nikada neće vidjeti, kojima nije stalo hoćete li živjeti ili umrijeti. Vaši prijatelji kod kuće možda su vas upozorili kako je opasno ići ovamo. Nije da je opasnije nego prijeći cestu u Dinardu, ali taj statistički mali postotak neće vam pomoći.

Stajao je, promatrajući. Bili su to učitelji, službenici, sitni poslovni ljudi. U Francuskoj su imali obitelji koje su ovisile o njima. Pogledao je prema prozorima Smaragdne dvorane, gdje su Pottingerove kanadske pristaše počele pljeskati. I oni imaju obitelji koje ovise o njima.

A ja imam Moiru. Moiru, koju sam namjeravao napustiti.

Okrene se od prozora i iziđe iz parkirališta, prolazeći kraj hotelskog prednjeg ulaza. Udaljavam se od telefona. Postoji li telefon u Murrayjevu dućanu. Imam li još vremena nazvati policiju?

Jack, u odori vratara, silazio je stubama s glavnog ulaza, noseći kovčege gosta koji je odlazio.

- 'Bro jutro, gospodine Dillon.
- 'Jutro, Jack.
- Sprema se veliki dan - reče Jack.
- Živa istina.

Nastavio je hodati prilaznim putom prema osiguranju na ulazu. Odjednom je osjetio kako ga prate. Pogleda iza sebe. Dostavljač koji nije imao više od dvanaest ili trinaest godina, hodao je tridesetak koraka iza njega, noseći aranžman cvijeća u pletenoj košari. Kad ga je pogledao, dječak zastane, praveći se da popravlja aranžman. Mogao bi biti irin promatrač. Govorilo se da za takve poslove koriste djecu.

Osigurana vrata bila su zatvorena, pa se, da uštedi vrijeme, na ulicu uputi kroz kućicu osiguranja. Stražari su ovoga jutra pažljivo pretraživali putnike automobila, vršeći temeljite pretrage. Razlog za to bila je vjerojatno Pottingerova nazočnost u hotelu. Kad je izišao na Malone Road, pogleda na sat. Bilo je osam i trideset pet. Na parkiralištu je proveo točno sedam minuta.

Na Malone Roadu bio je gust promet. Bijelom ford u niti traga. Na taksi stajalištu pred hotelom čekala su četiri taksija. Nijedan od njih nije bio zelene boje. Dostavljač iziđe na ulicu i, ne obazirući se na Dillona, krene prema trgu Shaftesbury.

Dvije ulice dalje, promijeni se svjetlo na semaforu, zaustavljajući rijeku automobila i omogućivši Dillonu da prijeđe ulicu. Zašto su tražili da uđem u dućan i nešto kupim? Da bi imali vremena dovesti taksi?

Pogleda prema hotelu. Na kraju ulice dostavljač, još uvijek s košarom cvijeća, razgovarao je s visokom djevojkom koja je, premda je bilo toplo, imala oko vrata dugačak žuti šal. Nisu gledali prema njemu. Nastavi hodati i otvori vrata malog dućana. Ovdje su prodavali novine, čokoladice i cigarete a na četiri police nalazile su se limenke, mliječni proizvodi i pakirani naresci za sendviče. Troje ljudi čekalo je da plati pred jedinom blagajnom. Kad je otvarao vrata,

ugledao je djevojku sa žutim šalom kako prelazi ulicu i ide prema njemu.

Sve ide po planu. Sve je točno kako su planirali. Svi smo dio tima - ja, dostavljač, djevojka, ljudi u bijelom fordu, maskirani tipovi u mojoj kući. Bomba je na svojem mjestu. Eksploziv će svakoga trenutka. Moram učiniti još samo jednu stvar. Kupiti nešto, cigarete, bombone, tako da mogu dovesti taksi. Kad uđem u zeleni taksi, sve će biti gotovo.

Ljudi u redu pred blagajnom pomaknuli su se naprijed. Promotri naokolo po dućanu. Nije vidio telefon. Pogleda kroz prozor. Djevojka u žutom šalu stajala je vani, okrenuta leđima. Iznenada, u žurbi, progura se pokraj ljudi na blagajni i nagne iznad žene za blagajnom. Ona digne pogled, krupna žena rumena lica i loših zuba.

- Imate li negdje telefon? - upita. - Molim vas, hitno je.

Žena pogleda druge ljude u redu, pa njega.

- Telefon je u onoj maloj sobi straga. U uredu. Poslužite se.

Potrči uz police s limenkama. U dnu dućana nalazila su se bijele vrata s prozirnim staklom na gornjem dijelu. Unutra ugleda redove policajaca, gomilu kutija na podu, a usred sobe pretrpani stol s telefonom.

Otvori vrata. Digne slušalicu. U tom trenutku učini mu se kao da čuje rastegnuti belfastski glas - dokrajči je. Dršćući, pogleda prema vratima. Uokvirena staklenim prozorom promatrala ga je djevojka u žutom šalu. On se nagne i okrene 999. Dok je telefon zvonio, ponovno pogleda. Djevojke nije bilo.

Na treći zvuk zvona javi se glas: - Centrala Belfast.

- Želim prijaviti bombu.

- Trenutak.

Čulo se škljocanje i novi glas upita: - Da čujem. Gdje ste?

- U dućanu koji se zove Murray, preko puta hotela Clarence. Bomba je u mojem autu u hotelskom parkiralištu. Parkirao sam ga prije osam minuta.

Odjednom shvati da će pomisliti kako je on irin čovjek.

- Ja sam direktor hotela - reče. - IRA je stavila bombu u moj auto i prisilila me da ga dovezem ovamo. Kod kuće mi drže ženu. Ubit će je, jer sam vas nazvao. Promatraju me ovog časa.

Glas je bio smiren, pribran. - Gdje stanujete?

Reče adresu. Glas odvrati da će policija odmah krenuti do njegove kuće. Naredi mu da ode natrag u hotel, da znak za uzbunu i odmah isprazni hotel. Zatim upita gdje mu je auto točno parkiran, koje je marke, zna li gdje je smješten eksploziv i kako se zove.

Tada glas reče: - Znae, gospodine Dillon, možda će nazvati hotel i upozoriti. Obično samo žele oštetiti hotel.

- Ne. Nisam vam rekao. Alun Pottinger drži govor u hotelu. Već je ondje, a moj auto parkiranje upravo ispod prozora dvorane u kojoj govori.

Smjesta idite natrag u hotel. Učinite što sam vam rekao i čekajte rta kod ulaza. Stižemo odmah.

Spustio je slušalicu. Stajao je u sobičku među gomilom kartonskih kutija na kojima su bila tiskana imena prehrambenih proizvoda, gledajući mali stol s hrpom računara, imenikom rolodex, naočalima, senzacionalističkim novinama, otvorenim na stranici s koje mu se smješkala djevojka dok rukom pokriva gole grudi. Iznad njega, sve glasiji štekćući zvuk vojnoga izviđačkog helikoptera, što lebdi iznad

Malone Rada kako bi kamerom špijunirao ulicu ispod sebe, zagušivao je sve druge zvukove. Slučajnost, ili je odgovor na njegovu uzbunu tako brz?

Gurne vrata malog skladišta i utrči u dućan. Nigdje ni traga djevojci sa žutim šalom. Nekolicina mušterija u dućanu i dalje je kupovala, ne obazirući se na poznato zvrndanje iznad njih. Žena na blagajni upita:

- Sve u redu? - mahnuo je rukom i izjurio na ulicu. Bacio se u promet i, uzdignute ruke poput policajca, pretrčao na drugu stranu. Otrči do reda automobila kod ulaza osiguranja i vikne Billyju: - Otvori vrata i riješi se ovih auta. Uzbuna.

Billy širom otvori vrata i Dillon, zadihan od jurnjave do glavnog hotelskog ulaza, uđe. Dojuri do recepcije i reče Maggie Donlon: - Uključi razglas. Evakuiramo hotel. Uključi znak za požarnu uzbunu. Nek' netko provjeri sve sobe. Požuri.

- Što se događa, Michael?

- Bomba.

Čim je to rekao začuje policijske sirene, nestrpljive u sporom prometu. Potrči natrag do prednjeg ulaza. Dvoja policijska oklopna kola ulazila su kroz glavni ulaz, trubeći drugim automobilima da se maknu u stranu. Iza sebe začuje Maggien glas na razglasu: - Svi

moraju odmah napustiti hotel. Odmah napustite hotel. - Požarni znak uzbune oglasi se svojim prodornim zvukom. Ljudi su prolazili pokraj njega i izlazili na prednja vrata. Začudo, nisu se gurali ili trčali. Čuo je iza sebe kako ljudi pitaju: - Je l' to požar? Vjerojatno je požar.

Prva policijska oklopna kola zaustave se uz trzaj ispred hotela. Kad su četvorica naoružanih policajaca u pancirnim jaknama iskočila iz stražnjeg dijela kola i pojurila prema njemu, podigne ruku, dajući znak.

- Vi ste direktor?
- Da. Auto je na parkiralištu odostraga. Pokazat ću vam.
- Gdje je doktor Pottinger?
- U banketnoj dvorani - reče, iznenađen.
- Odvedite nas onamo.

Kad su policajci protrčali kroz vrata na okretanje, Jack, vratar, pomakne njihova krila kako bi rijeci ljudi olakšao izlaz. Dillon, s policajcima za petama, pojuri kroz predvorje, privlačeći poglede gostiju što su izlazili, dok su on i policajci brzo hodali prema hodniku dvorane za bankete. Prema njemu žurila su dva tjelohranitelja u plavim trenirkama, a iza njih, okružen sa svoja četiri pomoćnika, visoki lik Pottingera, poput strašila. Policajci, prepoznavši Pottingera, odmah ga okruže, čisteći mu prolaz dok su ga žurno vodili kroz predvorje.

- Ovim putem, prečasn. Požurimo.
- Što je? Što se događa, uzbuna zbog bombe?

Dillon, zaboravljen, stajao je i promatrao kako prolaze. Znak za uzbunu glasao se neprestano. Javni razglas ponavljao je: - Evakuirajte hotel. Svi moraju napustiti hotel.

Odjednom se pred Dillonom stvori policijski narednik, na čelu druge grupe naoružanih policajaca. - Vi ste gospodin Dillon? Dobro. Gdje je auto? - I odmah su nastavili trčati prema stražnjem ulazu koji je vodio od blagovaonica do parkirališta.

Francuski turistički autobus još je uvijek ometao izlaz s parkirališta. Ljudi su trčali da dodu do svojih auta ali su ih policajci tjerovali.

- Nema vremena - vikali su. - Mičite se odavde.
- Narednik se okrene prema njemu: - Koji je vaš?
- On pokaže: - Onaj renault.

Narednik uključi kratkovalni radio i reče nešto. Dillon nije čuo što. Bomba će eksplodirati svakog trenutka. Htio je pobjeći s parkirališta.

Narednik vikne jednom policajcu: - Makni taj autobus.

Kad je policajac potrčao prema njemu, Dillon ugleda kako francuski turisti ulaze na parkiralište, začu glasove na francuskom, zbunjene, uznemirene: - *C'est une incendie? Non, i dit que c'est une bombe.*

- Turisti su počeli žuriti prema svojem autobusu, ali vozač, kojem je policajac pokazivao put, okrenuo je autobus i izišao s parkirališta, ostavivši uspaničene turiste same na ovom nepoznatome mjestu.

Potrči k njima i na francuskom im reče da požure do izlaza, da ne brinu za autobus, da požure, brzo, brzo. Gledali su ga zbunjenih lica, a zatim se okrenu, preplašeni, slušajući ga.

Pogleda prema svojem autu. Jedan policajac je stajao pokraj njega. Izgledao je prestrašeno. Narednik i druga dva policajca trčali su naokolo tjerajući ljude s parkirališta. Pogledao je na sat. Bilo je skoro devet. Da je sve išlo onako kako su bombaši planirali, Pottingerovo slušateljstvo bi već pojelo svoju slaninu s jajima i Pottinger bi bio na nogama, započinjući svoj govor. Pogleda mali crveni renault, kako prazan stoji ispod prozora Smaragdne dvorane i okrenuvši se požuri za francuskim turistima, ne obazirući se na policijskog narednika, koji je, izgleda, zaboravio na njega. Usred prodornih zvukova požarnog alarma, galame, kloparanja izviđačkog helikoptera, čuo je novi zvuk sirena. Dva vojna lanci rovera ujure na parkiralište. Čim su se zaustavila, vojnici pokuljaju iz oba vozila. Jedan časnik s činom satnika obrati se policijskom naredniku, koji se okrene i pozove ga: - Gospodine Dillon. Trebaju vas ovdje.

Krene natrag. Časnik ga je čekao. Narednik pokaže renault. Časnik priđe Dillonu i upita odrešitim britanskim naglaskom: - Vaš auto? Jeste li vidjeli kako smještaju bombu?

Odmahne glavom. - Ne, ali rekli su da je u prtljažniku.

- Ovo je časnik antiterorističke jedinice - reče narednik. - On preuzima komandu.

Časnik se nije obazirao na to. Upita Dillona kada je parkirao auto i naredi mu: - Udaljite se. - Okrene se policajcima. - I vi isto. Jesu li svi vani? - Pokaže na prozore dvorane za bankete i ne čekajući odgovor na svoje pitanje okrene se i krene prema lancima rovera, koji su, kako je Dillon vidio, bili puni nekakvih aparata.

- Dobro, maknimo se odavde - reče narednik Dillonu. On, trojica policajaca i Dillon potrče s parkirališta prema izlazu. Trčeći, Dillon pogleda natrag prema mjestu koje je napuštao: vojnici su se oprezno približavali renaultu, lanci roveri parkirani usred parkirališta, časnik je nadzirao istovar nekakvoga aparata.

Ispred hotela, posljednji gosti žurili su prema ulici. Dillon ugleda Collisa, ravnatelja banketa, kako stoji u vratima i više dvojici konobara da požure. Maggie Donlon, koja je bila na recepciji, nosila je manje-više, neku staru ženu koja je još uvijek bila u spavaćici.

Potrči prema Maggie: - Jesu li svi vani?

- Mislim da jesu.

Okrene se, ponovno u panici, i mahne Collisu da požuri. Collis kimni i priđe mu. - Svi su vani? - upita Collisa.

- Moji jesu - odgovori Collis. - Čujem da je ovog puta stvarno jebena bomba.

- Točno - reče Dillon.

Kućica za osiguranje bila je prazna; kolna vrata širom otvorena. Dok su išli prema Malone Roadu, vidio je nešto što mu je izgledalo kao nekoliko stotina ljudi koji se guraju na pločniku i gledaju prema hotelu. Iznad njih, izviđački helikopter još je uvijek zaglušujuće klepetao. Vatrogasna kola, čiji je zvuk sirena zamirao dok su pristizala, približila su se ulazu i rastjerala gomilu. Policijska oklopna kola, posljednje vozilo koje je napuštalo hotel, sjurila su se niz kolni prilaz i zaustavila kraj Dillona. Policajac iskoči iz kola i dotrči do narednika. Dillon je čuo krčanje njihovih radioprijemnika i čuo je kako narednik kaže: - Ne, Pottinger je vani. Izvukli smo ga prije deset minuta.

Krene do narednika i zgrabi ga za ruku. - Razgovarate li s vašim stožerom? Pitajte što je s mojom ženom? Što je s mojom ženom?

- Što je s vašom ženom? - upita narednik začuđeno. - Gdje je?

- IRA je drži u našoj kući.

- Čekajte. - Narednik se okrene i ode nekoliko koraka dalje, kao da je želio da Dillon ne čuje što govori. Dillon je vidio kako govori u predajnik.

Iznenada, zemlja se zatrese; snažan potres prethodio je zvuku. Zatim s potmulim treskom, kao da se ruši zid, s parkirališta, iza hotela, uzdigne se ogromni oblak prašine i raznih krhotina. Ljudi oko

Dillona pognu se kao pod udarcima golema biča. U trenutcima nakon eksplozije tišina ispuni ulicu, tišina koju su prekinuli glasovi, isprva čudni kao cvrkut ptica. - Bomba, to je bomba. Bože, je li još tko unutra?

Blijedo lice Maggie Donlon pojavi se pred njim, a ruka joj obuhvati njegov zglavak. - Vojnici su još unutra?

- Da.

Okrene se naredniku koji je stajao s radiom uz prsa, kao da ga želi zaštititi.

- Što se dogodilo?

- Možda su je detonirali - reče narednik. - Ili se sama detonira- la, što je vjerojatnije. Bez brige. Dečki znaju svoj posao.

Izgledalo je kao da mu smeta što ga prekidaju u razgovoru. Ponovno se okrene, prilagođavajući radio. Slušao je, podignute ruke, upozoravajući Dillona da šuti.

Naokolo, ljudi su se glasali prestrašenim uzbuđenim glasovima preživjelih.

- Nema ni pet minuta kako smo izišlj - netko je govorio. - Pet minuta i bili bismo mrtvi.

Čuli su se drugi glasovi, zabrinuti. - Jesi li vidio Helen? Je l' Helen s tobom?

- To je IRA.

- To je bila bomba.

- Je li netko ostao u sobama?

- Ne, tu je negdje. Vidio sam je malo prije.

- Eksplodiralo je negdje odostraga. Iza hotela.

Narednik ugasi radio i mahne Dillonu, odvlačeći ga od Maggie Donlon i ostalih promatrača. Dok je slijedio narednikova pancirna leđa, tijelom mu se širio osjećaj straha i izvjesnosti. Mrtva je. Narednik se pro - gura kroz grupu ljudi i stade pokraj svojih oklopnih kola. Kad mu se Dillon pridružio, on mu stavi ruku na rame i reče tiho i povjerljivo: - Imam poruku za vas. Ne, nije o vašoj ženi. Dakle, moram vas upozoriti da nikome ne govorite o vašoj ulozi u svemu ovome - o vašem autu, o eksplozivu - niti riječi, razumijete? To je za vašu vlastitu zaštitu.

- Ali što je s mojom ženom? Je l' sve u redu?

- Upravo se time bave, ali na žalost nemam još nikakvih preciznih obavijesti.

- Kako nemate? - divlje zaurla Dillon, ali ne sačeka odgovor. Okrene se i progura do mjesta gdje je Maggie Donlan još uvijek stajala.

- Maggie, jesi li došla autom? Gdje je parkiran?

- Dolje na Wellesley Avenue. Na uobičajenom mjestu. Treba ti? Mali žuti fiat.

- Daj mi ključeve. Moram juriti.

Gledala ga je dok je vadila ključeve iz torbice.

- Nešto nije u redu, Michael? U čemu je stvar?

Odmahnuo je glavom, nesposoban da bilo što kaže. Uzeo je ključeve i proguravši se kroz znatiželjne promatrače, istrčao na ulicu, među automobile koji su polagano klizili pokraj hotela, s putnicima zagledanim u vatrogasna kola, oblak prašine, gomilu. Trčeći poput kradljivca sredinom ceste, usred trubljenja automobila, stigao je do Wellesley Avenue i Maggienog auta. Kad je ušao u University Road, pridružio se gotovo zaustavljenom prometu što se sada sporo kretao prema sveučilištu. Sjedio je, stišćući volan, a srce mu je lupalo glasnom panikom dok je plazio prema glavnom ulazu i diplomskim svečanostima.

Upravo se time bave, rekao je narednik. Bave se, čime? Uklanjanjem Moirinog tijela iz kuće? Ili opkoljavaju kuću i čekaju da krenu unutra da bi vidjeli što se dogodilo?

Nakon što je prošao sveučilište, ubrzao je, vozeći istim putem kojim je išao toga jutra. Vozio je neujednačeno. Vidio je Kevovo maskirano lice, čuo njegov visoki bijesni glas, vidio ruku u rukavici koja je uperila pištolj. Nije je Kev ubio. Ja sam je ubio. Ubio sam je kad sam podignuo slušalicu, ubio sam je da spasim one francuske turiste, ubio sam je da spasim Pottingera i one vjerne fanatike u Smaragdnoj dvorani.

Vozio je oko Carlisle Circusa, pa na Antrim Road. Ispred njega svjetlo na semaforu se promijeni u crveno. Nastavi vožnju i zamalo udari čovjeka koji je sišao s pločnika da uhvati zeleno svjetlo. Trube su se glasale s njegove obje strane dok je krivudavo preticao, a cesta pred njim izgledala mu je nestvarno, jedva vidljiva dok je živo i

zapanjujuće vidio Moiru na dan vjenčanja, kako ga, u šatoru za poslugu, grli šapćući: - Dok nas smrt ne rastavi, vjeruješ li u to?

Da, rekao je, da, naravno da vjeruje.

A tada je rekla, na način koji ga je upozorio da je Moira Keevan, sada njegova žena, stranac kojega nije poznavao: - I ja vjerujem. Znam da neću dočekati starost, ne želim postati stara i ružna i da me nitko ne gleda. Umrijet ću mlada dok me muškarci još uvijek žele. Dok imam moć.

Što li je on rekao na to? Vjerojatno neku šalu. Nije se mogao sjetiti. Ali sada, vozeći natrag, očekujući da će je naći mrtvu, pitao se nije li to bila najdirljivija stvar koju mu je ikada rekla o svome životu.

Tri ulice prije Winchester Avenue počeo je pogledom tražiti policijsku blokadu, policiju, gomile promatrača. Međutim, sve je izgledalo kao bilo kojeg jutra na Antrim Roadu. Ljudi su bili na ulici, šetali, kupovali, vodili djecu u park, kao da žive u gradu koji je tisuće milja daleko od bombi i pištolja. Za većinu njih ovi događaji s IRA-om bili su ono što se vidi na televiziji, vijesti na dnevnom popisu avionskih nesreća, otmica taoca na Srednjem istoku, gerilskih ratova, otmica aviona. Čak i sada, dok šetaju Antrim Roadom, ni jednom ne pada na pamet da bi među njima ovog jutra mogli biti maskirani ljudi s oružjem i bombama.

Winchester Avenue bila je sljedeća ulica lijevo. Izbezumljen od napetosti dao je znak za skretanje. Dok je ulazio u ulicu, promatrala su ga dva policajca koja su stajala na uglu. Nisu ga zaustavili. Ispred sebe, na središnjem dijelu ulice, ugleda oklopna kola ispred svoje kuće. Na drugom kraju ulice, drugi policijski auto čekao je kod križanja. Kad je vidio da ga propuštaju, shvatio je da IRA više nije u kući. Policija je u kući, s Moirom. Mrtvom.

Zaustavio je auto pokraj oklopnih kola. Kad je izišao, primijeti da je jedan civilni auto parkiran tik ispred policijskih kola. Čovjek u građanskom odijelu za volanom. Liječnik? Čovjek ga nije ni pogledao dok je prolazio. Kad je otvorio vrtna vrata i krenuo stazom, prednja vrata se otvore kao da su ga očekivali. Policajac u pancirnoj jakni stajao je kod otvorenih vrata.

- Ja sam Michael Dillon - reče Dillon.

Policajac kimne i pozove ga unutra.

- Samo nemojte ništa dirati - reče policajac. - Uskoro će stići tim stručnjaka da sve pročešlja.

Slijedio je put koji mu je policajac pokazao kažiprstom i ušao u dnevnu sobu. Čim je ušao, neki čovjek, uredno obučen, četrdesetih godina, u plavom poslovnom odijelu s bijelom košuljom i crvenom vunenom kravatom, ustane da ga pozdravi. Iza njega, na sofi, sjedila je Moira.

- O, Bože - reče Dillon i krene prema njoj, zagri je i pod obrazom osjeti njezinu toplu kožu. Odjednom zajeca kao da će zaplakati. Stisne je čvrsto i shvati da ga nije zagrlila, da nije uzvratila njegov poljubac.

- Jesi u redu? - upita.

- U redu je - reče glas iza njega. - Javili smo u hotel da vam kažu, ali već ste otišli. Inače, ja sam inspektor Randall. Harry Randall. Žena vam je, naravno, doživjela veliki šok. Ali sve je dobro, što se dobro svrši. Imam dojam da ni u hotelu nema stradalih.

- Ne znam - reče. Pogleda Moiru. - Jesi ti u redu? - ponovno upita.

Ona kimne, ne gledajući ga.

- Što se dogodilo?

Moira ne odgovori. Inspektor upita: - Kada ste otišli odavde, gospodine Dillon?

- Petnaest do osam.

- A oni su isparili oko osam i dvadeset. Ostavili su gospođu u ovoj sobi. Rekli su joj da će vas ubiti ako se makne ili učini bilo što. I tako je bila ovdje i čekala kad smo mi došli u osam i četrdeset pet.

Piljio je u inspektora. - Znači, otišli su prije nego što su saznali da sam telefonirao.

Inspektor kimne potvrdno. Otvori mali notes i počne ga listati. Dillona, koji ga je gledao, podsjećao je na činovnika banke koji razmišlja da li odobriti ili ne odobriti kredit.

- Da, točno. Vi ste nazvali u osam trideset šest. Kad smo već kod toga, pomoglo bi kad bismo raščistili neke stvari. Vaša supruga mi je manje-više ispričala što se dogodilo prošle noći. Biste li mi sada mogli točno ispričati što se vama dogodilo kad ste ujutro otišli odavde?

Moira ga iznenada pogleda, čekajući.

I tako, zdvojan, kao na sudu, sjedne pored nje na sofu i ponovno ispriča o svojoj vožnji kroz grad i bijelom fordju koji ga je slijedio. Ispriča o svom dolasku u hotel, o tome kako je vidio Pottingera na parkiralištu i shvatio da se radi o atentatu. Okrenuvši se prema Moiri, pričao joj je kako je prolazio pokraj prozora blagovaonice i gledao nedužne francuske turiste kako unutra doručuju. Slušali su bez riječi, ona i inspektor. Postali su njegovi suci. Ispriča o sumnjivom dostavljaču i djevojci sa žutim šalom. Ispriča kako je u dućančiću, iznenada, nazvao policiju.

- Pomislio sam na sve one ljude - reče Moiri. - I, naravno, čitavo vrijeme mislio sam na tebe.

Pogledala ga je. - Stvarno?

- I, onda? - upita inspektor, kao da želi zataškati njezino pitanje.

- Onda mi je policajac na telefonu rekao da idem natrag u hotel i dignem uzbunu. I oko deset minuta kasnije bomba je eksplodirala. Ne znam je li je vojska detonirala ili što.

- Nije vojska - reče inspektor. - Pretpostavljam da je bila namještena na osam pedeset i eksplodirala je prema planu.

Dillon se okrene Moiri. - Onda sam uzeo auto i došao ovamo.

Usljedila je tišina koju je inspektor požurio ispuniti. - I nikome niste rekli o vašem udjelu u svemu tome?

- Ne, policajci su mi rekli da ne govorim.

- Zašto? - upita Moira.

- To je zbog vaše zaštite - reče inspektor. - Ako je IRA pokušala ubiti dr. Pottingera, onda neće željeti da se zna kako su zabrljali. Vjerojatno će htjeti da se misli kako su kanili dignuti hotel u zrak i da su oni ti koji su dali upozorenje za evakuaciju. Prema tome, bolje je da ništa ne kažete. Pretpostavljam, ako mediji saznaju za tu priču, o tome će se mnogo govoriti i znat će se da ste se suprotstavili IRA-i. To bi bilo još opasnije.

- Ali i ovako smo u opasnosti - reče Moira. - Zar nismo?

- Točno. Ne zna se što će učiniti. S obzirom na okolnosti mislim da znate kakav izbor imate.

- Izbor? - upita Moira. - O čemu govorite?

- Pa, mi vam, naravno, ne možemo davati savjete, ali postoje ljudi koji su bili u istoj situaciji, ljudi koji nisu učinili ono što su im naredili. Ti su se ljudi odselili. Napustili su Irsku. Pazite, ne kažem da će se

išta dogoditi vama ili gospodinu Dillonu. Kažem samo da vas mi ne možemo potpuno zaštititi. Ne možemo vam jamčiti sigurnost.

Dok je inspektor govorio, policijski kamionet zaustavio se s druge strane ulice. Nekoliko ljudi izišlo je iz svojih kuća i sada su gledali, znatiželjno, kako policajci nose kutije s opremom i ulaze u Dillonovu kuću. Inspektor se okrene, osluškujući metež u predvorju. - Biste li možda mogli nekamo otići, samo na nekoliko sati? Naš će tim sada temeljito pretresti kuću. Neće napraviti nikakav nered, ali će neko vrijeme bili ovdje.

- Svi su imali rukavice - reče Moira i iznenada se digne da povuče zastor i isključi lica koja su piljila u njih s druge strane ulice. - Nećete ništa naći.

Inspektor se također digne. - Rukavice nisu baš potpuna zaštita - reče uz svoj skromni smiješak. Okrene se Dillonu. - Pretpostavljam da niste, kojim slučajem, vidjeli njihova lica.

- Da, jesam - reče Dillon. Vidio je da ga je Moira iznenađeno pogledala.

- Kada? - upita inspektor.

- Jedan od njih, zove se Kev, dignuo je svoju masku. Bio je okrenut leđima, ali vidio sam mu lice u zrcalu. Češkao je obraz. Imao je gadne prišteve.

- Zna li da ste ga vidjeli? - Ne.

- To bi moglo biti jako korisno - reče inspektor. - Ali mislim da bi bilo mudro da to ne spominjete nikome drugom. Osim, naravno, policiji. Pretpostavljam da se sada želite vratiti u hotel, gospodine Dillon. Gospođo Dillon, možemo li vas nekamo odvesti? Imam vani i auto i vozača.

- Mogla bi otići do Peg Wilton - reče joj Dillon. - Ja moram natrag - imam Maggien auto.

- Ja bih išla mami - reče Moira, ne njemu, nego inspektoru. - Ona živi u Lurganu.

- U redu. Odvest ćemo vas onamo - reče inspektor. - Ako želite uzeti neke stvari za noćenje, potrudit ćemo se da ovdje sve zaključamo kad budemo gotovi.

- Ne treba mi ništa - reče Moira. - Uzet ću samo svoj kaput.

Okrene se Dillonu. - Hoćeš i ti kasnije doći k mami? Želim s tobom razgovarati.

- Da, naravno - reče. Krene da je poljubi, ali već je izišla iz sobe. Inspektor ju je gledao kako odlazi, a zatim se okrene Dillonu i tiho upita: - Stvarno ste mu vidjeli lice? - Da.

- Znači, mogli biste ga prepoznati?

Dillon kimne potvrdno. - Kažite mi - obrati se inspektoru. - Oni ljudi o kojima ste govorili, kuda su otišli? Na kraj svijeta?

Inspektor se nasmije. - U stvari, jedan je otišao u Australiju. Ali druga dvojica, za koje znam, otišli su samo do Engleske.

- I ništa im se nije dogodilo? - Za sada, ne - reče inspektor.

4.

Obavijest, ispisana rukom na komadu bijelog papira, bila je pričvršćena na glavni ulaz u hotel:

RESTORAN ZATVOREN OŠTEĆEN U EKSPLOZIJU BAR RADI SENDVIČI

Kad je u Maggienom autu ulazio na glavna vrata, upita Billyja je li vojni tim za eksplozive još uvijek tu.

- Vojnici su još uvijek tu - reče Billy. - Ali tim za eksplozive je otišao čim je bomba eksplodirala. Gadan peh s vašim autom, je l'?

- Što se dogodilo s mojim autom?

- Zid se srušio na sve aute koji su bili parkirani na prostoru za osoblje. Vidjet ćete kad uđete.

Nastavio je voziti. Pred ulazom na parkiralište bila je vojna prepreka. Iziđe iz auta i krene pješice.

Na prvi pogled izgledalo je da je čitav stražnji dio hotela uništen, ali dok je išao parkiralištem, vidio je da su oštećene samo Smaragdna dvorana i blagovaonica. Smaragdna dvorana bila je potpuno uništena, njezin vanjski zid se čitav srušio, stolovi i stolci bili su zatrpani ciglama, a strop je visio poput slomljena krila neke goleme pretpovijesne ptice. Glavna blagovaonica bila je u sličnom stanju. Na mjestu gdje se srušio vanjski zid, njegov i još tri druga automobila bili su potpuno ne vidljivi ispod ruševina i cigle. Shvati, kako će zbog gotovo potpuno uništenih automobila biti teško ustanoviti u kojem je od njih bio podmetnut eksploziv. Približavajući se kršu, primijeti na drugom kraju parkirališta vojna oklopna kola i kako mu prilazi vojnik s puškom koji mu je mahao da se udalji.

- Ja sam ravnatelj hotela - reče. - Kažite mi, je li tko od tima stradao u eksploziji?

Vojnik ga je neko vrijeme gledao kao da procjenjuje hoće li odgovoriti i zatim reče: - Ne, gospodine. Žao mi je, ali ne možete prići bliže.

- Hvala.

Kimne vojniku i krene s parkirališta. Pogleda na sat. Diplomaska svečanost završit će svakog časa. Diplomci, njihove obitelji i prijatelji, doći će na ručak, piće i proslavu. Za većinu njih prva najava da nešto nije u redu bit će obavijest

RESTORAN ZATVOREN: OŠTEĆEN u EKSPLOZIJI.

To ih neće zaustaviti. Ne obazirati se na neprilike bila je sjevernoirska tradicija. Prema lokalnoj šali, još jedna malena eksplozija. Sljedećeg tjedna sve će već biti zaboravljeno.

- Michael?

Kad se penjao prema glavnom ulazu, priđe mu Rory Burke, njegov pomoćnik. - Gdje si, k vragu? - reče Rory. - Gazda te zvao iz Londona. Hoće da mu se odmah javiš. Radimo li ili ne?

- Kolika je šteta?

- Ono što si vidio tamo straga. Kuhinja je O.K. i koliko znamo nema nikakve druge štete. Naravno, sobe na katu iznad restorana - čitav hodnik je zatvoren.

- Tko je stavio onaj znak o sendvičima?

- Collis. Ne želimo izgubiti promet u baru. Ovo je ipak veliki dan.

- Dobro - reče. - Radimo. Sve kao i obično. Pitat ću London, naravno.

- Kako su unijeli eksploziv? - upita Rory. - Zna li tko?

- Pojma nemam.

- Jedan od policajaca rekao je Maggie da se vjerojatno radi o bombi Semlex, onoj koju zovu »paket-bomba«. Pretpostavljam da ju je bilo lko mogao unijeli.

- Valjda - odvrati Dillon. - Čuj, idem gore u ured nazvati London. Budi dobar pa daj Maggie ključeve auta. Kaži joj da ga može mirno ostaviti ondje gdje sam ga parkirao.

Krene ispred Roryja, ulazeći na prednji ulaz, ali zaobiđe recepciju i koristeći stubu za osoblje, stigne do svog ureda na polukatu. Kad je ušao u ured, zaključa vrata. Nazove njezin broj.

- Program - javi se glas neke djevojke.

- Je li Andrea tamo?

- Nije, upravo je nekamo otišla. Što da joj kažem? Tko je treba?

- Michael Dillon.

- Samo trenutak.

Čekao je. A onda njezin glas. - Jesi li u redu? Nitko nije stradao, zar ne?

- Nije. Sve je u redu.

- Bože, kakav dan za tebe. Ti nisi bio ondje kad se to dogodilo?

- Jesam, bio sam. Moram ti pričati o tome.

- Zvala sam te prije pola sata - reče. - Nisu te mogli naći, pa sam mislila: Nije još došao. Kod kuće je i priča Moiri o nama.

Iznenada shvati da ona, naravno, ništa ne zna.

- Gledaj - reče. - Možemo li se naći kasnije? Poslije podne, možda?

Trenutak tišine. - Jesi li joj rekao?

- Još ne.

- Ja sam jutros razgovarala sa Somervilleom - reče. - Nazvao je London i svi su očarani, itd., itd. Michael, nisi se valjda predomislio?

- Naravno da nisam. Ali nešto se dogodilo sinoć. Ne mogu o tome govoriti telefonom. Čuj, možeš li doći ovamo popodne, oko tri? I ne brini, volim te.

Iznenada, prekine ga glas jedne od hotelskih telefonistica.

- Gospodine Dillon. London na liniji. Ured gospodina Keogha. Kažu da je hitno.

Je li telefonistica čula kad je rekao, volim te?

- Vidimo se onda u tri - reče Andrea i spusti slušalicu.

Engleski ženski glas upita: - Je li to gospodin Dillon? Molim vas, pričekajte dok vas spojim s gospodinom Keoghom.

- Čekam.

Kod Amerikanaca, telefon ima svoj vlastiti protokol. Manje važna osoba mora uvijek čekati. Čekajući, pomisli na Keoghov ured na Berkeley Squareu, velike konferencijske dvorane, računala, dostavljače koji su čekali, telefakse, i u Keoghovu privatnom uredu dvije tajnice s otvorenim telefonskim linijama. Svijet različitih vremenskih zona, ugovora, spajanja kompanija, tiskovnih konferencija, promocija, službenih primanja, limuzina parkiranih u dva reda, a u njegovu središtu Keogh, opuštene kravate, s telefonskom slušalicom zataknutom između ramena i obraza, kako razgovara sa svojim šefovima u Los Angelesu i New Yorku, izvještavajući o njihovim hotelima u Londonu, Ateni, Rimu, Cannesu i manjim hotelima u mjestima kao što su Birmingham, Heraklion,

Marseilles, i ovog jutra Belfast, nedavna manja investicija koja još nije sasvim dokazala svoju vrijednost.

- Michael - reče poznati američki glas. - Dan Keogh. Čujem da ste jutros imali malu gužvu.

- Da. Imamo prilično ozbiljno oštećenje restorana i jedne dvorane za bankete. Ali ostat ćemo otvoreni. Je li to u redu? Ovo je veliki tjedan -diplomske promocije - i ne bih htio da to izgubimo.

- Pametno - reče Keogh. Dillon je znao da je to njegova omiljena riječ.

- Podsjeća me na stare ratne filmove - reče Keogh. - Vrijeme bombardiranja - posao kao i obično. Pazi, zovem jer ti šaljem Dwayne Marrisona da porazgovarate kako srediti stvari. Trebao bi stići negdje poslije podne. Što se tiče tiska, nemojte se previše razgalamiti o šteti. O.K.? Ima li još što?

- Pa, ima. Ako imate koju minutu, radi se o osobnom problemu. U vezi je s ovim što se danas dogodilo.

- Možeš li o tome razgovarati s Dwayneom? Može li on to srediti?

- Pa, mislim da može.

- Onda dobro. Razgovaraj s Dwayneom. Trenutno sam prilično zauzet. O.K.? Želim ti dobar dan, Mike.

Dillon, udaljen iz užurbana Keoghova svijeta financija, stajao je zagledan u planinu koja se uzdizala poput kulise iza grada. Davno, u školi, sanjareći, gledao bi kroz prozor i zamišljao sebe u nekom avionu što ga nosi preko sivog planinskog vrha prema dalekim mjestima, prema Londonu, New Yorku, Parizu, velikim gradovima koje je vidio u filmovima i na fotografijama, gradovima daleko od dosadne kućne stege. Izvana, iz bara na polukatu, čula se sve glasija poznata ulsterska galama razgovora i pošalica. Činilo se da je još uvijek u onom davnom razredu, da još uvijek sanjari, još uvijek u klopci.

Ponovno zazvoni telefon. To bi mogla biti Andrea. Podigne slušalicu.

- Gospodine Dillon, vaš otac je na drugoj liniji.

- Kažite mu da sam jako zauzet. Nazvat ću ga kasnije.

Otac je bio posljednja osoba s kojom je želio razgovarati. A i stvarno je bio zauzet. Ako Dwayne Harrison dolazi poslijepodne, očekivat će izvještaj o šteti, planove rada i sve ostalo. Telefon

ponovno zazvoni, ali ovoga puta nije se obazirao, nego iziđe iz ureda. Ljudi su se penjali iz predvorja, uglavnom diplomci, ali i grupa prodavača centralnog grijanja koji su upravo završili svoju jutarnju konferenciju u dvorani Dalriada. Krene dolje na recepciju. Čuo je glasove koji su ga zvali: Jel' to bila IRA? Zna li tko? Je li vojska detonirala bombu? Kad će ponovno otvoriti restoran? Znao je da su pitanja izraz suosjećanja, oblik podrške. Nitko nije stradao: nije bilo užasnih smrti ljudi ili životinja. Tek još jedna bomba. Običan dan, unatoč svemu.

Na recepciji, Rory Burke i Maggie bili su okruženi zabrinutim licima, grupama diplomaca čiji su ručkovi bili otkazani, gostima čije su sobe bile u oštećenom dijelu hotela. Bilo je i novinara, jedan fotograf, televizijska ekipa. Pridružio se Roryju, odgovarajući na pitanja, smirujući ljude, sredio da se u dvoranu Craigavon postavi hladan buffet. Jedan od konobara donio mu je vruću kavu i prepečenac; pojeo ga je dok je telefonski razgovarao s McAnallyjem, građevinskim poduzetnikom, koji je radio popravke prilikom ranije eksplozije. Kako se gužva povećavala u predvorju i u oba bara - buka, pitanja, narudžbe koje je trebalo potpisati, dogovori s osobljem, tisuće sitnih obaveza, sprečavali su ga da misli o bilo čemu drugom. S vremena na vrijeme pogledao bi na sat i izračunavao koliko još ima do Andreina dolaska, ali nije razmišljao dalje od tog trenutka. Nije se usudio.

Oko dva sata, premda su barovi još bili puni gostiju, ponestalo je hrane u dvorani Craigavon. Kad se uputio hodnikom da se ispriča dugačkom redu ljudi koji su još uvijek stajali i čekali da se posluže, portir mu javi da ga gospodin Harrison iz Londona čeka na recepciji.

Dillon pogleda na sat. Nije očekivao Harrisona tako rano.

- Dovedite ga u moj ured. Odmah dolazim.

Krene polagano stubama prema uredu. Upoznao se s Harrisonom već ranije, prije dvije godine, na sastanku upravitelja Alliance lanca u Londonu. Harrison je bio Teksašanin koji je, prije nego što ga je Alliance zaposlila da procjenjuje rad i mogući razvoj pojedinih dobara tog lanca, imao vlastitu firmu za računovodstvo i poslovno savjetovanje. Bio je poznat i kao osoba koju se sretalo kad je neki hotel trebalo zatvoriti ili otpustiti ravnatelja.

Kad je Dillon ušao u ured, Harrison, visok, hladan čovjek u laganom svijetlom odijelu, stajao je i kroz prozor gledao helikopter koji je nepomično lebdio iznad obližnjeg katoličkog geta. Činilo se da nije čuo Dillona. Stajao je s rukama na leđima i lagano se ljuljao na petama dok je gledao u nebo.

- 'Dan, Dwayne - reče Dillon glasno da nadjača zvuk helikoptera.

Oklijevajući, kao da nije siguran da to njega zovu, Dwayne pogleda Dillona preko ramena, a onda se okrene da ga pozdravi, dižući ruke u zrak kao da je iznenađen. Njegovo blijedo buc masto lice, s ustima uvijek namještenima u polusmijesak, podsjećalo je Dillona na lice viktorijanske porculanske lutke.

- Hej, kako je? - upita Dwayne.

- Imao san. i boljih dana, kao što možete vidjeti.

- Istina. Sve to ide u rok službe. Što mislite, zašto su baš vas izabrali?

- O tome bih zapravo želio s vama porazgovarati.

- Dobro, ali idemo prvo pogledati štetu. Moram uloviti avion za London u pet. Imam za večeras već ugovoren gadan sastanak s nekim Talijanima a prekasno je da ga pomaknem.

- 'Ajmo onda - reče Dillon. Spustili su se dizalom u podrum i Harrison se odmah baci na posao, praveći bilješke o šteti, ispitujući Collisa o problemima s opskrbom, postavljajući pronicljiva pitanja, zapisujući ime poduzetnika kojeg je Dillon namjeravao unajmiti za popravke.

Čitavo to vrijeme Dillonov sat puzio je prema tri, zatim prošao tri i već je skoro bilo tri i trideset kad mu je prišla Sally, jedna od recepcionerki.

- Ispričavam se, gospodine Dillon, ali neka gospođica Baxter vas čeka u predvorju.

Harrison, iza njega, upita: - Nešto hitno?

- Pa, ustvari da. Trebalo bi mi samo pet minuta.

- O.K. - Harrison ponudi svoj porculanski smijesak. - Moram obaviti dva telefonska razgovora. Vidimo se ovdje.

Gotovo sakrivena iza glavne recepcijske dvorane bila je jedna mala soba, koja je pripadala prošlom vremenu kad je služila gostima da na miru napišu svoja pisma. Sada je u njoj bio televizor, neke ružne crne sofe od umjetne kože i aparat za bezalkoholna pića. Budući da

su i barovi i glavna recepcija imali televizore ovo je bila najmanje korištena i najolinjalija prostorija u hotelu. Televizor je bio uključen, ali bez tona. Dok je ulazio, krajičkom oka vidio je četiri natjecatelja na kvizu kako sjede za patvorenim stolovima i drže brojeve iznad glave. Istog trenutka priđe mu Andrea, skrivena njegovu pogledu iza poluotvorenih vrata, i zagrlila ga. Bila je odjevena u majicu, traperice, tenisice i komandosicu, tako da je izgledala kao da joj je devetnaest godina.

- Žao mi je - reče.

- Što ti ima biti žao?

- Zvučala sam ljutito na telefonu, zar ne?

- Ne, ne. Gledaj, moram ti o svemu tome pričati.

Čekala je.

- K vragu, ne možemo u moj ured - reče. - Morat ću ti ovdje reći.

Povede je do jedne od ružnih sofa i sjedne pored nje.

- Pazi. Sinoć je Moiru i mene posjetila IRA. Policija mi je rekla da nikome ništa ne govorim. Shvatit ćeš zašto kad ti objasnim. Ja sam unio bombu jutros.

Pored Andree, na utišanom televizoru jedan natjecatelj držao je živu divlju patku. Drugi, patku varalicu. Iz navike, Dillon je s vremena na vrijeme gledao u ekran dok je počeo pričati, s osjećajem žurbe i napetosti, sažimajući događaje prošle noći i jutro. Slušala je, kimajući glavom, ispuštajući nerazumljive sitne zvuke da izrazi šok ili suosjećanje. Ali, kad je došao do onog dijela o tome kako je ušao u skladište dućana gdje se nalazio telefon, naglo se okrenula prema njemu i zgrabila ga za ruku, kao da ga želi spriječiti da nastavi. - Nisi valjda nazvao? - reče uplašeno.

- Morao sam. Da nisam nazvao, bio bih pomagač tim gadovima. Bio bih odgovoran za umorstvo svih tih ljudi.

- A Moira?

- Sve je u redu, sve je u redu - reče. - IRA je napustila našu kuću prije nego što sam nazvao. Ona je O.K.

- Hvala Bogu - reče Andrea. - Jesi li razgovarao s njom?

- Da. Odmah sam otišao kući. Ali policija je bila ondje, pa nismo mogli pošteno razgovarati. Oni žele da odemo iz zemlje, oboje.

- Zašto?

Nije odgovorio jer je u tom trenutku u sobu ušao Rory Burke. - Oprosti, Michael, njegova visost te traži. Mislim da je lagano nervozan.

Dillon ustane istog trenutka i obrati se Andrei: - Pazi, sada moram ići. Tu nije čovjek iz glavnog ureda u Londonu, a on mora uhvatiti avion u pet sati. Možeš li ponovno doći oko pet?

- Ne znam. Vidjet ću.

Rory reče: - Dolaziš, Michael?

- Da. Idem.

Kad je Rory izišao, zagrlji je i poljubi.

- Što ćeš učiniti? - upita ga.

- Sve će biti u redu - reče očajnički. - Bit će u redu. U pet, može?

- Nisam sigurna za pet. U šest emitiramo. Pokušat ću.

- Razgovarat ćemo.

- 'Ajde, idi sad - reče Andrea. A kad je već bio u vratima vikne za njim: -Michael? Čuvaj se.

* * *

Dwayne Harrison sjedio je u jednom od Dillonovih uredskih stolaca potpuno nepokretan, prekrivenih dugih nogu i obujmivši rukama desno koljeno i slušao. Kad je Dillon završio svoju priču, Harrison ustane i krene do prozora.

- Pa - reče, svojim razvučenim tekstaškim naglaskom. - To je prvi put, ne?

- Molim?

- To je priča i pol. To je prvi put da moramo razmisliti o premještanju osoblja jer ih ganjaju ubojice. Znači, žbiri žele da se odselite?

- Da. Ne mogu nam dodijeliti ljude za zaštitu. Izgleda da misle kako ćemo biti mnogo sigurniji ako se preselimo u Englesku. U stvari, namjeravao sam inače ubrzo tražiti premještanje. Iz osobnih razloga.

Harrison zabaci glavu unatrag, nasmije se i udari po bedru.

- Pa ovo jest osobni razlog, ne? Ali Engleska je iza ugla. Hoćete li ondje biti na sigurnom?

- Ne znam hoću li igdje biti na sigurnom. Ali, sigurniji nego ovdje.

- Mike, ovdje ste izvrsno radili. Poznajete ovaj teren bolje od ikoga drugog. Koga ćemo, k vragu, naći da vas zamijeni?

- Rory Burke je bistar.

- Ali nema vaše iskustvo - reče Harrison.

Zavlada tišina, a onda Dillon reče: - A ako ja porazgovaram s Danom Keoghom? Što mislite o tome? Ionako sam to namjeravao.

Harrison ustane.

- Ja ću razgovarati s Danom - reče. - Gledajte, ovo je gadno i mi to cijesimo. Naravno, sve ovisi o Danu, ali boga mu, da niste nazvali imali bismo pravi pokolj. Kako ja gledam na to, vaši smo dužnici. Dakle, razgovarat ću s Danom i javit ćemo vam se sutra. U međuvremenu, ne moram vam ni govoriti -čuvajte se. A sada, možete li mi brzo srediti taksi? Mogao bih stići i na onaj u četiri i trideset, uz malo sreće.

Kad su silazili, Jack, vratar, dočeka ih je kod recepcije. Salutirao je. Već su mu rekli tko je Harrison. - Gospodine, taksi vas čeka. - Pokaže veliki kišobran. - Bojim se da je vani malo vlažno. - Odvede ih do vrata na okretanje i gurnuvši ih prvo propusti Harrisona. Kad je Harrison ušao u vrata, neki je čovjek ulazio izvana s druge strane. Dillon je slijedio Harrisona, a čovjek iz suprotnog smjera, okrene se i pogleda ga, kao da ga je prepoznao.

Vani, na stubama, Jack otvori kišobran i otprati Harrisona do taksija. - Zvat ću sutra - reče Harrison dok je uvlačio svoje dugačko tijelo u auto. Dillon mahne i taksi krene prema ulazu s osiguranjem, koji je bio otvoren da ga propusti.

U tom trenutku netko ga potapša po ramenu. - Jeste li vi gospodin Dillon? -reče tjuški glas s razvučenim belfastskim naglaskom.

- Jesam. O čemu se radi?

Ispred njega stajao je čovjek kojega je vidio malo prije u vratima na okretanje. Imao je oko četrdeset godina, uočljivo širokog bijelog lica, koje je izgledalo još veće zbog visoka, zaobljena čela. U zupučku njegova pohabana tamnoga odijela nalazila se mala emajlirana replika zastave. U sredini zastave Crvena ruka Ulstera na pozadini crveno-bijelih pruga ispresijecanih poput britanske zastave. U lijevoj držao je knjigu u crnom kožnatom uvezu zavinutih vrhova stranica.

- Bismo li mogli negdje neometano popričati? - upita.

- O čemu?

- Samo nekoliko riječi. Neću vas dugo zadržati. Bismo li se mogli negdje skloniti?

Krenu natrag kroz vrata na okretanje i Dillon ga povede u malu praznu televizijsku sobu, gdje je bio s Andreom. Kad su ulazili,

čovjek pogleda iza sebe kao da provjerava prati li ih tko. Ode do bezglasna televizora i isključi sliku. - Smijem li? - reče i pogleda Dillona. - Ovdje sam u ime doktora Pottingera.

- Da?

- Policija je rekla doktoru Pottingeru, naravno u povjerenju, šio sic jutros učinili. I doktor Pottinger me zamolio da vam zahvalim na vašem odvažnom činu. Svjesni ste, naravno, da je to bio pokušaj atentata.

- O, stvarno?

- O, da, nema sumnje. To je bio promišljen pokušaj da ga se ubije. Shvatio sam iz onoga što je vaša supruga rekla policiji da ni vi, ni ona, niste bili svjesni kome je bomba bila namijenjena.

- Točno.

- Ti momci iz IRA-e nisu vam ništa rekli cijelu noć?

- Ne.

- Čudno, zar ne? - čovjekovo bijelo mjesečevo lice rastegne se u kratki smiješak krivnje.

- Zašto bi to bilo čudno? Zašto bi se nama povjeravali?

Čovjek slegne ramenima, kao da mu je neugodno.

- Mislite jer smo katolici? - upita Dillon.

- Ne, naravno, ne - reče čovjek žurno. - Ima samo jedna stvar koju bismo željeli raščistiti. Inspektor Randall kaže da ni vi, niti vaša supruga ne želite da se spominje vaš udio u tome što se dogodilo. Kaže da vam je savjetovao da to sve, zbog moguće osvete, ostane tajnom.

- Da, točno je.

- I vi ćete poslušati njegov savjet?

- Da.

- Dobro. Glavno da to znamo. Znae, doktor Pottinger će kasnije danas imati tiskovnu konferenciju i želio je da s time bude načisto.

- Shvaćam.

Čovjek je nesvjesno listao stranice crne kožnate knjige, kao da razmišlja što bi dalje rekao. Knjiga je, primijeti Dillon, bila Biblija.

- Pa, kao što rekoh, u tom slučaju doktor Pottinger će poštivati vašu odluku. - Lice mu se ponovno namreška u smiješak. - Čini mi se da baš ne cijenite IRA-u, gospodine Dillon?

- Ne, ali niti doktora Pottingera.

Ruka koja je držala Bibliju podigne je kao da poentira u diskusiji. - Gospodine Dillon, mi imamo mnogo neprijatelja. To je kazna koju plaćamo jer radimo Božje djelo i zalažemo se za ljude Ulstera. Hvala vam na pomoći. Zbogom.

Čovjek kimne glavom u znak pozdrava, okrene se i iziđe iz sobe. Dillon je stajao, nemoćan u srdžbi. Što bi bilo da su ubili Moiru? Bi li i tada imali petlje da mi dođu zahvaliti za ono što sam učinio?

Glas poslužitelja zvao ga je preko razglasa. - Gospodine Dillon!

Otišao je do recepcije. Jedan od poslužitelja mu priđe i izvijesti ga, da ga traže na telefon. - Kažu da je hitno - doda dječak. - Iz BBC-a.

Potrči gore u ured. Crveno svjetlo treperilo je na njegovu telefonu. Kad je podigao slušalicu i rekao: - Ovdje Dillon - odmah začuje njezin glas, užurban, zabrinut, tih, kao da govori s mjesta gdje je mogu čuti.

- Michael, ne mogu doći u pet. Snimanje je otkazano, ali moram pomoći na tiskovnoj konferenciji. Zamisli, baš o eksploziji.

- Je li to Pottingerova konferencija?

- Da, kako znaš?

- Nije važno. Kad ćeš biti slobodna?

- Ne znam. Znam da moramo razgovarati, ali...

- Slušaj - reče. - Moram ići u Lurgan da vidim Moiru. Kod svoje mame je. Tamo će prespavati. Reći ću joj da se moram vratiti ovamo. Smislit ću neki izgovor. Bismo li se mogli vidjeti, recimo oko deset.

- U hotelu.

- Da. I da znaš. Upravo sam razgovarao s Harrisonom. Mislim da će sve biti u redu s mojim premještajem.

- Ali što će biti s Moikom? I nju ćeš morati povesti, ne?

Šutio je. - Slušaj, porazgovarat ćemo o tome. Vidimo se u deset.

- Koje li zbrke - reče Andrea. - To je prava pravcata zbrka, zar ne?

- Sve će biti u redu - reče očajnički. - Slušaj, sve će biti u redu.

- Kako može biti u redu?

- Molim te, slušaj, nemoj se uzrujavati. Andrea?

Na liniji se nije ništa čulo.

- Andrea?

- Da?

- Slušaj, razgovarat ćemo o tome. Smislit ću nešto, bit će u redu.

- Vidimo se u deset - reče Andrea.

5.

Auto koji su poslali iz McAuleyja, tvrtke za iznajmljivanje automobila, bio je mali ulašteni fiat s manje od osam stotina pređenih kilometara na brojčaniku. Autocesta koja je povezivala Belfast s Lurganom bila je dobro trasirana i označena brzovozna autocesta s koje su se povremeno mogle vidjeti nove tvornice i uredne farmerske kuće unutar pomno obrađenih polja. Podsjećala je kako je taj dio Irske, dio Velike Britanije, s cestama i javnim službama u daleko boljem stanju nego onima u Republici Irskoj, ni dvije stotine kilometara južnije. Vozeći tom cestom, Dillon bi gotovo mogao biti u nekom od engleskih okruga. Ali večeras, bilo mu je na pameti ono, što bi neke obične noći potisnuo iz svijesti. Š desne strane vidio se zloglasni zatvor, koji je u kasnoj etnoj svjetlu izgledao poput tvornice, a u kojem su pod britanskim nadzorom vršena mučenja, mjesto gdje su katolički i protestantski paravojnici, zahtijevajući da se s njima postupa kao s političkim zatvorenicima, odbijali obući zatvorsku odjeću i hodali naokolo umotani samo u pokrivače i koracali svojim, izmetom umrljanim ćelijama, poput bradatih Kristova. Bilo je to mjesto u kojem je lažno mučeništvo irinih štrajkova glađu privuklo svjetsku pažnju, zatvor koji su Britanci zvali Maze, a Irci Long Kesli.

Gledao ga je vozeći se pokraj. Ljudi koji su proveli godine iza njegovih zidova bili su organizatori sinoćnjih nervoznih dječaka. Netko, tko je još uvijek tamo zatvoren, mogao je pripremiti eksploziv Semtex, bijeli ford, prisutnost dvanaestogodišnjeg dostavljača u hotelskom parkiralištu, djevojku sa žutim šalom koja ga je slijedila u dućan. Taj zatvor, koji bi neke obične večeri bio poznat i zanemaren dio krajolika, sada je postao čimbenikom u njegovu životu. Pogleda u zrcalo aute u traci iza sebe.

Labirint.

Hoće li neki od njih skrenuti za njim kad se pojavi znak za Craigavon? Koji?

Kad je stigao do odvojka i uspeo se rampom do kružnog toka koji je vodio za Lurgan, zaustavio se uz cestu i čekao. Ali jedino vozilo koje ga je slijedilo na rampu bio je pekarski kamionet koji je ušao u kružni tok i zatim krenuo u suprotnom smjeru prema gradu. Ali što je to

dokazivalo? Mogli su biti u kamionetu. Vidjeli su da je stao i produžili da ga zavaraju.

Ubaci u brzinu i krene dalje prema gradu, govoreći samom sebi kako mora prestati razmišljati na taj način. Ako to ne učini, od sada na dalje svaki nepoznati čovjek sumnjiva izgleda, svaki nedužni pekarski kamionet, bit će prijatnija, povod za zabrinutost. Ali već i sada, kad je sam sebe opominjao, znao je kako to neće moći kontrolirati. Bojao se. Nije bio onoliko hrabar i prkosan koliko je želio. Bojao se.

Moirina majka bila je rođena Lurgančanka. Kad je Moirin otac prodao mesnicu u Belfastu, njezina majka ga je nagovorila da dođe ovamo i kupi kuću u donjem dijelu grada. Dillon uđe u ulicu jednakih kuća i malih dućana, na čijem je kraju bila željeznička postaja. Kuće, sagrađene prije sedamdeset godina, imale su male skućene sobičke, uske vrtove odostraga i stražnje prozore koji su gledali na ružno smetlište. Ušao je u ulicu sa stražnje strane i parkirao auto na puteljku uz sam rub smetlišta.

Kad je ušao u vrt iza kuće, Moirina majka, koja je stajala uz kuhinjski prozor, ugleda ga je i dođe do vrata da ga pusti u kuću.

- Michael, kako si? - reče, zagrlivši ga i pritisnuvši na svoja velika prsa.

- Zdravo Maeve, je l' Moira ovdje?

- Naravno da je. Uđi, uđi.

Dillon je ponekad mislio da je Maeve bila nesvjesni prvi uzrok Moirine bulimije. Bila je, kao i Moira, visoka, s prekrasnim rukama i dugačkim otmjenim nogama. Ali postala je debela, nevjerojatno debela, a njenu pretilost još je pojačavao stalni pušački kašalj koji joj je potresao ogromno tijelo poput mekanog pudinga. Kao i Moira, čini se, uopće nije marila za svoju okolinu, tako da je dnevna soba u koju je sada uvela Dillon izgledala tužno, nalik na salon u staračkom domu: sofa i stolci pokriveni plastikom, stalno upaljen televizor, kičaste mazarije na zidovima, jeftine figurice nimfi i Disneyjevih životinja, folklorni prostirač i jastučići s resama a sve kupljeno kao suveniri za vrijeme prazničnih paket-aranžmana u Costa Bravi, Floridi i Algarvama.

Soba je bila prazna.

- Gdje je? - upita Dillon.

- Gore, malo je prilegla - odgovori Maeve. - Naravno, mrtva je umorna. A i ti si vjerojatno. Da ti donesem piće ili što drugo?

U tom trenutku čuo je korake na stubama ispred sobe i Moirin glas:

- Mama, je li to Michael? - Ušla je u sobu. Nije ga pozdravila.

- Nisam mogla zaspati - obrati se majci. - A već je skoro šest. Hoće li biti na vijestima u šest?

Bilo je. Ne prva vijest, što je bila teška avionska nesreća u Njemačkoj, niti druga, o ostavci višeg savjetnika engleske Vlade povodom razilaženja s predsjednicom Vlade. Bila je to treća vijest. Smirenim tonom, poznati spiker BBC-a počeo je: - *U Sjevernoj Irskoj...* - i ekran se ispuni slikama parkirališta, uništenih automobila i srušenih zidova, opustošene unutrašnjosti restorana i Smaragdne dvorane. Dillon, koji je sjedio na sofi s punicom, nagne se naprijed, čudno uzbuđen. Iznenada, bio je istrgnut iz nevidljivosti obična života. Na televiziji, koju su gledali po čitavoj Britaniji, bili su prizori i događaji u kojima je sudjelovao. Kad se kamera pomakla s urušena hotelskog zida prema kršu Smaragdne dvorane, čuo je kako spiker kaže: - *Eksplziv je bio postavljen upravo pred ovu dvoranu u kojoj je velečasni Alun Pottinger držao govor skupini svojih pristalica. Premda niti jedna skupina još nije preuzela odgovornost, smatra se da je to bio pokušaj atentata na doktora Pottingera.* - Slijedio je prizor nekolicine izvjestitelja i fotografa koji su okružili Pottingera, čije je lice, pomisli Dillon, djelovalo stvarnije na televizijskom ekranu, nego kad ga je jutros vidio.

- *Doktore Pottinger, smatrate li kako je to bio pokušaj atentata na vas?*

- *Pitajte IRA-u. Naravno da je bio. Neprijateljima Ulstera bilo bi mnogo lakše da me nema.*

- *Znači li to promjenu taktike? Do sada još nije bilo atentata na vas.*

Pottinger se smiješio u kameru.

- *Kako znate? No, u dobrim sam rukama. Božjim rukama. Hvala.*

Na ekran se vrati slika spikera u studiju: - *Danas, u istočnom Londonu...* - počeo je spiker i u tom trenutku Moira se digne i isključi televizor.

Dillon se okrene i ugleda Moirina oca Joea kako stoji u vratima, rumena lica, obučena u svoju staru zelenu barbour jaknu, s labradorom koji je repom udarao lijevo-desno.

- Onda, sad si na glavnim vijestima - reče Joe, smješkajući se. - Bok, Michael.

- Bok, Joe.

- Idem samo odvesti psa u šetnju. Vraćam se za čas.

Joe ponovno izide. - Čuj - reče Maeve. - Jesi li uopće večerao?

- Ne. Još nisam.

- Onda ćemo malo prigrusti. Ostat ćeš, zar ne?

- Hoću - reče. - Hvala.

Maeve ode u kuhinju. Nasamo s Moikom Dillon se okrene, iznenada napet. Sjedila je u jednom od Maevinih naslonjača prekrivenih plastikom, s rukama prekriženih u krilu i gledala kroz maleni prozor prema redu lončića za cvijeće koji su zaklanjali ružni stražnji vrt od pogleda. Oblaci, bremeniti kišom, gomilali su se iznad kuće.

- Kako si? - upita Dillon. - Kako se osjećaš?

Nije odgovorila. Pogledala je stopala i tada nožnim prstom gurne lijevu sandalu tako da je visjela njišući se. Podigne dugu nogu s visećom sandalom proučavajući je, kao da čeka da sandala padne.

- Došao sam jer si rekla da želiš razgovarati sa mnom, sjećaš se?

Moira ponovno navuče sandalu na nogu. - Bojiš li se?

- IRA-e? Da, na neki način.

- Kaniš li pobjeći?

- Tražio sam danas premještaj?

- A da me nisi pitao?

- Dogodilo se iznenada - reče. Nisam imao vremena. Poslali su iz Londona Harrisona da pregleda štetu. Izgledalo je logično da im ispričam ono što nam je rekla policija.

- Ja ne idem.

Ako ona ne ide, ako ne želi ići, onda je on ne ostavlja, onda mu neće u Londonu visjeti oko vrata poput mlinskog kamena.

- Kako to misliš? - upita.

- Ne odlazim odavde. To je konačno.

- Zašto?

- To je moja zemlja. Ne kanim dopustiti tim gadovima da me otjeraju.

- I ne bojiš se da će te ubiti?

- Naravno da se bojim - odgovori Moira. Dillon shvati da nije ljuti- ta. Ona Moira koja bi se naglo razbješnjela kad bi joj se proturječilo, nije

bila ova žena što ga je sada gledala kao da je neznanac kojeg je upoznala na sjedelci i čije mišljenje je zanima i s kojim je bila spremna o tome raspravljati.

- U Londonu ćeš biti na sigurnijem mjestu - reče Dillon. - Policija barem tako misli.

- Ali ako odemo - reče Moira - ako ljudi kao što smo mi dopuste IRA-i da ih terorizira, kako onda misliš da ćemo ikada išta promijeniti?

- Ali ja nisam ovdje da mijenjam stvari.

- To je istina. Za tebe je ovo savršeni izgovor da pobjegneš natrag u London.

Htio je reći, »To ovisi o tebi«, ali istodobno bilo ga je sram što to želi reći.

- Gledaj - reče. - Ne mogu ići u London i ostaviti te ovdje. Što ako ti se nešto dogodi?

- Pa što onda? Kao da te je briga.

- Kako to misliš?

Moira prošeće malom sobom i stane pokraj prozora, promatrajući kišne oblake koji su se skupljali. - Mislim da znaš o čemu govorim.

- Jer sam nazvao policiju? Je l' u tome stvar? Gledaj, nije to lako objasniti. Znam.

- Znaš? Stvarno znaš? - Njezin glas, dosada smiren, postao je malo drhtav. Nastavila je gledati kroz prozor. - Sjedila sam kod kuće i čekala te.

Zagledao se u njezina leđa. Plače li?

- Nisam znala što se s tobom događa - reče. - Nisam znala za eksploziv. Znala sam samo da su te odveli. Rekli su mi da ostanem u sobi i ne mrdam, inače će te ubiti. I tako, čak i kada sam čula da odlaze, nisam se pomaknula. Bojala sam se za tebe. Sinoć, kad smo oboje bili u kući, nisam ih se bojala. Ali jutros, znajući da imaju tebe, ne znajući što će ti učiniti, nisam se nimalo razlikovala od onih jadnih ljudi koji ih se tako boje da šute k'o zaliveni kad dođe policija. Bojala sam se za tebe. Ali ti se nisi bojao za mene.

Okrenula se da ga pogleda. Plakala je.

- Jesam - reče.

- Ne, nisi. I ako ćemo pravo, nikada nisi prema meni osjećao ono što sam ja osjećala prema tebi. I nikada nećeš. Zato idi, idi u

London. Ja ostajem ovdje. Prošla me je noć nečemu naučila. Ne može se izbjegavati odgovornost pretvarajući se da stvari ne postoje.

- Kako to misliš?

- Ma daj. Znaš što mislim. Nas dvoje.

- Slušaj... - reče.

- Ne, ti slušaj. Ti si im se jutros suprotstavio. Bio si spreman izgubiti me, kako bi to učinio. E, pa ja ću ostati ovdje i suprotstaviti im se. Čak i ako to znači da ću izgubiti tebe. - Okrene se. - Što to pričam? Ja te ne mogu izgubiti. Nikada te nisam imala.

Ponovno je počela plakati. U tom trenutku Dillon začu otvaranje prednjih vrata. - Daj mi maramicu - reče Moira. Dillon joj pruži maramicu i ona brzo obriše oči, prije nego njezin otac uđe u hodnik.

- Hajde, Rex, 'ajde - govorio je otac, vukući uzicom staroga psa. - Počelo je kišiti - reče. - Morali smo se vratiti. Ali njemu se ne ide natrag, jadnom starkelji. Nedostaje mu njegova šetnja.

- Je li to tata? - upita Maeve iz kuhinje.

- Da - reče Joe.

- Baš si došao u pravi čas. Večera je gotova.

U maloj prostoriji pokraj kuhinje bio je postavljen stol - tanjuri sa šunkom, zelenom salatom i rajčicama, bijeli kruh, čajnik i šalice. Rex, koji je repom udarao o nogu stola, smjestio se pod bijeli stolnjak, udobno zaštićen kod nogu svojega gazde. Dillon primijeti da je, kao što je bilo uobičajeno kad bi on i Moira jeli kod njezinih roditelja, njezina majka iznijela svoj najbolji servis i pribor, a kod svakog mjesta svježije ispeglani platneni ubrusi zamijenili su papirnate koje bi inače koristila. Znao je da je to zato jer je Moira uspostavila pravila. Istodobno je bila i privržena kćer svojih roditelja i njihov sudac. Školovanje kod opatica Svetog srca izbrisalo je njezin otegnuti belfastski naglasak, tako da više nije govorila poput djevojke koja je bila njihova kći. Njezina sveučilišna diploma, prva koju je itko iz obitelji dobio, a najviše njezino vjenčanje s Dillonom, pred čijim roditeljima su se njezini neugodno osjećali, sve to promijenilo je uloge Joea i Maeve, tako da je sada bilo kao da su oni Moirina djeca, opominjani da sjede uspravno, da paze na to kako jedu i da se ponašaju najpristojnije što mogu kad ih javno pokazuje. Čak i večeras, znajući što se sve dogodilo u posljednja dvadeset i četiri

sata, ta nelagodnost osjećala se u načinu na koji su točili čaj, dodavali kruh i nudili šunku čim je Dillon bio pri kraju s onom na tanjuru.

Primijetio je da Moira nije pojela ništa osim kriške rajčice i malo salate. Bio je to loš znak. Pitao se je li vidjela čokoladne bombone negdje u kući. Ili će ih kasnije kupiti, pod izgovorom kako ide prošetati?

Pogleda kroz prozor. Kiša je zamaglila staklo. Joe je pričao, isprva tiho i ispitivao o prošloj noći. I tada, stavivši ubrus na stol, progovori na način na koji ga Dillon još nikada nije čuo govoriti:

- Moja kćer! Moja kćer. Da sjedi u vlastitoj kući i da joj IRA prijete pištoljem! Prije rata, kad sam bio klinac, da mi je tko rekao tako nešto, mislio bih da je šašav. Hoću reći, u ono vrijeme IRA je bila gotova, skupina izumrlih staromodnih tipova koju nitko nije šljivio. Naravno, imali smo i onda iste probleme i katolik nije mogao dobiti posao za koji je bio zainteresiran protestant. Ali onda je došao rat i bilo je više poslova i mislio sam da sva ta vjerska zaslijepljenost nestaje i da će poslije rata biti bolje. Ali nije. A onda u šezdesetim, počele su demonstracije i sve je bilo na televiziji i čitav je svijet vidio kako nas protestanti tuku i kako im policija pomaže. I pomislio sam: sada kad čitav svijet zna što se ovdje zbiva, stvari će se popraviti. Ali još su se pogoršale. A ostalo znaš. Nakon svih tih tučnjava, nezaposlenih katolika ima više nego ikada. A nas »štiti« IRA, banda nasilnika, čiji je jedini program ubijanje ljudi. Oni su isto toliko protiv irske Vlade koliko i protiv Britanaca. A za koga su? Za sebe! A tko je za njih? Nitko, osim nekih glupih Amera koji pojma nemaju što se ovdje zbiva, i neki od mojih ljudi koji su rođeni u Falls Roadu i takvim mjestima. A najgore je da su ljudi poput nas, obični katolici, upravo ti koji ih mogu zaustaviti. Umjesto toga mi im pomazemo da dalje uništavaju zemlju, jer smo preglupi da shvatimo istinu. I previše ustrašeni da će nam se oni svetiti.

Naglo je prestao i nakašljao se kao da plače i to želi sakriti. Onda se nasmije, posramljen. - Kao za govornicom - reče. - Žao mi je.

Moira ispruži ruku preko stola i uhvati oca za rukav. - U pravu si, tata, sto posto u pravu. Baš sam rekla Michaelu. Neću pobjeći u Englesku. Neću im dopustiti da vladaju mojim životom.

- Hej, čekaj malo - reče Maeve. - Šta je sad ovo? Još jedan mučenik za opću stvar? Ostala bi ovdje i dopustila da te ubiju samo zato da bi ostvarila politički bod protiv IRA-e. To je to što čujem? Je li? Jer ako je, onda je to užasna glupost. Dala bi se ubiti ni za što. Ja sam isto tako dobra Irkinja kao bilo tko, ali ne smatram da je bilo što od toga vrijedno života. Da se otarasimo IRA-e? Da pomognemo katolicima pri zapošljavanju i na izborima? Ujedinjena Irska?. Dajte se urazumite. Južna Irska nas ne želi i ne bi se pobrinula za nas da nas sutra dobije na pladnju. Sve je to ludo, sve, i nemoj se sad još i ti petljati u to.

- Jesi li čula što je tata rekao? - Moira se bijesno ustremi na svoju majku. - Samo ljudi poput nas mogu ih zaustaviti. A nećemo ih zaustaviti ako im dopustimo da upravljaju našim životima. Znaš li što mi je činiti? Morala bih reći svima što nam se sinoć dogodilo. Morala bih reći kako su s nama postupali. Morala bih javno reći, eto, to se dogodilo. Moj muž je morao birati hoće li spasiti život svoje žene ili život onakvih kakav je Pottinger. Moramo se suprotstaviti. I onda, ako nas ubiju, čitav će svijet znati zašto. I sumnjam da će i najgluplji od onih koji podržavaju IRA-u reći da je to pošteno.

- Začudila bi se - potišteno će njezin otac. - Tko govori o tome što je pošteno? Ljudi koji ih podržavaju navikli su da zatvaraju oči pred onim što ne žele vidjeti. Ako vas dvoje budete ubijeni, to će samo biti opomena više ostalima koji ih se boje.

- Daj malo poslušaj što govoriš? - reče Moira. - Zar nisi maloprije baš ti rekao kako smo upravo mi oni koji ih mogu zaustaviti. Onda, kad ćemo početi?

Otac ju je gledao preko stola, tužnim i posramljenim pogledom.

- Lako je meni govoriti - reče. - Ali ti si moja kći. Ti si jedina bitna.

- Točno - prekine ga Maeve. - To već ima više smisla.

Okrene se Michaelu. - Michael, ti još ništa nisi rekao. Što ti misliš?

- Što on misli? Što vrijedi njega pitati? - izbaci Moira bijesno. - Prvo što je danas učinio bilo je da zatraži premještaj u London. Nije me uopće pitao. Što on misli? Ionako se uopće nije htio vratiti ovamo i jedva je dočekao da može zauvijek otići iz Sjeverne Irske. To mu je došlo k'o naručeno. Zar nije?

Okrene se i pogleda ga.

- Da. Tako je - reče Michael. - Već sam davno otišao odavde. I nije bio moj izbor da se vratim. Ne želim nikada više vidjeti ovo mjesto.

Sobom je zavladao tišina, koju je poremetio jedino pas, digao se sa svojega mjesta ispred gazdinih nogu i gurnuo njušku ispod stolnjaka između Moire i Dillona, okrećući je lijevo i desno, bezglasno preseći kakav ostatak hrane. Dillon spusti ruku na njegovu glavu, gladeći ga.

Napokon, Maeve reče: - Pa, u stvari ne mogu ti zamjeriti, Michael. Ali, pazi, večeras ne želimo ovdje nikakve svađe. Oboje ste mrtvi umorni. Ostat ćeš ovdje, Michael, zar ne?

- Ne, žao mi je - reče. - Moram još srediti neke stvari u hotelu. Spavat ću ondje.

Kad je to rekao, Moira zajedljivo pogleda kroz prozor.

- Misliš li da je kiša prestala? - upita oca.

- Bio je to samo pljusak.

- Onda dobro. Rrošetat ću Rexa.

- Mogu ja. Ti ostani ovdje - reče otac.

- Ali baš hoću. - Ustane. - 'Ajde, Rex - pozove i iziđe iz blagovaonice s psom koji je šljapkao za njom. Njezini su roditelji osluškivali, kao da čekaju da ode.

Kad su čuli da su se prednja vrata zatvorila, Maeve upita: - Kako joj je, Michael? Je li s njom sve u redu?

On slegne ramenima kao da želi reći da nije siguran.

- U redu je - reče Joe. - Ona je baš prava cura. Stvar je u tome da ima više petlje od svih nas.

- Samo je nemoj još ohrabrivati, čuješ? - ljutito će Maeve. Okrene se Dillonu. - Ti ne bi otišao bez nje, ne? - I tada kao da ju je sram što je to rekla, položi ruku na njegovu i lagano je stisne. - Ispričavam se. Naravno da ne bi. Bez brige. Tata i ja ćemo razgovarati s njom.

- Samo je malo preosjetljiva - reče Joe.

6.

Čekao je skoro puni sat, ali Moira se nije vratila. Je li možda sjedila u nekom polju i prežderavala se bombonima. Ili, što je vjerojatnije, šetala Lurgan Parkom, odrađujući milju za miljom kao da žuri na vlak, dok je umorni pas šljapkao za njom. Njezine srdžbe bile su poput groznice. Borila se protiv njih sama: istrčala bi iz kuće, ponekad uzimala auto, ponekad pješice, ali uvijek je lunjala neumorno, besciljno, dok joj se bijes ne bi smanjio, poput žive u termometru. Tada bi tiho, gotovo kriomice, došla kući i, izbjegavajući ga, otišla spavati u drugu sobu, sama.

Kad se nije pojavila do devet, oprostio se od Maeve i Joea. Približivši se kružnom toku koji je vodio do autoceste, opazi da ga slijede dva auta. Zaustavio se uz cestu i čekao da vidi hoće li usporiti. Projurili su pokraj njega i kad je stigao na autocestu i pogledao prema Belfastu, nigdje nije bilo nikakvih vozila.

Stigao je u hotel za dvadeset minuta. Kad se parkirao kod pokrajnog ulaza, gomile studenata u slavljeničkom raspoloženju, mnogi s čašom u ruci, tumarali su po ograđenom parkiralištu. Reflektori, koje su postavili prošle godine kao mjeru sigurnosti, osvjetljavali su oštećenja od eksplozije, ruševine, srušene zidove, nakrivljene stropove, kao da se radi o sablasnoj son et lumičre predstavi. Oba hotelska bara bila su puna ljudi. Grupe mladih ljudi s čašama stajale su u predvorju hotela kao na nekom gigantskom koktelu. Prolazeći pokraj recepcije pri mijeti da je Collis pretvorio plesnu dvoranu u improviziranu blagovaonicu i postavio obavijest kojom se nudi hladni menu »Za goste hotela«. Ondje je, međutim, bilo trostruko više ljudi nego što je gostiju u hotelu.

Na stolu u uredu ležalo je desetak razbacanih papirića s telefonskim porukama. Pregledao ih je da vidi je li Andrea zvala. Otac ga je zvao dva puta, drugi prijatelji, kolege, direktori hotela. I poruka Keoghove tajnice. Gospodin Keogh zvat će sutra u devet sati.

To će biti odgovor; Harrison mu je rekao. Bilo kako bilo, odlučio je.

Nazove recepciju. - Michael Dillon. Moram prespavati ovdje. Imamo li koju slobodnu sobu?

- Puni smo, Michael. S onim uništenim sobama iznad restorana izvršili smo neka preseljenja. A bili smo ionako prilično popunjeni. Ali, čekaj... - Nasmijala se. - Imamo Jacuzzi.

Jacuzzi je u govoru osoblja bio naziv najskupljeg apartmana u hotelu. Američki arhitekt, koji je preuređivao Clarence, zamislio ga je kao penthouse, ali čak i kad ga je Dillon nudio s popustom bilo ga je teško iznajmiti - cijena je i tada bila previsoka za domaći ukus.

- Znači Jacuzzi - reče. - Nemam ništa protiv malo kampiranja.

- Provjerit ću kod čistačice je li soba spremna.

- Hvala, Sheila - reče. Spusti slušalicu. Iznenada, osjećajući da ga netko promatra, osvrne se. Uokviren do vratkom, gledajući ga netremice, stajao je visok mladić, masne kose koja mu je prelazila o vratnik, smrtno blijeda oznojena lica, zastakljenih očiju kao pod drogom. Bio je odjeven u crnu majicu, traperice i uprljane tenisice. Ruke su mu bile uronjene u džepove prevelike kožnate jakne. Dillon ponovno pogleda traperice i tenisice. Visoki mladić od sinoć?

- Da? - upita Dillon.

Ruka u dubokom džepu jakne naglo se pomakne. Džep je bio dovoljno velik da u njega stane pištolj. Dillon je sjedio potpuno nepomično, poput životinje ukočene pred nišanom lovca. Mladić ga je promatrao, znojan, tih. Zjenice mu se rašire. Otvori usta kao da će vrisnuti, ili zavikati, ali bez glasa. Tada, u panici, okrene se i sjuri niz hodnik. Dillon se nesigurno osovi na noge i krene do vrata. Vidio je da je mladić zastao na sredini hodnika. Vraća li se? Dillon brzo zgrabi vrata da ih zatvori i dok je to radio mladić nasloni glavu na zid hodnika i nagnuvši se prema naprijed povraća. Mlaz žute bljuvotine poprska prostirač. Dillon je stajao, promatrajući kako mladić briše usta i odlazi teturajući prema stubama. Prestrašeni atentator? Ne, naravno, ne, pijani dječak koji je zalutao gore tražeći toalet. Hodnik je bio prazan, bljuvotina mala smrdljiva lokva na podu. Vratio se u ured i sjeo. Bilo mu je zlo od straha i prizora dječaka koji je povraćao. Val mučnine preplavi ga i prođe. Iz polukata čula se potmula galama razgovora u baru, koju je povremeno prekidao zvuk smijeha. Zvučalo je poput glasova iz nekoga drugoga svijeta. U tom svijetu, prošle večeri, šetajući stazom uz Lo-gan, bio je pun planova, slobodan birati, čovjek koji vlada svojim životom. Ponovno iz

polukata, čuo je galamu, vrisku smijeha studenata. Ovdje, u svom uredu, smrtno prestrašen, činilo se da je zauvijek napustio taj svijet.

Zazvoni telefon. Pogleda tastaturu i ustanovi da je to kućna linija. Kad je podigao slušalicu, njezin glas, različit od svih drugih, reče:

- Ja sam. Da dođem gore?

- Da. Sačekat ću te na stubama.

Krenuo je hodnikom, pokraj male lokve bljuvotine, opazio je kako se penje zavojitim stubama, dočekao je i poljubio.

- Kamo idemo?

- Pričekaj - reče. - Moram uzeti ključ.

Nekoliko minuta kasnije, na najvišem katu hotela, otključao je vrata apartmana penthouse. Andrea prošeta kroz salon s ogromnom sofom, naslonjačima koji su se mogli okretati, velikim televizorom. Ušla je u kupaonicu, ugledala jacuzzi i krenula u spavaću sobu gdje se nalazio ogroman okrugli krevet. Kad je ugledala krevet, okrene se i pogleda ga.

- Što je ovo? - upita i nasmije se.

- To su Ameri smislili. Nisu znali da imaju posla s zemljom Trećega svijeta.

Daleko ispod njih, iz hotelskog vrta, čulo se pjevanje. Krene s Andreom do prozora salona i pogleda. Gomile studcnata-slavljenika izmiljele su iz predvorja u dvorište pred glavnim ulazom i sada su pod reflektorima spojenih ruku pjevali i plesali poput glumaca na pozornici. Andrea ih je promatrala, vesele, mlade, pijane i tada se okrene i pogleda ga.

- O, Bože. Što ćemo mi?

- U redu je - odgovori Dillon. - Bit će u redu.

- Kako može biti u redu? - upita. - Sinoć, kad si rekao da ćeš ići sa mnom u London bila sam sretnija nego .bilo kad u životu. A onda si otišao kući i ovo se dogodilo.

- Čekaj - reče. - Daj da nešto popijemo.

Priđe minibaru i izvadi dvije bočice whiskeyja.

- Možeš li prenoćiti ovdje?

- Mogu.

Sjeli su na sofu. Natočio joj je whiskey i ona ga popije kao da pije lijek.

- Što ćeš učiniti? - upita ga.

Keogh, moj šef, nazvat će me ujutro. Mislim, da će me premjestiti. Želiš li još uvijek ići sa mnom u London?

- Što to pričaš? A Moira? Sad je ne možeš ostaviti?

- Ona tvrdi da neće ići. Odlučila je iz toga napraviti kampanju.

- Zašto?

- To bi trebalo predugo objašnjavati, ali misli ozbiljno. Zna da ja idem. Još joj nisam rekao o tebi, ali hoću. Mislim, ako još uvijek želiš biti sa mnom.

- Zašto ne bih željela?

- Zbog IRA-e i svega toga. Biti sa mnom moglo bi biti opasno.

Nesigurno se nasmijala. - To znam od početka - reče. A onda ozbiljna, upita: -Misli li policija da će te slijediti onamo?

- Nisu rekli. Ali dali su mi na znanje kako bi bilo opasnije ostati ovdje.

- Znači i sada bi moglo biti opasno. Ovoga trenutka.

- Možda bi bilo bolje da ipak ne prenoćiš.

Nasmijala se. - Nećeš me se tako lako riješiti - rekla je ustajući i krenula prema spavaćoj sobi. Dillon je pošao za njom.

- Nevjerojatan krevet? - rekla je.

- Misliš da ćemo se moći mjeriti s njim? - upitao je.

Nasmiješila se i povukla patentni zatvarač na njegovim hlačama. Iznenada, sav se njegov strah promijenio u naglu, preplavljujuću pohotu. Otkapčala je njegovu košulju dok joj je skidao suknju i gaćice. Gola je oprčala veliki okrugli krevet i, maknuvši bogato ukrašeni pokrivač, skočila na krevet poput djeteta na trampolinu. Stajao je gol i gledao kako njezino vitko, skoro dječjačko tijelo skače gore-dolje poput skakača na odskočnoj dasci, a kosa joj vijori oko ramena, dok se, skaćući, polagano okreće prema njemu. Sada je vidio mali tamni trokut dlačica ispod njezina čvrstog trbuha. Činilo se da se soba trese od njezinih pokreta, a krevet je škripao od napora. Kao da je bila na pozornici i glumila neki veseli svečani obred, dok je on stajao i gledao, gledatelj, koji promatra spontano veselje iz kojega je isključen.

U tom trenutku, osjetivši promjenu u njegovu raspoloženju, sruši se u središte ogromna kruga kreveta i ležeći potrbuške, pogleda ga.

- Što nije u redu?

Nije mogao govoriti. Sjeo je na krevet, gladeći joj leđa i dok mu je ruka klizila gore-dolje po oblini njezine stražnjice, ona se okrene i privuče ga sebi, pritišćući svoje golo tijelo uz njegovo, kao da želi stopiti tijela u jednu osobu. I tada, spojeni, ušli su u pomrčinu vremena, ljubavni čin.

Kasnije, dok je spavala, ležao je gledajući je u odsjaju žuta svjetla reflektora za osiguranje što su bili upereni prema hotelu. Nije bila ljepotica poput Moire koja je istoga trena privlačila mušku pažnju. Kad je mislio na nju, nije odmah vidio njezino lice. Pitao se, je li to bila drukčija vrsta ljubavi. Kod Moire je to bila ljubav prema njezinu izgledu, ponos privremena posjedovanja nekoga kome se drugi muškarci dive, opsjednutost koja se hranila opasnošću da će biti zamijenjen nekim drugim, privlačnijim muškarcem. Njegova ljubav prema Moiri, znao je sada: nije bila ljubav nego oblik samozavaravanja. Nije uopće pokušao rastjerati njezine strahove, niti upoznati i pomoći toj bijesnoj, sentimentalnoj, nezadovoljnoj djevojci koja je koristila snagu svoje ljepote da bi osigurala naklonost muškaraca s kojima je dolazila u doticaj.

A što je znao o Andrei? Nije mislio na njezinu vanjštinu, nego na osjećaj da su sati koje je s njom provodio bili sali koji su mu značili najviše u životu. Radilo se o sreći koju nije htio iskušavati nikakvim pokušajem određivanja, sreći kod koje se osjećao osamljenim čim bi ona otišla. Bila je otvorenija, iskrenija od bilo koje druge djevojke koju je poznavao. Činilo se da nema nikakvih skrivenih strahova. Međutim, je li je poznavao išta bolje nego što je znao Moiru? Tko je Andrea, što je? O čemu sada sanja?

Pomaknula se u snu. Njezina ruka, malena i obična, kratko odrezanih noktiju, trznula se dok su joj prsti čupkali plahtu. Što bi bilo da je ona, a ne Moira, bila s njim prošle noći? Bi li ona nesmotreno skočila kroz prozor kupaonice, bi li im se ona suprotstavila, ne obazirući se na njihov gnjev? Ili bi joj oni izgledali, kao što Moiri nikada ne bi, poput opasnih neznanaca kao što su otimači zrakoplova koje treba smiriti i slušati, ali koji, ako preživite otmicu, nestaju iz vašega života poput likova u ružnom snu? Naravno da bi nestali. Oni nisu bili dio Andreina života. Je li bio sebičan što je upleće u sve to? Da je uistinu voli, ne bi sada smio biti u njezinoj blizini. Ali to nije mogao. Nije imao hrabrosti riskirati da je izgubi.

Malo nakon svanuća probudili su se i vodili ljubav. Žuti reflektori ugasili su se i blijedo jutarnje nebo bilo je mliječne boje. Galebovi su kružili i kliktali u ranoj tišini dok su ležeći u zagrljaju slušali buđenje grada, muklu buku velikih teretnjaka koji su se kretali prema autocesti, udaljenu grmljavinu zrakoplova. U sedam, ispružila se u jacuzziju i smijala se dok je petljao po raznim slavinama. Tada, dok ju je držao, s njezinim leđima na prsima, s rukama na njezinim grudima, dok su mlazevi plesali po njihovim tijelima, osjećao se prekrasno. Iznenada, kao da je već napustio Belfast, napustio Moiru, i živio u novom stalnom stanju sreće. Ali u osam, kad su okupani i odjeveni htjeli izići iz sobe, zbilja se vratila.

- Bolje da ne doručujemo ovdje - rekla je. - Što misliš?

- Mogli bismo otići van, pretpostavljam. Ima dolje na ulici jedno mjesto koje se zove The Bewley. Ali, čekaj, zar je to sada uopće važno? Morat ću joj danas reći.

Kad je to kazao, zagrlila ga je i poljubila. - Ipak - reče. - Mislim da bi bilo lakše kad bismo izišli nekuda. Osoblje će vidjeti da doručujemo. Znaju da si ti ovdje proveo noć. Ogovaranje. Sve to.

- Imaš pravo. Idemo van.

- Sići ću i čekati te u predvorju - rekla je. - Nije daleko, to mjesto? Možemo pješice?

- Pet minuta hoda.

Pustio ju je van. Kad je otišla hodnikom do dizala, u sobi je zazvonio telefon. Mogao bi biti moj otac, naziva od jučer. Pustio je telefon zvoniti i kad je prestao, izišao je zaključavši vrata. Hodnik je bio prazan. Već je sišla.

Kad je dizalo stiglo, u njemu je ugledao Ernieja, jednog od nosača, s punim kolicima za prtljagu. To je bilo zabranjeno. Nosači su morali koristiti dizalo za osoblje, ako gost nije išao s prtljagom. Ernie, kriv, reče: - Dobro jutro, gospodine - izbjegavajući njegov pogled, nadajući se da neće biti ukoren- zbog svoje pogreške. Na trećem katu uđu dva gosta i kad se dizalo spustilo do predvorja, Ernie zadrži vrata otvorenim, ponovno mu kimnuvši dok je izlazio za gostima.

Dok je prolazio predvorjem, Duffy, noćni upravitelj, mahne mu s recepcije. -Rano ste stigli - reče Duffy.

- Prespavao sam ovdje. Idem van na trenutak. Odmah se vraćam.

Ugleda je pokraj kioska za novine. Kupila je dvoje novine i jedne čitala. Dok joj je prilazio, vidio je da sat iznad kioska pokazuje osam i petnaest. I sjeti se: Keogh bi trebao nazvati u devet, ali bi mogao nazvati i prije.

- Sve u redu? - upitala je.

- Nije. Žao mi je, ali moramo jesti ovdje. Zaboravio sam. Očekujem onaj poziv iz Londona.

Oklijevala je i tada se, na onaj svoj naprasit način, nasmije i reče:

- K vragu - i krene ispred njega prema blagovaonici.

Prostor blagovaonice koji se inače uobičajeno koristio za doručak bio je upola smanjen uslijed eksplozije. Bilo je postavljeno samo deset stolova, odijeljenih zaslonima za bankete. Na sreću, svi stolovi još nisu bili zauzeti. Alice, domaćica koja mu je prišla, nasmiješi se i slegne ramenima. - Malo smo stisnuti, zar ne? - reče.

- Možemo li dobiti onaj stol?

- Naravno, gospodine Dillon. - Smjestila ih je i odmahнула jelovnicima. - Nema smisla da vam ih dajem. Ne poslužujemo puni doručak. Možemo ponuditi samo sok, kavu i prepečenac. Mogli bismo možda napraviti meko kuhana jaja. Gospođice, hoćete li možda meko kuhana jaja?

- Ne, hvala. Sok od naranče i prepečenac - reče Andrea.

Tada se Dillon sjeti telefonskog poziva. - Oprosti - reče, iziđe u predvorje, podigne slušalicu kućnog telefona i obavijesti centralu gdje će se nalaziti.

Kad se vratio, čitala je novine. - Slušaj ovo, Michael. Članak o eksploziji. Kažu ovdje, ako je to bio pokušaj atentata, onda to predstavlja potpuno novu promjenu politike IRA-e pošto Pottinger do sada nikada nije bio cilj napada. Ističu, kako bi bomba, da je eksplodirala bez prethodnog upozorenja, ubila stotine ljudi uz Pottingera. Policija tvrdi kako IRA nije uputila nikakvo upozorenje ali neće kazati kako su saznali.

- Pogleda ga. - To znači da te pokušavaju zaštititi, zar ne?

- Da.

- Ali kakva korist od toga? IRA sigurno zna da si to jedino ti mogao reći.

- Ili Moira - reče. - Otišli su prije nego što je naprava trebala eksplodirati. Ona je mogla biti ta koja je nazvala policiju.

- O, Bože. To mi nije palo na pamet.

Konobarica je došla s kavom i doručcima. - Želite li još nešto?

- upitala je.

Odmahnuo je glavom. Andrea je sjedila, ne gledajući ga, zapiljena u svoju šalicu kave. - Znači, u jednakoj ste opasnosti - reče.

- Da. Pretpostavljam.

- Ako odeš sa mnom u London, a ona ostane ovdje i nešto joj se dogodi - znaš što mislim - kako ćemo se osjećati?

- Mislim da se ništa neće dogoditi. - Rekao je to ljutito, preplašen da će Andrea, ako bude mislila o tome, promijeniti svoju odluku.

- Ali ne možeš biti siguran. Ona bi trebala otići, zar ne. A ako joj kažeš za nas to će joj pružiti još jedan dobar razlog da ne ide.

- Gledaj, to je njezina stvar. Ja s tim više ništa nemam.

Ali čim je to izgovorio znao je da je rekao nešto nedostojno, nešto što bi Andrea mogla zapamtiti i zamjeriti mu. Sada, pokušavajući ispraviti pogrešku, reče: - Ako poslušam njezinu glupu zamisao i ostanem ovdje, a ti odeš i ja te izgubim? Gledaj, između mene i Moire sve je bilo gotovo davno prije nego što se ovo dogodilo. Ona neće ići, bez obzira što ja učinio, bez obzira što ja rekao. Poznam je.

Nije ništa rekla. Sjedila je, gledajući ga, kao da se pokušava odlučiti. Za obližnjim stolovima ljudi su razgovarali onom crkvenom bojom glasa koju koriste na javnim mjestima. Iza zaslona, preko zije- vajuće rupe u zidu postavili su plastičnu foliju, a izvana, s parkirališta, mogao je čuti teretnjake građevinara koji pristižu na rekonstrukciju. Šapat glasova i zvuk teretnjaka u pozadini činili su njezinu šutnju još više prijetećom. Tada, konačno, ona ispruži ruku preko stola i reče: - U redu. Ako si siguran.

Stavi ruku na njezinu. - Siguran sam. - Pogleda obližnje stolove. Nitko ih nije gledao. A tada, ugleda Alice, domaćicu, kako dolazi prema njemu iz smjera blagovaonice. Iza nje, visoka, brza hoda išla je Moira.

- Evo, gospodo Dillon - reče Alice, propuštajući Moiru i pokazujući njegov stol, zatim se okrene s profesionalnim smiješkom kako bi se vratila na svoje mjesto. Moira mu priđe. Bila je odjevena u istu crvenu strukiranu haljinu koju je nosila sinoć, sa sandalama na nogama i kretala se gipko njišući bokovima poput manekenke na modnoj reviji.

Ustane. Je li nas vidjela? - Bok - reče joj, trudeći se da mu glas zvuči prirodno i opušteno. Okrene se Andrei. - Ovo je moja supruga Moira. Moira, ovo je gospođica Baxter iz BBC-a. - Izvuče stolac. - Jesi li doručkovala?

- Jesam - reče Moira. Nije sjela. - Baš sam na putu kući. - Pogleda Andreu. - Možete li nas ispričati na trenutak?

- Naravno - reče Andrea. Promatrala je Moiru.

- Vraćam se za čas - reče Dillon. Moira mu pokretom glave pokaže da bi trebali izići u predvorje. Je li ih vidjela, bi li napravila scenu, kad bi joj sada rekao?

Kad su stigli u predvorje, Moira pogleda prema blagovaonici. - Tko je ta djevojka?

- Već sam ti rekao. Radi za BBC. Zašto si me htjela vidjeti?

Pogledala ga je i iznenada, vidjevši kako joj se koža na jagodicama zateže kao da će viknuti, znao je da ih je vidjela kako se drže za ruke.

- Skrenula sam samo na putu u grad - reče. - Htjela sam ti reći. Sjećaš se o čemu smo sinoć razgovarali?

- Da, za vrijeme večere.

- E, pa razmišljala sam o tome cijelu noć. Stvarno tako mislim. Idi u London ako želiš. Alija definitivno ostajem ovdje.

To je bio trenutak da joj kaže, ali znao je da neće moći. Ne kad je Andrea tako blizu. - Razgovarat ćemo o tome kasnije - reče. - Bit ćeš kod kuće poslijepodne?

- Neću. Nazvala sam jutros Peg Wilton. Odmah započinem raditi u njezinu dućanu. Koliko dugo već poznaš onu djevojku?

- Koju djevojku?

Trznula je glavom prema blagovaonici. - Onu djevojku!

- Nekoliko mjeseci. Zašto?

Iznenada se nasmije, bijesno, blizu hysterije. - Zašto? - reče.

- Zašto?

U tom trenutku. Jimmy, jedan od portira, dotrči kroz predvorje.

- Gospodine Dillon, trebaju vas na telefon. Kažu da je London.

- To je moj šef - reče Moiri. - Radi se o premještaju.

Pogledala ga je. Na trenutak je pomislio da će ga udariti, ali onda je rekla: - Hajde, idi. I ja moram ići - i krenula predvorjem svojim brzim ljutitim koracima.

Promatrao ju je dok se nije provukla kroz vrata na okretanje. Zatim je pozvao Jimmyja i pokazao Andrein stol. - Kažite onoj gospođi da ću se vratiti za koji trenutak. Kažite joj da imam poziv iz Londona. - Potrčao je prema stubama i svojem uredu.

Kao i uvijek, Keoghova tajnica ga je pustila čekati prije nego što ga je spojila sa svojim šefom. Čekao je, napet, dok poznati glas nije rekao:

- Hej, Mike. Dan Keogh. Kako ide?

- Dobro.

- Mike, razgovarao sam s Dwaynom i premjestit ćemo te. Već si radio u Omumieu, zar ne?

- Jesam, davno.

- Stavit ću te natrag. Kao pomoćnika ravnatelja. Kako ti to paše?

- Izvrsno. Hvala.

- Dobro. Dođi čim se uspiješ spakirati. Samo trenutak...

Čekao je na mrtvoj liniji dok se opet nije začuo Keoghov glas. -

Mike, moram sada prekinuti. Burke, tako se zove tvoj pomoćnik?

- Da.

- Kaži mu da preuzme sve ali nemoj mu previše pobuditi nadu. O.K.? Dwayne traži neku zamjenu za tebe. Bok, Mike. Vidimo se uskoro.

- Hvala - rekao je ponovno, ali Keogh je već spustio slušalicu. Ormonde, jedan od otmjenijih hotela u Allianceovu lancu, gledao je, poput Grosvenora i Dorchestera na Hyde Park. Radio je ondje šest mjeseci kad je učio zanat, a čuo je glasine da Ormondeovu upravitelju, Ronnyju Pomfretu, trebaju još godina-dvije do mirovine. Dillon je stajao zagledan u tmurne krovove Belfasta, ali vidio je dugački zamah Ormondeova pročelja, red londonskih taksija koji čekaju pod porte-cochere, vratare u cilindrima kako prate arapske dame pod velom i njihovu pratnju prema limuzinama. Sjetio se smirenih predvorja punih cvijeća i košara voća i vjedara šampanjca koje su s dobrim željama slali u apartmane važnih gostiju. Pomisli na ulaštenu patinu života Pomfreta Ronny, na jaguar koji ga čeka u hotelskoj podzemnoj garaži da ga vozi kući u njegovu vilu u četvrti burzovnih mešetara, na njegovu djecu u dobrim školama, na njegovu kuću za odmor u Provansi. Ako me Keogh sada postavlja na mjesto pomoćnika ravnatelja, uvijek postoje izgledi...

Ali tada, poput sudačkog fućkanja prekršaja, vani se oglasi policijska sirena. Iznenada, u jasnom fokusu ponovno ugleda krovove Belfasta, sivu planinu koja se nadvila nad grad. Čak i njegovo kratko snatrenje djelovalo je jeftino, jer nije li to bio dokaz da su se njegove životne ambicije svele na sliku sebe kao glavonje u fraku, uzvišenoga sluga, osuđenog smješkati se i okretati drugi obraz snishodljivosti, lošem ponašanju i bahatim zahtjevima ljudi koji mogu platiti stotine funti za jednonoćni smještaj. A Andrea? Hoće li nju zadovoljiti život s takvim čovjekom i koliko dugo?

Pomislivši na Andreu požuri dolje u predvorje. Upravo je izlazila iz blagovaonice. - Je li otišla? - upitala je.

- Moira? Da.

- Što je bilo?

- Zapravo ništa. Pozvali su me na telefon i otišla je. Slušaj, premještaj je O.K. Zvali su iz Londona.

Kad je to rekao, Andrea ga pogleda na način koji ga zabrine. - Moram ići - rekla je. - Razgovarat ćemo kasnije.

- Pazi. - Zabrinut, uhvati je za zapešće. - Sve je u redu, ne?

- Nadam se - rekla je i izvukla ruku. - Bok, Michael. - Brzo je hodala predvorjem i, poput Moire malo prije, provukla se kroz vrata na okretanje i nestala.

7.

U masivna ulazna vrata bila su ugrađena dva okna od obojenoga stakla: krugovi, trokuti i četverokuti ružičastoga, žutoga i zelenoga koji su pružali iskrivljen, nestvaran pogled u hodnik. Kad je okrenuo ključ i gurnuo vrata, pošta se rasula po sjajnom linoleumu. Jutarnje novine bile su zataknute u poštanski sandučić. Nije se potrudio izvaditi ih. Zatvori vrata za sobom i zastane u šarenim i titravim sjenama koje su bacala obojena stakla. Kuća je bila tiha poput crkve. Nije bilo nikakva znaka da je policija bila ovdje. Pogleda kroz otvorena vrata dnevne sobe. Sofa, televizor i stolci više nisu izgledali poznato. Činilo se kao da je napustio kuću, ne jučer, nego prije mnogo godina, i sada, kad se ponovno vratio, vidio ju je kao što bi je stranac vidio, otrcanu, običnu, sa slikama i ukrasima, koje bi, da je njezin vlasnik, odmah maknuo.

U kuhinji, budilica na ormaru kucala je glasno poput metronoma. Stol pokriven plastičnom folijom i četiri kuhinjska stolca djelovali su čudno i nepoznato. Jesu li ovdje četvorica muškaraca s vunenenim kapuljačama sjedila i čekala jutro i eksploziju? Okrene se i vrati u hodnik. Popne se stubama. Zar je to kuća u kojoj Moira i ja živimo tri godine kao muž i žena? Kako čudno izgleda, kao kuća koja se unajmljuje na mjesec dana na moru, kao mjesto pokraj kojeg ću proći za godinu dana, pitajući se koja su ulazna vrata bila moja.

Na odmorištu baci pogled u spavaću sobu, na nepospremljen krevet, na Moirinu plavu spavaćicu na krevetu, zgužvanu, gdje je sjedio visoki irin mladić. Otvori ormar. Njegova odjeća, na vješalicama i policama, djelovala je kao i sve drugo, kao da pripada nekomu drugom.

Našao je kovčeg i u njega počeo bacati odjeću. Nekoliko trenutaka kasnije, iz ladice u radnoj sobi uzeo je isprave i papire koje je pripremio one noći. Kad je zatvorio ladicu, pogledao je zid knjiga, knjiga koje su bile jedina stvar koju je ovdje osjećao svojom. Ima li nekih koje bi sada trebao uzeti? Jer osjećao je, više ih nikada neće vidjeti.

Krene do prozora i pogleda na ulicu. Između deset ujutro i četiri poslijepodne na ulici obično nije bilo prometa osim dostavnih vozila.

Sada ugleda kako prema njemu dolazi bijeli ford. Izgledao je potpuno jednako kao onaj koji ga je preksinoć držao pod prismotrom. Vozio je polagano mimo kuće i mogao je vidjeti tjeme vozača i njegovu ruku koja je labavo držala volan i ford nastavi voziti ulicom, zaustavi se na križanju, zatim skrene desno i iščezne.

Je li to bio isti ford? Bi li trebao zvati policiju? Ili bi ispao histeričan, budala? Bijeli fordovi su bili uobičajni. Bila je to slučajna podudarnost, ništa više.

Reče sam sebi neka se smiri. Stavi isprave po koje je došao u kovčeg i zatvori ga. Polagano se spuštao u prednji hodnik i zastao osluškujući zvuk povratka bijeloga forda. Čuo je samo glasno kucanje kuhinjskog sata. Vjerojatno su vidjeli kad je došao i sada paze kada će izići, sjesti u auto i krenuti. Bijeli ford će ga slijediti.

Ostavi auto. Ne približavaj mu se. Iziđi na stražnji izlaz.

Krene hodnikom i otvori stražnja vrata koja su vodila u vrt. Pogleda desno i lijevo u druge vrtove kraj staze. Nigdje nikoga. Zatvori vrata i potrči stazom do ulaza u vrt. Kad je stigao do ulaza, ugleda mrave kako u koloni marširaju preko staze, prema Teddyjevu okrvavljenju tijelu i natrag. Iznenada, učini mu se da je opasnije ići ovim putem. Ako paze na prednju stranu, pazit će i na stražnju. Ako hoda sam stazom i prema ulici, predstavljat će savršenu metu. Okrene se i utrči u kuću.

Krene hodnikom i otvori prednja vrata. Na ulici nije bilo nikoga osim malena dječaka koji je pločnikom vozio svoj tricikl. Iziđe na prednja vrata, otrči do ulice i ubaci kovčeg na stražnje sjedalo auta. Stavi mjenjač u brzinu i krene niz ulicu tražeći očima bijeli ford. Stigne do glavne ceste u susret rijeci prometa. Bijelom fordu ni traga.

Dućan antikviteta Peg Wilton bio je u središtu grada, u području u kojem je bio zabranjen promet. Na ulazu u tu enklavu zaštitari su površno pregledavali ručnu prtljagu pješaka koji su ulazili. Izuzev te predostrožnosti, to je moglo biti imućno trgovačko središte bilo kojega britanskoga grada. Robne kuće, butici, restorani i izložbeni dućani s pokućstvom bili su puni ljudi u prijepodnevnoj kupovnoj groznici. U središnjim ulicama nije bilo nikakvih tragova štete od eksplozija, grafita, naoružane policije ili patrola britanske vojske. Pegin dućan nalazio se pokraj velikog dućana s igračkama čiji su izlozi prštali životom elektronskih igara, pokretnih automobilčića i

kamiona koji su se sudarali s preprekama i prevrtali i ponovno uspravljali, nastavljajući svoje bezumno kretanje. Skupina djece stajala je i pomno, poput kakvih vojnih promatrača, gledala to kretanje dok je Dillon prolazio i ušao kroz Pegina vrata uz zvuk dućanskog zvona. Izgledalo je da je dućan specijaliziran za staru bižuteriju, srebrene okvire za fotografije, Tiffany lampe i starinska zrcala. Nije bilo kupaca. Kad je ušao, Peg se pojavi iz malene sobe u pozadini. Bila je odjevena u žutu svilenu haljinu cvjetna uzorka i afektirano je držala dugački srebrni cigaršpic u kojem se dimila dopola popušena cigareta.

- Michael! - Zagri ga, priljubljujući svoj jastučasto baršunasti obraz uz njegov, lijevo i zatim desno, poput francuskoga generala koji udjeljuje vojne počasti. - Čula sam - reče. - Strašno, zar ne - i nevjerovatno? Kad samo pomislim da sam bila u vašoj kući te iste večeri!

- Gdje je Moira, je li ovdje?

- Dragi moj, Moira je upravo bila na televiziji Ulster. Nisi znao?

- Nisam. U vezi čega?

- Pa, odlučila je ispričati što vam se točno dogodilo one večeri. Mislim da je to stvarno hrabro od nje, zar nije?

- Kako je uspjela tako brzo doći na televiziju?

- Kad mi je jutros sve ispričala, pitala me, znam li nekoga u novinama tko bi je saslušao, a ja sam, naravno, dobra prijateljica s Penny Daviš, znaš iz The Morning Show, pa sam nazvala Penny. I, naravno, to je za Penny prvorazredna senzacija. Odveli su je u studio iz tih stopa.

- I kad se pojavila?

- Bila je na vijestima. Upravo sam je gledala. Otišla sam u susjedni dućan, gdje imaju televizor.

- Očekuješ li je natrag?

Peg dignu svoj dugi cigaršpic i povuče dim. - Nisam sigurna - reče. - A reći ću ti nešto, Michael. Imam posve druge namjere.

- Kako to misliš?

- Pa, ona će sada postati slavna i sve to. Svi mediji će se trgati za njom. Ali... želim li da radi ovdje? Mislim, sve je to lijepo, izigravati Ivanu Orleansku, ali ne želim sjediti ovdje i čekati da neki revolveraš ušeta na vrata i sve nas poubija. Shvaćaš?

- Shvaćam - reče Dillon. - Jesi li joj to rekla?

- Još nisam. Ali mislim da hoću.

U predvorju Clarencea, čim je ušao, dočeka ga Rory Burke. - Gdje si bio? Čekaju te dva novinara, a telefon zvoní već čitav sat, itv iz Londona, i BBC, čak i Amerikanci, CBS televizija, svi te traže. Što se događa?

Ali upravo dok mu je to Rory govorio, dva čovjeka iziđu iz bara i priđu mu. -Jeste li vi gospodin Dillon?

- Jesam.

- Ja sam iz Independenta. Možemo li s vama porazgovarati?

Sad je vidio da drugi čovjek ima fotoaparat. - Samo trenutak - reče im i okrenuvši se Roryju, đdvede ga ustranu. - Rory, ranije sam razgovarao s Londonom. Žele da ovdje preuzmeš mjesto ravnatelja. Ali pazi, to je privremeno. No, kasnije ćemo porazgovarati o tome. Ali ja neću više raditi ovdje. U redu? Ti si privremeni ravnatelj. O.K.?

Roryjeve oči se rašire od veselja, ali se odmah stisnu iz opreza.

- Valjda ne odlaziš?

- Poslije ću ti ispričati - reče ponovno Dillon i okrene se novinarima koji su čekali. - Evo, gospodo. Izvolite u moj ured.

Novinar je imao engleski izgovor, pa Dillon zaključi da je iz londonskog Independenta, a ne iz irskog lista istoga imena. Fotograf je bio ovdašnji. Dok su išli prema stubama reče: - Pitam se, mogu li vas fotografirati, gospodine? Možda pred hotelom?

- Nisam siguran želim li se fotografirati. A o čemu se radi?

Fotograf pogleda engleskoga novinara, koji mu uputi opominjući pogled. -Ispričavam se - reče. - Kadgod vam bude zgodno, gospodine. Nema žurbe. -Penjali su se šutke i kad ih je Dillon uveo u svoj ured, fotograf krene do prozora, gdje je stajao, gledajući van, kao da se ograđuje od daljnjeg sudjelovanja.

- Supruga vam je malo prije bila na televiziji - reče novinar. - Pretpostavljam da to znate?

- Čuo sam da je bila na televiziji. Ne znam što je rekla.

- Nevjerojatna priča, zar ne? Hoću reći, sigurno vam je to predstavljalo užasnu dvojbu, zar ne?

- Kakvu dvojbu?

- Pa mislim, kao što je rekla, morali ste odlučiti između njezina života i života mnogih drugih ljudi. Ona je... to je upravo spomenula,

na televiziji. Nije baš puno govorila o tome. Na vijestima, nije bilo vremena. Zanima me, biste li nam mogli sada ispričati malo više o tome?

- Mislim da ne bih - reče Dillon. - Ne želim ništa reći dok ne razgovaram s njom.

- Shvaćam. Naravno. A kad ćete razgovarati s njom, gospodine Dillon? Bismo li mogli, možda, popričati nakon toga?

- Ne znam. Ne znam ni gdje je sada.

Fotograf se okrene od prozora. - Vodili su je u BBC-i na Ormeau Avenue -reče. - Maloprije.

- Hvala - reče Dillon. - Ispričajte me, molim vas.

- Idete onamo? - upita novinar. - Možemo li vas, možda, odvesti?

- Hvala. Imam auto. - Krene prema vratima i pričeka, dok su nevoljko izlazili.

Kad su izišli, uđe Maggie Donlon. - Što to čujem, da nas ostavljaš? Je li to istina?

- Jesi li dobila svoj auto? - upita.

- Jesam, hvala Michael. Čula sam da tije žena bila na televiziji. Koja priča! Odlaziš odavde jer će te tražiti, je li?

- Tko kaže da odlazim?

- Naš novi ravnatelj. - Nasmije se. - Gospodin Burke.

- Ne trati vrijeme - reče Dillon. - Čuj, Maggie, moram juriti. Što si htjela?

- Htjela sam te samo pitati, jer ako je on sada ravnatelj, onda dajem otkaz.

- To je samo privremeno - reče. - Ne brini - i mahnuvši joj prođe pokraj nje i sjuri se u predvorje.

- Gospodine Dillon, trebaju vas na telefon - dovikne mu jedan od recepcionara, ali on samo odmahne glavom i istrči van do svojega unajmljenog auta. BBC na Ormeau Avenue bio je udaljen svega nekoliko minuta. Tamo su ga pregledali uniformirani ljudi iz osiguranja i pustili u predvorje.

Unutra shvati da ne zna koga bi tražio. Kad je prije dolazio ovamo, to je bilo zato da bi vidio Andreu. Bi li Andrea znala gdje da nađe Moiru? Nije bilo drugoga izbora. Na recepciji zamoli da potraže gospođicu Baxter. Nazvali su i zatim mu rekli: - Ona je na sastanku. Što da kažem, tko je traži?

- Zovem se Dillon - reče. - U stvari, tražim svoju suprugu. Trebala bi biti ovdje radi neke emisije ili nečega.

Sredovječna gospođa na recepciji pogleda ga s novim zanimanjem.
- Je li to ona gospođa...? Pa da, naravno. Mislim da su je odveli u studio šest.

Druga žena na recepciji doda: - Mislim da je sada šminkaju.

- Hitno je - reče. - Moram je odmah vidjeti.

Žene se međusobno pogledaju i zatim jedna upita: - Imate li ikakvu osobnu iskaznicu, gospodine? - Pokaže joj svoju vozačku dozvolu.

Obje su je pregledale i zatim starija pozove uniformiranog čuvara. - Harry, molim te, otprati gospodina do »šminke«. Za gošću, gospodu Dillon.

- Hvala - reče Dillon. Slijedio je čuvara do dizala. Čuvar, stariji muškarac, reče da je dan lijep, ali da su prognozirali još kiše. Tada, dok se dizalo još penjalo, reče: - Vi ste, znači, gospodin suprug?

Dillon kimne.

- Slušao sam je na TV vijestima - reče čuvar. - Sto posto je u pravu, znate. Netko mora progovoriti. Mislim protiv obje strane - i UDA-e. Između njih i IRA-e nema razlike, ako se mene pita. - Dizalo se zaustavi. - Ovim putem, gospodine.

Slijedio je čuvara hodnikom prolazeći pokraj loše održavane prostorije s aparatom za kavu, tapeciranim klupama i stolom s časopisima. Na kraju hodnika ugleda šminkaonicu, nalik brijlačnici, sa stolcima na okretanje nasuprot zrcalima. Unutra, dva mladića i jedna djevojka s blokom skupili su se oko neke žene u bijeloj kuti. Kad je Dillon ušao, razdvojili su se i pogledali ga. U tom trenutku vidio je da žena u bijeloj kuti šminka nekoga tko je sjedio u jednom od stolaca. Taj netko bila je Moira.

- Evo, gospodine - reče čuvar. - Čekat ću vas dok ne završite.

Uđe. Moira ga je ugledala u zrcalu, ali se ne okrene. Nasloni se u stolcu dok joj je žena nanosila tamnu šminku na čelo. Ljudi koji su bili s Moicom promatrali su ga s oprezom.

- Mogu li s tobom kratko porazgovarati? - upita je Dillon.

Jedan od mladića mu pristupi, gledajući ga podozrivo: - Oprostite, gospodine. O čemu se radi?

- Ja sam njezin suprug.

Na to mu se približi i djevojka s blokom, nasmiješena i uzbuđena. - Gospodin Dillon? Pokušavali smo vas pronaći. Drago mi je, ja sam Meg Harris, producentica sam, upravo se spremamo intervjuirati vašu suprugu. Snimit ćemo to i za CBS, u Americi; međutim, sigurna sam, da vas sve to ne zanima. Ono što vas želim pitati jest - biste li se pridružili gospođi Dillon za vrijeme intervjua? To bi bilo super.

Pogledao je Moiru koja je imala zatvorene oči jer joj je šminke- rica pudrala kapke. - Bih li mogao samo na trenutak s rijom porazgovarati, nasamo? - upita producenticu.

Šminkerica isti tren reče Moiri: - Skoro sam gotova, draga. Još samo sekundu. Evo, draga.

Moira se uspravi i šminkerica joj pomogne skimiti pregaču koja je štitila haljinu. Producentica prošapće nešto dvojici mladića i tada reče: - Pa, imamo još nekoliko minuta, ako želite razgovarati. Izvolite ovamo u prostoriju za posjetitelje.

Pogleda Moiru koja mu ne uzvrat, nego se okrene natrag prema zrcalu, i tada upita šminkericu: - Mogu li dobiti četku?

- Naravno, draga.

Usredotočena, kao da je sama u svojoj spavaćoj sobi, Moira stane četkati svoju dugu kosu, oblikujući je i tapirajući na tjemenu.

- Sad je savršeno - reče šminkerica dok joj je Moira vraćala četku. Moira joj zahvali i tada se upute hodnikom do otrcane sobe koju je Dillon već ranije vidio.

- Čekat ćemo vani - reče mlada producentica, zatvorivši vrata. Dillon ih je mogao vidjeti kroz staklo na vratima kako čekaju na hodniku, dvojica mladića smijala su se nečemu što je rekla producentica, a stari čuvar stajao je malo postrance.

Moira krene do jedne od izlizanih klupa i sjedne. - Jesi li me gledao na vijestima? - upita. Glas joj je bio neutralan.

- Nisam, ali sam čuo o tome. Vidim da se nisi potrudila da i mene pitaš prije nego što si nas uvalila u to.

- Uvalila u što? - Iz torbe je izvadila svoje zrcalo i promatrala svoje usne.

- U ono što je Peg Wilton nazvala tvojim izigravanjem Ivane Orleanske. Želiš li postati mučenicom? Je li u tome stvar?

- Činilo mi se da si ti taj koji me želi učiniti mučenicom - odgovori Moira.

- Kako to misliš?

- Kad si javio policiji za bombu.

- U redu, u redu - reče. - Gledaj, to je završeno, gotovo. Ali razmisli o onome što sada radiš. Pokušavaš li se ubiti?

- Radim ono što mislim da je ispravno. Isto kao i ti kad si zvao policiju. Kaniš li biti sa mnom za vrijeme intervjua ili ne?

- Ne - reče on. - Moj premještaj je odobren. Sutra putujem u London.

- Ma, nemoj - reče Moira sarkastično. - Znači ako odc.š, među nama je gotovo.

- Čuj - reče. - Htio bih s tobom o tome porazgovarati.

- O čemu? - upita Moira i on iznenada ugleda strah na njezinu licu.

- O nama.

Pogledala je svoju torbu. Stavila je zrcalo natrag i zatvorila je škljocajućim zvukom. - Kako se ona zove? Ona, s kojom si se jutros držao za ruke?

- Zove se Andrea Baxter.

- Hoćeš li njoj nedostajati?

Nije odgovorio. Iznenada, počela je jecati. - O, Bože - rekla je.

- Idi, molim te.

Posramljen, okrene se i pogleda kroz staklena vrata. Mladići i djevojka razgovarali su ali to je bio hinjeni razgovor. Promatrali su Moiru, koja je jecajući vadila papirnatu maramicu iz torbice. Producentica uhvati njegov pogled i rukom pokaže svoj sat. Dillon krene do vrata i otvori ih.

- Je li sve u redu? - upita djevojka.

Negdje, iza njega, Moira odgovori: - U redu je. Jesmo li spremni?

Djevojka ga pogleda. - Hoćete li nam se pridružiti, gospodine Dillon? Ako hoćete, morat ćemo vas poslati na trenutak u šminkaonicu.

- Neću. - Rukom pozove čuvara koji je čekao malo podalje u hodniku. -Idemo?

- Da, gospodine - reče čuvar.

- Ne biste li se predomislili? - upita jedan od mladića. - Intervju s vama oboje bio bi mnogo bolji.

Odmahne glavom i okrene se. Moira koja je stajala iza njega, reče djevojci: - Izgledam li dobro? Mislim, moje lice?

- Da, izgledate izvrsno - reče djevojka.

Mladići su već bili ispred njega i on shvati da svi idu prema istom redu dizala. Dok su čekali da dođe dizalo, okrene se Moiri. - Gdje ćeš biti večeras? Kod kuće?

Oklijevala je i onda rekla: - Možda ću ostati kod Peg, ako me pusti.

Pomisli na Peginu primjedbu od prije jednoga sata. Peg ne bi bila oduševljena imati gosta kojeg bi mogla posjetiti IRA. - A ako ne - upita - gdje te mogu naći?

- Kod mame. Ideš li ti kući?

- Ne - odgovori. - Uzeo sam svoje stvari.

Bio je svjestan da dvojica mladića, producentica i čuvar slušaju svaku riječ. Postali smo netko o kome će pričati. Mi smo u vijestima.

Dizalo stigne. Kad su se vrata otvorila, Moira uđe i stane, okrenuvši mu leđa. Mladići su ih slijedili. Producentica, ispričavajući se, pokaže glavom: -Mi idemo gore.

Vrata dizala se zatvore. Čuvar pogleda na pokazivač katova u obliku sata. -Samo jedno dizalo radi - reče. - Spustit će se za čas.

Stajali su šuteći, gledajući kako se polužica pokazivač penje. - Znači htjeli su Pottingera? - zapita čuvar.

- Čini se.

Pokazivač stane i onda se polužica počne spuštati. - O tome se i radi, zar ne? - reče čuvar. - Ne stradaju oni koji bi trebali stradati.

Kod osiguranog ulaza u hotelsko parkiralište, Jack McGowan, jedan od ljudi iz osiguranja, dođe mu otvoriti. - Vaš otac vas čeka, gospodine. Pustio sam ga parkirati ispred hotela. Je li to O.K.?

Nije bilo O.K., ali njegov je otac, poput psa koji mokrenjem označuje posjed, uvijek kad bi došao u hotel, inzistirao na nekoj posebnoj povlastici. Žudio je za priznanjem. Radije bi jeo u lošem restoranu u kojem bi dobio najbolji stol, nego u dobrom gdje ga nisu znali. Kad je Dillon ušao u hotel, priđe mu portir da mu kaže kako ga otac čeka u baru. Uđe u bar pun ljudi koji su koristili stanku za ručak i ugleda oca na kraju šanka gdje je zarobio Mickeyja, glavnog barmena, kao slušateljstvo jedne od svojih priča.

- A, evo ga - reče otac, mašući mu. Mickey, kojem je laknulo što je oslobođen, također mahne i upita: - Želite li što naručiti, gospodine Dillon?

- Molim vas, dajte mi sendvič i pivo - reče Mickeyju, a zatim se okrene ocu. - Jesi li ručao, tata?

- Nisam gladan - reče otac i povede ga do stola u dnu bara, kao da je on, a ne Dillon, ovdje glavni. Sjeli su. Njegov otac bio je u svojoj uobičajenoj zemljoposjedničkoj odjeći koja se sastojala od prastarog tvid odijela, karirane košulje, crvene kravate i ulaštenih cipela. U ruci je držao mali whiskey kojeg još ni pipnuo nije.

- Zar nisi dobio moje poruke? - upita. - Baš si mi se mogao javiti.

- Oprosti, tata. Zadnjih dvadeset i četiri sata ovdje je ludnica.

- Mogu zamisliti - reče otac. - Međutim, kad se nisi javio, odlučio sam doći u grad i obaviti neke stvari. I tako, sjedim ti ja u autu, vozeći iz Derryja, kadli čujem, na radiju, kako intervjuiraju Moiru. Bože moj, koja je to priča!

Moj otac je oduvijek volio dramu. Ovo je bila priča koju će kazivati godinama. Ali u očevu ponašanju osjećao je još nešto, neki nemir. - Kako je to užasna stvar - reče otac. - Ali, Michael, misliš li da je pametno govoriti to čitavom svijetu kao što to ona čini?

- Nisam je slušao. Nemam pojma što je rekla.

- Nije se s tobom savjetovala?

- Nije.

- Zašto? Radi onog što si učinio?

Prema očevom ružičastom, dobroćudnom licu nije se moglo naslutiti što zna. Zna li o nama, ali kako bi mogao? - Zbog onog što sam učinio?

- Pa, pretpostavljam, što si nazvao policiju. Spašavajući Pottingerovu kožu. Mogli su je ubiti. Mislim da ni ja, da sam na Moirinu mjestu, ne bih znao što da mislim o tome.

- O čemu pričaš? Nisam spašavao samo Pottingerov život. Bomba je bila ispod blagovaonice. Bog zna koliko bi ljudi poginulo. - Ipak - reče otac. - Ne bih htio tupiti, ali možda se ljuti na tebe.

- Ne, nije se ljutila. Rekla je da misli da sam ispravno postupio.

- Ali dok je to govorio, sine mu da je Moira dala intervju nakon što je vidjela kako se on i Andrea drže za ruke. - Što je zapravo rekla? Kad si je slušao na radiju?

- Pa, ispričala je cijelu priču, manje-više, o vas dvoje i kako su s vama postupali te noći. I rekla je da su oni iz IKA-e razbojnici i kako dalje i kako se svi boje govoriti. Završila je rekavši kako bi katolici

ako traže »van s Britancima«, trebali također tražiti i »van s IRA-om« jer nećemo imati mira dok ih se ne riješimo.

- E, u tome ima pravo - reče Dillon.

- Nema to veze - reče otac. - Ona stavlja tvoj život u opasnost.

- A njezin život? Isto je toliko u opasnosti koliko i moj.

- Glupost - reče ć>tać. - Tebe će progoniti. Ti si ih prevario. Mogli bi se vratiti po tebe.

U bar uđe jedna od konobarica i priđe im, noseći poslužavnik na kojem su bili pivo i sendvič. - To je za vas gospodine, zar ne? - reče, stavljajući ih pred njega. Ona odloži, a on vidje oca kako konačno kuša svoj whiskey.

- Premještaju me u Englesku - reče. - Iz sigurnosnih razloga.

Činilo se da je ta vijest osupnula oca. - Jenkiji... Pa, da, to je...

Valjda je to pametno. Kamo te šalju?

- U Ormonde u Londonu, kao jednog od pomoćnika ravnatelja.

- Ali ovdje si ravnatelj. To je prilično nazadovanje. Koje prokleta sranje. Prokleti Pottinger.

- Tata, sve je u redu - reče. - Želim se vratiti onamo. S vremenom bi to moglo biti napredovanje.

- Što Moira misli o odlasku?

- Još ne znam - lagao je. Zagriže sendvič. Otac, uzbuđen, zapa lio je cigaretu i promatrao ga kako jede. Prokleti Pottinger, rekao je maločas njegov otac. Kao i uvijek, našao je nekoga drugog tko je bio kriv. Njegov otac, premda sjevernjak, odlučio je živjeti u Republici Irskoj jer tamo više nije bio član katoličke manjine koju su njegovi ulsterski protestantski poznanici omalovažavali i prezirali. Poput većine ulsterskih katolika njegove generacije, otac nije podržavao IRA-u, ali je glavno neprijateljstvo i urođenu netrpeljivost osjećao prema Pottingeru i ekstremistima Ulsterske obrambene udruge. IRA možda ovog trenutka smjera ubiti njegova sina, ali ipak, kad se sve uzme u obzir, otac je iracionalno osjećao da je Pottinger kriv.

- Dakle, kada te šalju u London? - upita ga otac.

- Uskoro. Možda sutra.

Kad je to rekao, ugleda Roryja Burkea kako ulazi u bar, osvrće se i žurno mu prilazi. - Michael - reče Rory. - Baš mi je drago što sam te našao. Stigao je građevinski poduzetnik a ja ne znam kakvi su

planovi glede popravaka. -Okrene se Dillonovu ocu. - Dobar dan, gospodine Dillon. Oprostite na smetnji.

- Sve je u redu - reče otac. - Nemojte brinuti o meni. Znam ja kako je s tim stvarima.

- Možeš li doći? - upita Rory.

- Idi, Michael - reče njegov otac. - I nazovi prije nego što odeš u London. Tvoja majka htjet će s tobom razgovarati. Nemoj zaboraviti, čuješ.

U normalnim okolnostima kad bi se on i otac susreli ili rastajali, ne bi se grlili ili rukovali. Sada, međutim, kad se dignuo da bi krenuo, njegov otac ustane i uhvativši ga za ramena, privuče ga sebi. - Čuvaj se - reče, dok mu je glas podrhtavao. - A gdje mogu naći Moiru? Htio bih s njom razgovarati.

- Pokušaj kod kuće. Zbogom, tata. Hvala što si došao.

- Javlaj se - reče otac. - Zbogom. - Suze su mu navrle na oči.

Kad su izišli iz bara, Rory reče: - Jesi li zabrinut? Pretpostavljam da moraš biti. Usput, kažu da ti je žena na televiziji bila fantastična. Svi o tome pričaju.

- Je li došao osobno, građevinar? - upita, mijenjajući temu.

- McAnally? Da. Straga je. Ne znam ni je li cijena dogovorena, za popravke. Je li?

- Ne, nije. Trebao sam te uputiti u to. Slušaj, Rory, sada mi je jasno da ti ne mogu predati hotel, a da ne provedem barem još jedan dan s tobom.

- Izvrsno. Odlanulo mi je - reče Rory.

Izišli su do parkirališta. U tom trenutku priđe mu engleski novinar koji ga je pokušao ranije intervjuirati. - Gospodine Dillon? Možda biste sada imali nekoliko minuta za mene?

- Žao mi je. Jako sam zaposlen.

- Jeste li razgovarali s vašom ženom? Sjećate se, obećali ste mi intervju nakon što s njom porazgovarate.

- Ne sjećam se da sam vam obećao intervju.

Novinar ga pogleda. - U stvari, došao sam vas odmah vidjeti, jer sam upravo razgovarao s vašom ženom. Rekla mi je da ste vidjeli jednog od irinih ljudi. Hoću reći, vidjeli njegovo lice. Je li to točno?

Dillon pogleda Roryja. O, Bože moj, pomisli. Sad će svi znati.

- Rekla je to na televiziji? - upita.

- Ne, koliko ja znam. Meni je rekla. Pa sam htio provjeriti kod vas prije nego bilo što objavimo.

- Nemam pojma o čemu govori - reče Dillon.

- Što to pokušavate učiniti? - Rory upadne ogorčeno. - Zar hoćete da ubiju ovoga čovjeka?

- Samo sam mu postavio jedno pitanje - reče novinar.

- Slušajte, ne mogu sada s vama razgovarati. Već sam vam kazao, imam puno posla. - Dillon produži prema McAnallyju, građevinskom poduzetniku, koji je stajao blizu oštećenja, dajući upute dvojici svojih ljudi. Engleski novinar uputi se prema autu.

Žurno, držeći korak s Dillonom, Rory ga pogleda postrance. - Nije da me se tiče - reče - ali ne preuzima li ona previše toga na sebe? Tvoja žena, mislim. Što kaže policija?

- Čuj, Rory, ne znam. Pustimo to, O.K.?

- Ispričavam se - reče Rory. Stigli su do McAnallyja. Razgovarali su o poslu što ga treba obaviti, ali Dillon ustanovi da nije u stanju održati pažnju. Kad su završili s McAnallyjem, otišli su gore do Dillonova ureda gdje je trebao Roryju pokazati podatke o osoblju. U uredu ih dočeka zvonjava telefona. Podigne slušalicu.

- Za vas, na liniji broj dva - reče telefonist.

- Tko zove?

- Nisu htjeli reći. Rekli su da je privatno.

- U redu - reče. - Preuzet ću.

- Gospodine Dillon? - upita glas djevojke. Imala je belfastski izgovor.

- Da?

- Pričekajte trenutak, molim vas.

- Michael Dillon? - To je bio glas muškarca.

- Slušam.

- Ne slušate baš naročito, a i previše govorite - reče glas. - Radi li se o tome da vas dvoje želite postati slavni? Jer ako je u tome stvar, možemo vam srediti još više slave. Ali možda o tome više nećete moći čitati.

Usljedila je kratka stanka.

- Jeste me čuli, gospodine Dillon?

- Jesam.

- Onda u redu.

Linija se prekine. Spusti slušalicu. Rory ga pogleda. - Sve u redu?
Dillon kimne. - Jesi dobro? - ponovno upita Rory.

Tada shvati da se trese. - Jesam - reče. - Jesam. Ali, čuj, Rory.
Moram naći Moiru. Možemo li ovo ostaviti za malo kasnije?

- Naravno. Bit ću ovdje - reče Rory, dižući se kako bi krenuo.

Našao je svoj adresar i nazvao. - Peg, ovdje Michael Dillon. Je li se
Moira već vratila?

- U stvari, upravo je ušla - reče! Peg. - Hoćeš razgovarati s njom?
Evo, dat ću ti je.

- Tko je - čuo je Moirin glas kako pita prije nego što je uzela
slušalicu. Zatim je rekla: - Michael. Imam sada puno posla. Rekla
sam ti da ću kasnije doći u hotel. Jasno?

- Ne. Moram te odmah vidjeti. Važno je. Dolazim k tebi.

- Čekaj trenutak - reče Moira. Spustila je slušalicu i zatim se opet
vratila. -Bit ćemo tik do dućana, Peg i ja. Idemo na šalicu čaja.
Mjesto se zove Bon-Bon.

- Htio bih s tobom razgovarati nasamo.

- Nisam još uopće ručala - rekla je ljutito. - Želiš li me vidjeti ili ne?

- Doći ću tamo.

Da bi ušao u trgovačko središte grada, morao je ostaviti auto na
parkiralištu udaljenom tri ulice. Dok je prolazio osiguranje na ulazu u
pješačku zonu, s druge strane osiguranog prolaza čekao je neki
tinejdžer u majici na kojoj je velikim slovima pisalo U2. Dečko ga je
pogledao i kad se uputio prepunom ulicom s dućanima, primijeti da
ga dečko prali.

Bon-Bon je bio čajana, vrata do velikog dućana s igračkama pokraj
kojeg je jutros prošao. Kao i prije, gomila djece promatrala je
kretanje izloženih automobila. Dillon se zaustavi kod izloga i
osvrnuvši se, ugleda dječaka kako malo dalje razgledava izlog
nekog športskog dućana. Nastavi promatrati dječaka. Dječak se
okrene i pogleda prema njemu i shvativši da ga Dillon promatra, uđe
u dućan kao da namjerava nešto kupiti. Istog trenutka Dillon uleti u
Bon-Bon.

Bilo je to veliko mjesto, prepuno žena na popodnevnome čaju, a
pred svim šankovima bili su dugi redovi mušterija, koje su kupovale
kolače i druge slastice. U čajani je bilo i podosta djece, tako da je
bilo bučno. Zanimajući konobarčinu ponudu da ga smjesti, Dillon

se ogledao naokolo i ugledao Moiru kako sjedi za stolom kraj prozora. Bila je sama. Nije digla pogled kad joj je prišao. Napola puna šalica stajala joj je nasuprot. - Je li Peg ovdje? - upita pokazujući šalicu.

- Upravo je otišla - reče Moira. Na sredini stola bio je tanjur s kremšnitama, a pred Moikom bio je polupojedeni komad čokoladne torte. -Sjedni - rekla je. - Što hoćeš?

Sjeo joj je nasuprot. - Upravo su me nazvali naši prijatelji od sinoć. Upozoravaju da previše pričamo.

- Pa? - reče Moira. - Ne sviđa im se. Baš dobro.

- Slušaj, Moira. Što pokušavaš učiniti? Ubiti nas oboje? Nije li nas onaj policijski inspektor upozorio da nikome ne kažemo da sam vidio Kevovo lice?

- Meni policija ne naređuje - reče Moira i vilicom odlomi još jedan komad hranjiva kolača.

- Nije u tome stvar. Ako ih policija pokušava uhvatiti, ti im time otkucavaš stvar. Sakrit će ga. Poslat će ga na jug ili iz zemlje.

Zadržala je punu vilicu kolača u zraku, zatim je spustila, ne okusivši ga. - U pravu si - reče. - K vragu, nisam na to mislila.

- Jesi li to spomenula na televiziji? Mislim, ovo o Kevu?

- Ne, samo sam rekla tom jednom novinaru. Engleskom novinaru. O.K., neću reći nikome drugom.

- Prekasno je - reče. - Što misliš zašto su me zvali?

- Jesu li spomenuli baš to? - upila Moira.

- Ne.

- Onda nije bilo to - reče. - Reći ću ti zašto su te nazvali. Jer sam bila na televiziji. Jer će se priča o tome što su nam napravili, vidjeti po čitavoj Europi i Americi.

- Izvrsno. Još više reklame za njih. Upravo ono što žele.

- Krivo - reče. - Ja govorim protiv njih.

- Koga to zavaravaš? Radiš to jer ti se sve sviđa - ljudi te gledaju na televiziji, slika u novinama.

- Ti si glup - reče. - A nekad sam mislila da si bistar. Radim to jer prvi put u životu mogu promijeniti stvari. Možda je to ono zbog čega ljudi idu u politiku.

- Ili zašto odu u IRA-u.

- Čuj, Michael, daj da te nešto pitam. Kako ti vidiš moj dosadašnji život? Kuham za tebe, dajem razne poduke što nisam htjela, brinem o svojem izgledu i zašto ga gubim. To je bio moj život, zar ne? A sada sam još saznala da ti nije stalo do mene, da si poput svakoga drugog muškarca kojeg sam upoznala, da te nije briga imam li mozga ili ne, da me ne poznaš, ne želiš saznati što me motivira - sve što si htio znati jest kakva sam u krevetu, što drugi misle o meni, zavide li ti jer spavaš sa mnom. Tako je, zar ne?

- Da - reče. - Pretpostavljam da je tako. Ali, Moira, što god rekla na televiziji ili u novinama to ništa neće promijeniti. Jedino što će promijeniti, jest tvoj život. Sve to brbljanje na televiziji već te je stajalo tvojega posla kod Peg.

- Tko ti je to rekao?

- Peg. Jutros. I ne krivim je. Zašto bi ona morala brinuti hoće li par IRA-ša ušetati u dućan i ubiti je?

Kad je to rekao, prisjeti se onog dječaka vani. Pogleda kroz prozor. Dječak je još uvijek bio ondje. Sada je stajao iza djece pred susjednim dućanom s igračkama i pravio se da promatra izložene pokretne mehaničke aute.

- Pogledaj tamo - reče Moiri. - Vidiš onoga s U2 majicom? Taj me prati. Imamo posla s IRA-om. I sama znaš da nas mogu ubiti. Zar to hoćeš?

- To je dobro pitanje - rekla je - naročito kad ga ti postavljaš. Što ti hoćeš? Jesi li htio da mene ubiju onog dana? A što bi bilo da je IRA držala tvoju prijateljicu u kući? Bi li i tada nazvao policiju? Bi li?

Iznenada, galama u čajani postala je nepodnošljivo prisutna. Ženski glasovi, zveka posuđa, plač djece. - Bih - reče.

- Ti si lažac. Htio si da stradam.

- Nisam.

- Kaži mi. Ide li ona s tobom u Englesku?

- Ide.

- Znači, to je ozbiljno - reče. Okrene se od njega i pogleda kroz prozor, lica, u profilu, još uvijek poput slike na novčiću. - Znači, želiš rastavu.

- Da.

Sjedila je još uvijek zagledana kroz prozor. - Nadam se da će te ubiti - reče. Sagne se i digne svoju torbicu koja je ležala na podu.

Ustane, uzdahne i konačno ga pogleda. - Ne - reče. - Nadam se da će mene ubiti.

Krenula je, uputivši se prema blagajnici i iz novčanika izvadila novčanicu od pet funti. Pružila ju je blagajnici i, ne sačekavši sitniš, izišla na ulicu. Ustao je da bi krenuo za njom, ali kad se našao vani i pogledao lijevo i desno, već je bila nestala. Dok je stajao, tražeći je u gomili ljudi, primijetio je da onaj dječak još uvijek stoji pred dućanom s igračkama. Mlada djevojka trčala je ulicom prema dječaku. Dječak se nasmiješi i poljube se. On je obgrli rukom i zajedno krenu, nevini ljubavnici, izgubivši se u gomili.

8.

Ugledavši dvojicu muškaraca kako stoje kod recepcije, Dillon pomisli da se radi o gostima. Razgovarali su s recepcionarom, ali onda, primijetivši Dillona, jedan mu priđe, smješajući se. Bio je srednjih godina, dobro odjeven, u sive flannelske hlače, tamnoplavi kaputić s bijelom maramicom u gornjem džepu, blještavo bijelu košulju s kravatom nekoga kluba.

- Gospodine Dillon - rekao je kao da očekuje da će biti prepoznat. Kad je shvatio da ga Dillon ne prepoznaje, brzo je dodao: - Inspektor Randall. Jučer smo se upoznali u vašoj kući.

- Pa da, naravno - reče Dillon. Drugi muškarac, koji je stajao iza Randalla, bio je visok i ćelav. Imao je sivo odijelo od tvida i okrugle naočale s tankim čeličnim okvirom, koje su naglašavale ogoljenost glave. - Ovo je načelnik Norton iz Specijalne službe - reče Randall.

- Žao mi je što vam smetamo - reče načelnik. - Sigurno ste vrlo zaposleni.

- Ne, ne. - Dillon se sjeti da Rory koristi njegov ured. Rukom pokaže prema baru. - Jeste li za piće?

- Bar djeluje malo prenapučeno - reče načelnik.

- Dvorana na polukatu - reče Dillon. - Ondje bismo mogli razgovarati.

U dvorani na polukatu policajci su instinktivno krenuli prema klupi u uglu, gdje su se smjestili leđima prema zidu. Odbili su piće i naručili kavu. Ostali gosti u dvorani bili su jedna bučna obitelj i sredovječni muškarac koji je sjedio za barom i gledao televiziju, postavljenu gore na zidu.

Načelnik baci pogled prema televizoru. - Čujem da će vaša supruga biti na vijestima u šest sati. - Pogleda na sat. - Možda ćemo je vidjeti.

- Već je bila danas - reče Randall. - Propustio sam to. A i u svim je novinama. Zar nitko nije tražio vaš intervju?

- Nisam se dao intervjuirati. - Vidio je da su razmijenili poglede. - Žao mi je što je spomenula kako sam vidio lice onog mladića - reče.

- Kome je to spomenula? - upita načelnik.

- Novinaru iz Independenta. Engleskih novina.

- Kad je to bilo?

- Jutros.

- Ništa o tome nisam vidio u novinama - reče inspektor Randall.
- Independent - izgovori načelnik, kao da bilježi. - Je li to rekla samo tada?

- Nisam siguran.

- U stvari - reče načelnik - imamo prilično sigurnu predodžbu tko bi mogao biti taj Kev.

- Oh.

- Bit ćete ovdje? U Belfastu? - upita načelnik.

- Ne, tražio sam premještaj ujedan od naših hotela u Londonu. Trebao bih krenuti sutra, ili prekosutra.

Načelnik nasloni svoju ćelavu glavu na kožnati naslon klupe i zagleda se u strop. Svojim dugim prstima ravnih vršaka gladio je ćelavu lubanju kao da se koncentrira, pokušavajući riješiti neki matematički problem. - Pa, to je u redu -reče konačno. - Uvijek vas možemo vratiti natrag. Da. Pretpostavljam da vaša žena ide s vama.

- Ne, to još nije odlučeno.

- A da? - reče načelnik.

- To je osobna stvar. Osim toga, ona nikada nije željela živjeti u Engleskoj.

Načelnik se nasmiješi. Ponovno se nasloni, gladeći svoju ćelavu glavu. -Znam kako se osjeća - reče. - Kvaliteta života ondje nije tako dobra kao ovdje. Standardi običnih škola daleko su ispod naših. A imaju i više droge i miješanoga stanovništva. A i prenatrpano je, zar ne? Razumijem je. - Uspravi se, gledajući Dillona. - Znae, kod tih stvari se nikad ne zna - reče. - Ali, s obzirom na loš publicitet koji IRA ima u posljednje vrijeme, jer ubija nevine promatrače, žene, djecu i tako dalje, mislim da ste vi u opasnosti, a ne vaša žena. Za njih ne bi bilo dobro da je ubiju, ovakvu mladu ženu, koju su ljudi upravo vidjeli na televiziji: Rekao bih da ste vi taj kojeg će htjeti. Vi ste onaj koji nas je nazvao. A i vi ste taj koji je vidio dječakovo lice.

- Nazvali su me danas da me upozore - reče.

- Zaista? - upita inspektor Randall.

- Kada se to dogodilo? - upita načelnik.

- Danas poslijepodne.

- I što su rekli?

Ispričao im je. Pogledali su jedan drugoga i tada načelnik reče:

- Naravno, možda uopće nisu bili iz IRA-e.

- Kako to mislite?

- Pa, ustanovili smo da popriličan broj tih poziva dolazi od nekakvih tipova iz puba, možda pristaša IRA-e, koji odluče nazvati sami od sebe. Rade to iz zloće.

- Shvaćam.

- No - reče načelnik - ono što smo vas došli pitati jest sljedeće. Ako uhitimo osumnjičenoga, biste li ga bili voljni identificirati i svjedočiti na suđenju?

Obojica su ga promatrala. - Pa, vidio sam njegovo lice samo na trenutak -reče.

Još uvijek su ga promatrali, čekajući. - Pa - reče. - Da, možda bih mogao.

- Dobro. Hvala vam. - Načelnik ustane. Inspektor Randall također ustane, smiješeći se. - Hvala, gospođine Dillon - reče Randall.

- Zahvalni smo vam za vašu pomoć. Usput, imate li već adresu u Londonu?

- Možete me naći u hotelu Ormonde.

- Nije loše - reče načelnik i nasmije se.

- Oh, ne stanujem ondje, radim tamo. Nemam još kućnu adresu.

- E, pa, hvala vam još jednom - reče načelnik. Pogleda na svoj sat, a zatim televizor. - Bojim se da ne možemo čekati vijesti, ali, kao što rekoh, čuli smo da će vaša supruga nastupati. Hvala na kavi.

Promatrao ih je dok su išli prema stubama. Randall je mogao biti bankovni činovnik, a načelnik seoski učitelj. I ljudi koje su lovili također su nosili krinke normalna života. Sredovječni čovjek za barom, koji ih je promatrao dok su prolazili, mogao je biti netko tko je proveo godine u zatvoru LongKesh, tko je naredio da neki drugi ljudi budu ubijeni ili osakaćeni, tko je planirao neuspjeli atentat na Pottingera, netko tko - gledajući ga s tim policajcima - može odlučiti da ga treba smaknuti. Bio je to svijet ljudi pod krinkama, čiji stvarni identitet nije bilo moguće pogoditi. A sada su od njega tražili da jednom od njih otkrije lice.

Kad je konobarica iz bara došla pokupiti šalice za kavu, Dillon začuje poznati glas televizijskog spikera kako najavljuje vijesti za šest sati. Ustane, krene do bara i sjedne dva mjesta dalje od sredovječna čovjeka koji je još uvijek bio jedina mušterija. Kad se

smjestio, Tommy Spence, dežurni barmen, iziđe iz ostave. - Želite li nešto popiti, gospodine Dillon?

- Hvala, Tommy. Molio bih džin i tonik.

U Meksiku je bio još jedan potres, japanski premijer dao je ostavku radi nekoga skandala, pokrenuta je istraga Vlade koja bi trebala istražiti posljednji slučaj nogometnog huliganstva. Dvojica muškaraca, jedan mladi poslovni čovjek i jedan stariji, pridruže im se kod bara. Društvo od šestoro ljudi uđe u dvoranu i sjedne. Muškarci malo pripiti i odjeveni u unajmljene smokinge. Žene, koje su držale zgnječene kitice cvijeća, bile su pratilje na vjenčanju. Smijući se i naručujući pića, društvo se nije obaziralo na televizijske vijesti.

A tada, poznati glas reče: - *Danas u Sjevernoj Irskoj...*

Dvorana se odjednom utiša. Izgledalo je kao da ostali svijet izvan televizije ne postoji. Sada su gledali u tišini dok se na ekranu pojavljivao hotel u kojem su sjedili a zatim eksplozijom oštećeno parkiralište. Spiker reče da je ustanovljeno kako je bomba bila pokušaj atentata na velečasnog Aluna Pottingera i kako su ženu ravnateljca hotela držali kod kuće kao taoca dok su njezina muža prisilili da vozi do hotela s bombom u autu.

- *Evo supruge, gospođe Dillon* - reče glas i najednom se na ekranu pojavi Moira u studiju, prelijepa i izvan sebe, ali istodobno bijesna. Televizijska je reporterka upita je li se bojala i Moira, u krupnom planu, pogleda u kameru i reče: - *Bojala sam se, ali više se ne bojim. Želim da ih uhvate i kazne. Mislim kako je krajnje vrijeme da se obični ljudi odupru IRA-i i da je dokrajče.* - Na ekranu se naglo pojavi slika zgrade Parlamenta i spiker reče: - *Danas u Parlamentu za vrijeme rasprave o nuklearnim raketama...*

Istoga trenutka činilo se kako su vijesti isključene...Dvorana se ispuni zvukom uzbuđena razgovora. Glas iz društva s vjenčanja reče:

- Zamisli sjediš ovdje u hotelu, a hotel na TV. - Drugi glas reče: - Zgodna je ona suprug. - Dillon primijeti da ga je barmen Tommy pogledao kad je čuo primjedbu. Tonimy odmahne glavom i nasmiješi se. Sredovječni muškarac pokraj Dillona nagne se prema njemu. - Oprostite, jesam li dobro čuo da ste vi gospodin Dillon? - Dillon kimne. Pogleda svoje gotovo netaknuto piće i odluči ga ostaviti. - Vjerojatno je bilo užasno - reče čovjek. Dvojica poslovnih muškaraca

koji su sjedili malo dalje uz šank čuli su što je rekao i sada su promatrali Dillona kao da je neka slavna osoba. Dillon rukom da znak i reče: -Hvala, Tommy. Stavi to na moj račun. - Ustane i uputi se iz dvorane. Prema načinu na koji su ga gledali znao je da je društvo s vjenčanja također saznalo tko je. Dvorana je utihnula, čuo se jedino glas televizijskoga spikera koga nitko nije slušao kako nastavlja s vijestima iz svijeta koje nitko nije gledao.

Izašavši iz dvorane, uputi se hodnikom do ureda. Bila je na ekranu samo trenutak. Nije spomenula da je vidio Kevovo lice. Nije to bila velika vijest. Nitko nije bio ubijen. Do sutra će sve biti zaboravljeno. Tada se sjeti engleskoga novinara. On je jedini kojemu je rekla. To će biti njegova ekskluzivna vijest i naravno da će se o njoj raspisati. Mora kupiti večernje novine.

Kad je ušao u svoj ured, ugleda na sofi engleski tabloid i dvoje lokalne novine. Rory, koji je telefonirao, mahne mu kad je sjeo. Tabloid na vrhu hrpe imao je ogromni naslov i Moirinu sliku:

IRA VAN, KAŽE DOMAĆICA TALAC.

Članak je bio kratak. Ono čega se bojao nije bilo spomenuto. Uzme i druge lokalne novine, no ni u njima ništa nije našao. Možda je policija uspjela spriječiti objavljivanje.

- Jesi u redu? - upita Rory. - Djeluješ kao da bi ti jedno piće dobro došlo.

- Ne, u redu sam. Idem samo dolje po engleske novine.

Kad je stigao do kioska u predvorju, shvati da će engleske novine, ako budu prenosile vijest, to učiniti tek u sutrašnjim izdanjima. Morat će čekati do tada.

Baš kad se kanio vratiti, Andrea uđe u predvorje i ugleda ga. - Michael, je li sve u redu? Što se zbiva? Strašno izgledaš - Poljubila ga je. - Slušaj, odvest ću te kući - reče. - Skuhat ću večeru. Možeš li odmah ići?

On kimne. Ode do kućnog telefona i nazove Roryja.

- Rory, vidimo se ujutro. Možda neću moći otići u London još dan-dva.

- Oh? Kako to? - Osjetio je u Roryjevu glasu nelagodu zbog te vijesti.

- Ništa važno - reče. - Razgovarat ćemo kasnije.

Ponovno je došao u predvorje i ponovno je bio svjestan da ga ljudi gledaju. Reče Andrei: - Idemo odavde. - Jack, dežurni vratar, otvori im vrata na okretanje. Učini mu se da je vidio na Jackovu licu znalački smiješak. Zar se već priča među osobljem da je prošlu noć proveo s djevojkom u apartmanu Jacuzzi? Do sada su on i Andrea bili pažljivi kako ne bi bili viđeni kad bi proveli sat ili dva u nekoj od hotelskih soba. Do sada je njegov privatni život bio drugima nepoznat.

Kad je izišao iz hotela s Andreom, Peggy Harris, jedna od recepcionerki, dolazila je prilaznim putem. Kimnula mu je.

- Laku noć, Michael. - Tada je vrlo znatiželjno pogledala Andreu.

Možda Peggy zna. Ali je li to uopće važno? Važno je. Nije o tome prije mislio. Kad ljudi budu saznali za njegovu ljubavnu vezu, posumnjaće u razlog zbog kojeg je ugrozio Moirin život.

- 'Noć, gospodine Dillon - reče Billy Craig, otvarajući sigurnosni izlaz. - 'Noć, gospođice.

Zna li Billy? Ako znaju drugi, zna i on. Svi znaju.

Andrea je unaprijed sve pripremila da provedu večer sami u njezinu stanu. Nije mu nikad prije kuhala i sada je gledao, iznenađen, kako priprema umak bearnaise za njihove odreske, krećući se skučenom kuhinjom sigurnošću nekoga tko točno zna što mora učiniti. Kupila je vino, napravila salatu, postavila stol i kad ju je pohvalio, okrenula se smješkajući i rekla: - Nije li ti laknulo što znam kuhati? Od sada ćemo to stalno raditi.

- Nadam se.

- Što je? Nešto nije u redu?

- Pa, razmišljao sam - reče. - O Moirinoj tvrdnji da mogu prepoznati jednog od irinih ljudi. To bi i tebe moglo ugroziti. Mislim, s obzirom da si sa mnom.

Okrenula se natrag prema štednjaku, zaposlena, kao da ga nije čula. - Hajde - rekla je. - Otvori vino.

Kad su ušli u blagovaonicu, improviziranu nišu pokraj hodnika, zapalila je dvije svijeće na stolu i rekla mu: - Prestani s tim, molim te. Sam si rekao da nije spomenuto na televiziji a nije ni u novinama. Kladim se da je policija to uspjela zataškati.

- Nećemo znati do ujutro. To je to što me uzrujava.

- Nemoj zaboraviti da je ovo dio Velike Britanije - reče Andrea.
- A vlast u Britaniji prilično je dobra u obuzdavanju tiska. Gledaj to s pozitivne strane. Moira zna o nama. Rekao si joj. Gotovo je. Odlaziš odavde i bit ćemo zajedno. Trebali bismo slaviti.
- I slavimo - reče Dillon. Ustane, zaobiđe stol i poljubi je. -Oprosti.
- Možeš noćas ostati ovdje - reče Andrea. - Ali upozoravam te. Krevet je uzak.

Nedugo nakon jedan u noći, ljetna oluja ispuni nebo. Dugačkim, niskim bijelim potkrovljem gdje su spavali, munje su sijevale poput stroboskopskih svjetala. Dillon je ležao s Andreom u naručju i gledao njezino sablasno bijelo lice u bljeskovima munja. Zatvorenih očiju, disala je pravilno, poput pacijenta pod narkozom. Iz sobe ispod njih čuo je kako se muvaju njezine sustanarke i zatvaraju prozore pred nadolazećom kišom. U blijedom svjetlu oluje promatrao je zidove; djelovali su poput zidova dječje sobe, oblijepljeni crtežima, plakatima, fotografijama. Stari kaputi i kišobran visjeli su na vješalicama iza vrata. Na metalnim policama bili su nizovi kasete, plišani medo, magnetofon i kasetofon. Knjige i časopisi ležali su razbacani po dugačkom stolu ispod velikog kosog prozora. U ovoj sobi, s Andreom u zagrljaju, činilo mu se da je već u drugoj zemlji. Ali grmljavina, opovrgnuvši ga, zagluši sobu zvukom nalik na eksploziju. Pomisli na Moiru. U kojem je krevetu noćas? Kod kuće ili kod majke, ili gdje? Ponovno blijedi bljesak munje zapara sobom, osvjetlivši plakat prikucan za tavansku gredu iznad njegove glave. Plakat irskoga sastava U2. Siluete divljih mladića, sablasna slika, nestane. Ponovno je u mraku čekao na drugi udar groma. Pomisli na mladića u majici U2 kojega je danas vidio, onoga koji je čekao svoju djevojku ispred dućana s igračkama, onoga za kojega je mislio da je irin izviđač. To je bila ona stvarna počinjena šteta. Nikada ne znati. Nemoj brinuti, rekla je Andrea. Ali kako mogu ne brinuti? Ne znati. To je onaj pravi strah.

Zagrm. Počela je padati kiša, bučna poput sačme na krovu potkrovlja. Andrea se konačno pomakne u snu. Držao ju je, pitajući se hoće li se probuditi, želeći da bude s njim. Ali ona nastavi spavati, daleko, u mirnom svijetu koji je za njega bio zatvoren.

Idućega jutra, neočekivano, klackalica njegovih osjećaja podigne ga u dobro raspoloženje. Kad je vozio Andreu na posao, zaustavio se i

kupio engleske novine. U Timesu, Guardianu i Daily Telegraphu bila su izvješća u kojima je pisalo kako je policija smatrala da je eksplozija hotela bila pokušaj atentata na Pottingera, ali nije bilo nikakvih detalja o njegovoj i Moirinoj ulozi. Independent, čiji ga je novinar pokušao jučer intervjuirati, sadržavao je dulje izvješće koje je opisivalo kako su njega i Moiru držali tijekom noći kao taoce i tvrdio je da je on odmah obavijestio policiju čim su ga prisilili da svojim autom odveze bombu u hotel. Tabloidi su naglašavali ljudski vid događaja, sa slikom Moire, koja je izgledala prekrasno, dok se osmjehivala u fotoaparat.

Ali nijedne novine nisu spomenute Moirinu tvrdnju kako on može prepoznati jednog od terorista. - Imala sam pravo - reče Andrea, dok su sjedili u autu i prelistavali novine. - Službene tajne, strogo povjerljivo, kako se već to zove, čime ovdje obuzdavaju tisak, opet su uspjeli.

- Čekaj malo - reče on. - Na čijoj si ti strani?

Ona se nasmije i baci novine. - Prema tome, prestani brinuti - reče.

- Gotovo je, sada su to već jučerašnje vijesti. Zaboravljene. Čuj.

Misliš da bi mogao već sutra otkrpati?

- Petak? Mislim da bih.

- Izvrsno - reče Andrea. - Jer imam ugodno iznenađenje za tebe. Prijatelji mojih roditelja, on je profesor, imaju stan u Hampsteadu. Trenutno su u Kanadi i kad sam nazvala roditelje neki dan, rekli su mi da mogu koristiti stan kadgod zaželim tijekom idućih šest tjedana. Pa sam razmišljala. Zašto ga mi ne bismo koristili? Moj intervju je sljedećeg ponedjeljka. Mogli bismo otići sutra poslijepodne i provesti miran vikend u Londonu prije nego što počnemo raditi.

- Zvuči fantastično.

- Dobro onda. Planirajmo to tako.

Kad su stigli do BBC-ja na Ormeau Avenue, zagrlila ga je prije izlaska iz auta. - Pokušaj ne brinuti - rekla je. - Vidimo se večeras.

Vozio se natrag University Roadom, prolazeći pokraj Queerisa, gdje su ovog posljednjeg dana diplomskih promocija studenti i njihovi roditelji opet stvarali gužvu pred vratima sveučilišta. Sjedio je, usporen u polaganom prometu i razmišljao o prekjučerašnjem danu kad je čekao s bombom u autu, s bijelim upornim fordovim iza sebe. I ponovno pogleda u retrovizor. Prate li ga sada? S iznenadnim

osjećajem krivnje pomisli na Moiru. Je li u redu? Gdje je provela noć?

U hotelu, otišao je ravno u svoj ured i nazvao poznati broj. Naravno, možda uopće nije ondje. Međutim, nakon trećeg zvana, začuje njezin glas: - Da?

- Ja sam - reče.

- Što hoćeš?

- Samo sam htio znati jesi li u redu?

S druge strane bila je tišina. Onda Moira reče: - Jutros sam razgovarala s odvjetnikom. Eamonn McKenna. Javit će ti se.

- Radi rastave?

- To si želio, zar ne?

- Jesam - reče. - Čuj, u međuvremenu ne bih htio da ostaneš bez novaca. Staviti ću nešto danas na tvoj račun. Kaniš li još uvijek raditi za Peg?

- Ne, ništa od toga.

- I što onda namjeravaš?

- Baš te briga.

- Naravno da me je briga - reče. - Ne bi se možda vratila podučavanju?

- Što kanim raditi od sada pa nadalje, tebe se ne tiče. Kanim učiniti nešto glede IRA-e. Naći ću nešto, neku udrugu, za početak.

- Moira - reče. - Za ime Božje, ne možeš od toga praviti karijeru. Osim toga, ti nisi politična, nisi nikad bila.

- Znaš li ti koliko su telefonskih poziva dobili nakon što sam se pojavila na televiziji? Mogao bi pitati svoju prijateljicu na BBC-u. Ona će ti reći.

- Čuj - reče Dillon. - Otarasiti se IRA-e, čak i kad bi se moglo, nije rješenje problema. Ovdašnji protestanti neće nikada dijeliti poslove i moć s katolicima ukoliko ih se na to ne prisili. A jedino tko ih može prisiliti na to je britanska Vlada. Koja nema petlje.

- I koja neće imati petlje ako se mi prvo ne otarasimo IRA-e.

- Shvaćam - reče. - A Moira Dillon će se otarasiti IRA-e?

- Ne. Ali moramo negdje početi. Ja ću barem pokušati.

- E, pa neka ti je sa srećom.

- Hvala - reče. - Neka je i tebi sa srećom.

Sjeo je za stol, kipteći od bijesa. Ako ništa drugo, sudeći prema njezinu oduševljavanju u prošlosti, to neće trajati duže od mjesec dana. Ona nema blagog pojma o tome kako organizirati udrugu za političku akciju. To je inat, osveta, način da sebe pretvori u junakinju, dok ja, kukavički muž, bježim u Englesku sa svojom djevojkom. Baš me briga? Baš me briga što ovdje misle, ne želim više nikada vidjeti ovo mjesto. Zašto bih se trebao osjećati krivim? Nije li ona ta koja nas dovodi u opasnost?

A na kraju ove nijeme tirade, osjećao se prazan i zgađen. Da se nije spetljao s Andreom, bi li mogao nagovoriti Moiru da prestane s tom glupošću? S njom nikada nije bio siguran. Ali ako se Moiri sada nešto dogodi, on, Andrea i svi drugi vjerovali bi da je on kriv.

Digne pogled. Rory Burke stajao je u vratima. - Jutro - reče Rory. - Čuj, imam pitanje. Hoćeš li biti ovdje poslijepodne?

- Da. U stvari ovo je moj posljednji dan na poslu. Sutra poslijepodne putujem u London.

- Dobro. Naime, nije dobro. Nedostajat ćeš nam. Osoblje ti želi prirediti malu zabavu prije nego što odeš.

- Ne. Stvarno ne.

- Nemaš tu što reći, Michael. Mislim da ne shvaćaš koliko si ovdje popularan. Znam da mene neće voljeti kao što vole tebe.

- Pa ne znam baš - reče Dillon. - I ti si drag. Ali molim te. Bez zabave.

Naravno, uzalud je trošio riječi. U tri sata toga poslijepodneva, dok je pregledavao neke račune s građevinarom McAnallyjem, ušla je Maggie Donlon, pričvrstila mu karanfil za rever i odvela ga u dvoranu Dalriada, gdje ih se sakupilo dvadesetak. Točila su se pića i nazdravljali su mu. Collis je održao govor rekavši da je pretvorio Clarence u prvorazredni hotel. Mary O'Hara, pomoćnica nadstojnika, rasplakala se, govoreći kako joj je on omogućio početak. Članovi osoblja koji su bili na dužnosti ulazili bi i izlazili, održavajući hotel u pogonu, ali pazeći da ne propuste zabavu. Nitko nije govorio o bombi, nitko ga nije pitao zašto je premješten u London. Izgledalo je kao da odlazi radi neke bolesti o kojoj nije pristojno govoriti. Bio je jedan od njih, ovdje rođen poput većine njih. Razumio je način na koji su se šalili, način na koji su radili, stvari koje su ostavljali neizrečenima. Pitao se hoće li bilo kad osjetiti toliku bliskost i hoće li

ikada pobuditi toliko naklonosti kod ljudi koji rade za njega. Bio je napustio ovo mjesto i nevoljko se vratio, ali sada, gledajući ljude oko sebe, slušajući poznate sjevernjačke naglaske, znao je da je ovo njegov dom, da bez obzira koliko daleko bude putovao, koliko dugo bio odsutan, ovo je jedino mjesto gdje neće biti stranac, jedino mjesto gdje ga nitko neće nikada pitati:

»Odakle ste?« Ovaj grad, sa svojim ružnim ulicama, neprekidnom kišom, jednoličnim nasiljem, svojim protestantskim predrasudama i katoličkim licemjerjem i, iznad svega, svojim oponašanjem engleskoga načina, neprimjerenim poput cilindra na glavi kralja Tonga - sve te stvari od kojih je htio pobjeći, sada su izgubile moć da ga naljute. Umjesto toga, u toj sobi punoj ulsterskih muškaraca i žena, osjećao je, kao što su vjerojatno ljudi osjećali za vrijeme rata, zajedništvo onih pod opsadom. Ispunjen osjećajima, rukom ih zamoli za tišinu i zahvali im za zabavu i za ono što su rekli. Zahvali im za to što su iz Clarencea napravili prvorazredni hotel. Našalio se rekavši kako ga je samo bomba mogla izmamiti da iziđe i znao je, po tišini koja je nastupila nakon te opaske, da to uopće nisu shvatili kao šalu.

Odmah reče nespretno: - Pa, nek' vas čuva Bog i hvala. Hvala - i povuče se, stidljiv, dok su pljeskali. Collis počne pjevati *For he's a jolly good fellow* i soba se ispuni pjevanjem dok su gosti hotela gledali kroz otvorena vrata. Iznenada, osjeti da će zaplakati. Dao je znak McAnallyju, poduzetniku, koji je ušao nekoliko trenutaka ranije, i izišli su zajedno, a ljudi su ga tapšali po leđima dok je prolazio hodnikom do mjesta eksplozije. Ranije je padala kiša i nebo je bilo oblačno i sivo. McAnallyjevi ljudi raščišćavali su posljednje tragove krša i kad je pogledao mjesto gdje je onoga jutra parkirao renault, uništenih automobila više nije bilo, ponovno su se vidjela parkirališna mjesta a na raspucalom betonu, gdje je bio njegov auto, vidjelo se njegovo ime, DILLON, napisano bijelim slovima koja su nekako preživjela eksploziju.

Sljedećeg tjedna maknut će njegovo ime.

9.

- Za tebe je - reče Andrea, vrativši se u dnevnu sobu svoje kuće gdje joj je pomagao spakirati stvari.

- Tko?

- Ne znam. Muški glas.

Za tri sata bit će u zrakoplovu za London. Je li to policija? IRA? Njegov otac? - Budi tako dobra pa pitaj tko je - reče Andrei.

Vratila se. - Otac Connolly. Kaže da te pozna. Kaže da je hitno.

- Ne znam nikakvog oca Connollyja - reče, ali odmah ode do telefona, napet. Zar se možda Moiri nešto dogodilo?

- Da? - reče.

- Jesi li to ti, Mike? - Glas je zvučao lokalno. Nitko osim Amerikanaca nije ga zvao Mike.

- Što je?

- Ovdje Matt Connolly, Mike. Kako si!

- Oprostite, tko?

- Otac Matt. Bili smo zajedno u St. Michanu. Sjećaš li se sada?

- O, bok - reče. Ali u stvari nije se sjećao. Već davno je zaboravio većinu svojih suškolara. Naročito onih koji su postali svećenici.

- Čuj, Mike. Čujem da uskoro odlaziš u London, je li to točno?

- Da. Za jedan sat. Otprilike. O čemu se radi?

- Mike, ne bih htio o tome telefonom. Gdje se nalaziš? Bih li mogao skoknuti do tebe na trenutak? O.K.?

- Gledaj, imam još puno posla. O čemu se radi? Stvarno nemam vremena.

- Važno je - reče glas. - Nije nešto što može čekati. Gdje si?

- Mountjoy Avenue 31. - Pogledao je na sat. - Možeš li biti ovdje za pola sata?

- Naravno, to je oko pet minuta odavde, Mike. Ja sam u Clarenceu. Oni su mi dali tvoj broj. Da se popnem gore?

- Može.

Otišao je u dnevnu sobu i ispričao Andrei.

- Ja ću se pokupiti - reče Andrea. - Moram ionako otići u ured. Nađimo se opet, ovdje, u dvanaest.

Nekoliko minuta nakon njezina odlaska stao je kod izbočenog prozora dnevne sobe i gledao van. Jedan mali auto polagano je

vozio avenijom, a njegov vozač zagledao je kućne brojeve. Prošao je, zatim se zaustavio, vratio i parkirao pred vratima. Svećenik iziđe. Bio je odjeven u tamne svećeničke hlače, crnu vjetrovku i crnu košulju s bijelim svećeničkim ovratnikom. Bio je nizak i zdepast, Dillonovih godina, prorijeđene kose i crvena lica. Kad je zaključao vrata auta, okrene se i pogleda prema kući. Dillon, koji je stajao na prozoru, gledao ga je odozgo. Pogledao je gore prema Dillonu, upitno, ali bez ikakva znaka prepoznavanja. Onda otkvači vrtna vrata, krene stazom i pozvoni. Dillon krene otvoriti.

Kad je otvorio vrata, maleni svećenik ispruži ruku oklijevajući poput kockara koji se odlučuje na okladu. - Mike, kako si? Sjećaš me se sada? Bili smo zajedno u zadnjem A razredu.

- Uđi - reče Dillon. Stisnuo je svećenikovu ruku. Djelovala je vlažno. Odveo ga je u Andreinu dnevnu sobu, čiji su zidovi bili ukrašeni Grecnpeaceovim pozivima Spasite kitove.

Svećenik ih podozrivo pogleda i tada pokaže na Andreinu prtljagu koja je bila poslagana kraj stolića za kavu. - I tako, odlaziš? U London.

Sa samouvjerenošću svojstvenom njegovoj vrsti, svećenik, posjednički zauzme najbolji naslonjač i izvadi cigarete. - Pušiš? Ne. To je dobro. Loša navika. - Nasmiješi se i zapali cigaretu. - Možda si bio godinu ispred mene -reče. - Čini mi se da me se ne sjećaš, Mike.

- Bojim se da ne - reče Dillon. - Davno je to bilo.

- A poslije si išao u Queen's, zar ne? A onda u inozemstvo. Preko, u Europu? Ili London? Ti se mene ne sjećaš, ali ja se tebe dobro sjećam. Mališa Matt Connolly? Ne? Ne zvuči poznato?

Dillon odmahne glavom i sjedne na klupicu uz prozor, podalje od svećenika. Pogleda svećenikovo grubo, rumeno lice, njegove ledeno plave oči, samouvjeren smiješak. Znao je da se »Mališa otac Matt«, na onaj autoritativni način većine irskih svećenika, smatra nečim posebnim, osobom višeg poziva od nesvećenika s kojima je dolazio u doticaj. Nije mogao pretpostaviti da je za Dillona svećenik u najboljem slučaju bio glupan koji je vjerovao u nešto potpuno lažno, a u najgorem, opasni na- metljivac koji se miješa u živote drugih ljudi.

- Ne - reče. - Mališa Matt Connolly? U pravu si. Ne zvuči poznato.

- Dobro, nema veze - reče svećenik nagnuvši se naprijed. - Stvar je u tome da sam došao zamoliti uslugu. Zapravo, ne baš uslugu.

Ima nešto što bih želio s tobom pretresti. Tiče se jednog dječaka kojeg poznam. U stvari, on je sin moje župljanke, prekrasne žene, koju neću imenovati, za čas ćeš vidjeti zašto. - Svećenik tada pogleda oko sebe kao da brine da bi ih netko mogao čuti. Nagne se još više naprijed, tako da je sada sjedio na rubu naslonjača, spustivši glas do ispovjedničkog mrmljanja. - To je povezano s onim od prošle noći, s tobom i tvojom ženom. Mogu li te zapitati jednu stvar? Ideš li u Englesku zauvijek?

- Zašto hoćeš znati?

Kao da je tim pitanjem Dillon obznanio svoje neprijateljstvo. Svećenikova samouvjerenost odmah se počela topiti. - Oprosti, naravno, to me se ne tiče. Samo sam se pitao.

- Pitao što?

- Pitao sam se ima li to ikakve veze, znaš, ovaj, jer si zabrinut zbog Raha.

- Zbog čega?

- Raha, IRA-e - znaš, tako ih zovu ljudi.

- Hoćeš reći, tako ih zovu njihove pristaše.

Svećenik se pokušava nasmiješiti. - Mike, znam kako se osjećaš, ljudi provale noću u vašu kuću, tebe i tvoju ženu straše pištoljima. Tko bi ti mogao zamjeriti? Ali, zapravo, nitko nije bio povrijeđen. Zahvaljujući tebi, naravno. Znam da je gospođa jako protiv Raha. Vrlo je oštra. E, pa, čini se da je rekla nekim novinarima da si prepoznao jednog od momaka koji su došli u tvoju kuću?

- Gdje si to vidio? - upita Dillon. - Toga nije bilo u novinama, ili jest?

- Ne znam - reče svećenik. - Možda nije. No, negdje sam čuo.

Ili možda je to policija rekla kad su je došli vidjeti. Došli su joj pokupiti sina.

- I jesu li ga »pokupili«?

- Ne. Nije bio kod kuće.

- Je li on jedan od onih koji su one noći bili u kući?

- O, ne, Mike - reče svećenik. - Nemoj se uzrujavati. Nisam to rekao. Problem je u tome da je dečko vrlo svojeglav i njegova majka misli da bi on možda mogao biti povezan s Rahom. Kad je policija

došla, nije bio kod kuće, kao što rekoh. A u stvari, nije ga vidjela od onda. Jadna žena, izvan sebe je od brige.

- Zove li se on Kev?

Nastupila je tišina. U svećenikovo rumeno lice sukne krv, a ledeno plave oči zatrepću kao pod snopom jakog svjetla. - Kev - reče, ni potvrđujući, ni pitajući, izgovorivši ime kao da je strana riječ koju je upravo naučio. - Ta žena je divna žena - reče. - Ima samo njega. Otac t je preminuo prije deset godina. Znaš već kakvi su ti momci, kao klinci. Prihvate te romantične ideje. Vide nepravdu oko sebe. Umrijeti za Irsku. Sve to. Čuli smo to sve u školi.

- Da, jesmo - reče Dillon. - To je i bio jedan od problema s našom školom.

- Ovisi o načinu gledanja - reče svećenik. - Stvarno ima nepravde. Diskriminacija prema katolicima jest strašna stvar. A klinci to vide.

- Svi to vidimo - reče Dillon. - Ali je li to opravdanje da se upada noću u nečiju kuću i prijeti kako ćete dotičnoj osobi vibiti ženu ako ne ode i postavi bombu na mjesto gdje će ubiti gomilu nevinih ljudi? Oče, koja je peta zapovijed Božja? »Ne ubij.«

- Čekaj, Mike - reče svećenik s naznakom ljutnje u glasu. - Shvaćam tvoje stajalište. Ne kažem da se slažem s tim klincima. Kažem da oni vide ovo što se ovdje događa kao političku situaciju. Ovdje postoji nepravda. Znaš to isto tako dobro kao i ja. Ovaj dečko o kojem govorim ima samo devetnaest godina. Nije ni ubojica, ni kriminalac. Možda je zaveden na krivi put, slažem se. Ali govorimo o tome da će ga zatvoriti negdje poput Long Kesha na možda nekih petnaest godina. To je strašan gubitak jednoga mladog života. A mislim i na njegovu majku. Na njezin budući život, ako se to dogodi.

- A što je s mojom ženom? - reče Dillon. - Što, da su nju ubili?

- Ah, ali nisu, zar ne? - reče svećenik. - Vjerojatno nisu niti namjeravali. Hoću reći, otišli su iz kuće prije nego što je bomba trebala eksplodirati. Eto, vidiš.

- Ali namjeravali su ubiti Pottingera. I ako je to značilo dignuti u zrak bilo koje jadnike koji su se zatekli u istoj zgradi, to je bilo sasvim u redu. Reći ću ti nešto, oče. Ako policija nađe tog dečka, Keva - opakog malog gada - pobrinut ću se da bude mnogo stariji prije nego što dobije priliku ubiti bilo koga drugoga.

Kad je to izrekao, sjedio je, zagledan u svećenikovo crveno lice, konačno svjestan što je učinio. Izrečeno je. Jasno i glasno kao da je to rekao samoj IRA-i.

- Naravno, to je tvoja stvar, Mike - reče svećenik. - Vidim da se jako ljutiš. Mogu to shvatiti. Ali, dopusti da ti kažem kako bih, da sam na tvom mjestu, razmislio o tome. Sada odlaziš u Englesku. Možda nikada do toga ne dođe. Iskreno se nadam da neće. Ali, s obzirom na ovdašnju - političku klimu... pa, ponekad baš nije dobro biti previše umiješan. Znaš na što mislim. Moj problem je, što ću reći majci? Ne bih joj htio reći ono što si mi maloprije kazao. Dovoljno je zabrinuta i bez toga.

- Kaži joj štogod hoćeš - reče Dillon, ustajući.

Svećenik također ustane. Zavlada tišina. - E pa, hvala što si se barem susreo sa mnom - reče svećenik, ali ovog puta ne ispruži ruku.

Izišao je u predvorje ispred svećenika. Otvorio je prednja vrata da ga pusti van. Bilo je izrečeno. Prekasno da se povuče, gledao je nisku, zdepastu osobu kako odlazi stazom. Kod vrtnih vrata, nakon što ih je otvorio, svećenik se okrene i pogleda ga. - Razmisli o tome, hoćeš li? - reče. - Zbogom. Sretan put.

Svećenik ode do auta, otključa vrata i uđe. Mali auto zaokrene na cesti i vrati se putem kojim je došao.

- Brine li te to? - reče Andrea kasnije. - Brine, zar ne?

- Trebao sam držati jezik za zubima.

- Ipak, policija ga nije našla. Vjerojatno je već dolje na jugu.

- Možda. Ali što ako ga pokupe za šest mjeseci ili godinu dana? To će mi uvijek visjeti nad glavom, k vragu.

Bili su ispred njezine kuće i stavljali njezine i njegove kovčege u unajmljeni auto kojim će se odvesti do zračne luke.

- Čekaj - rekla je. - Je li to sve? - Otišla je stazom do prednjih vrata i okrenula se da ga pogleda, smiješeći se i dignuvši svoj ključ da ga vidi, a zatim ga je gurnula kroz otvor za pisma. Pošla je natrag po stazi, zatvorila vrata i rekla: - To je to. Zbogom, Belfast. Odosmo.

Vozili su se uz Peter's Hill, Shankill Roadom, protestantskim radničkim getom. Nakon nekoliko minuta napustili su grad i vozili seoskim cestama, ograđenim živicom, cestama koje se nisu promijenile od njegovog djetinjstva. Bio je vedar irski ljetni dan: bijeli

oblaci ljenčarili su na plavom nebu, svježi povjetarac, sunčev sjaj na valovitim brežuljcima iznad jezera. Na prilazu zračnoj luci, policija je zaustavljala aute i kamione, upućujući ih na odmorište uz cestu gdje su tražili skriveno oružje i bombe. Ali, kad su stigli do kontrolne točke, naoružani policajac u pancirnoj jakni pogleda ih kroz vozačko staklo i zatim, uspravivši se, mahne im da prođu, bez pretrage. Ugledavši pred sobom pristanišnu zgradu, Dillon pomisli na stare ratne filmove, kad auto prolazi graničnu postaju, a graničari propuštaju bjegunce u slobodu. Postojala je još posljednja spona s prošlošću, jedna stvar koju još nije učinio. Kad su stali pred zgradom, reče Andrei: - Moram obaviti jedan telefonski razgovor. Hoćeš biti dobra, pa vratiti auto?

Natovario je prtljagu na metalna kolica i gledao je kako vozi prema parkiralištu. Dogurao je kolica u zgradu u potrazi za telefonom. Kad ga je našao, nazove Donegal.

- Jeste li to vi, gospodine Michael? - Bio je to Deirdrein glas. - Ona je u povrtnjaku. Hoćete li čekati dok je ne dovedem ili da vas nazove?

- Čekat ću.

Ispred njega nalazio se dućan s darovima, s policama punim časopisa, džepnih knjiga, jeftinih darova, dječjih igračka. Stajao je zagledan u njih, daleko u mislima, na šljunkovitom puteljku iz Kinsallagh Housea, gledajući je kako izlazi iz ograđenog povrtnjaka, sa svojim starim vrtlarskim šeširom navučenim preko ravne sijede kose, odjevenu u kišni kaput koji je pozelenio od godina, u izlizane gumene čizme i suknju od tvida, davno izišlu iz mode. Sada vjerojatno skida svoje vrtlarske rukavice i stavlja ih u košaru koju je nosila poput torbice. Visoka, vitka, još uvijek je imala hod mlade djevojke, djevojke koja je uvenula i postala siva, često nijema osoba, ali koja je, ipak, bila pravi vlasnik hotela i pripadajućeg zemljišta.

Uvijek je bilo isto: otac bi se družio s gostima, šepireći se hotelskim prostorijama; majka, stidljiva, u pozadini, obavljala bi nabavke, upravljala osobljem, nadgledala spravljanje hrane i u trenutcima koje bi ukrala od tih sati punih posla, šetala bi, osamljena, vrtom, predana poput neke svećenice u svetome gaju, hraneći, sadeći, podrezujući, dajući vrtu boju i život. Njegova majka bila je u Kinsallaghu kod kuće na način na koji njegov otac nikada neće biti. Rodila se u velikoj kuriji

u okrugu Cork. Njezin otac, ministar u prvoj irskoj Vladi, povukao se ondje u mirovinu da bi se bavio farmom i pravom kad je De Valera došao na vlast. Dillonova majka, rođena i odgajana u Irskoj, slobodnoj od britanske vlasti, ostala je strancem na Sjeveru onih jedanest godina koje je proživjela u Belfastu, onih prvih jedanaest godina u životu njezina sina. Bila je, mislio je ponekad, tipična južnjakinja, u svojem stavu prema Ulsteru. Za nju je to bilo izdvojeno mjesto, mjesto koje je bilo odbačeno kad se Irska pretvorila u malu nacionalnu državu sa svojom vlastitom zastavom, vlastitim novcem, X vladom, policijom i vojskom, zastupnicima u međunarodnim tijelima, mirotvornim jedinicama na Srednjem istoku, uličnim oznakama i službenim papirima na jeziku koji je malo ljudi razumjelo. Tijekom pedeset godina razdvojenosti, Sjever i Jug otuđili su se više jedan od drugoga nego tijekom stoljeća engleske vlasti. Južni Irci nisu tugovali nad ulsterskim problemima.

Imali su vlastite probleme. Sjever je bio druga država, kojom su vladali Britanci. Bilo je to mjesto koje nisu baš razumjeli.

Sada, držeći slušalicu na uhu, začuje zvuk njezinih koraka u dalekom predvorju, začuje njezin mekani južnjački glas kako govori: - Mary, stiglo je mlijeko iz mljekarnice. Hoćeš li reći Patu? - I tada, smirena kao da nije zabrinuta, podigla je slušalicu i rekla: - Jesi li to ti? Čujem da odlaziš u Englesku. Je li točno?

- Sada sam u zračnoj luci. Namjeravao sam te ranije nazvati.

- Nemoj brinuti. Znam da si bio jako zaposlen. Rekao mi je tvoj otac. Sigurno je bilo strašno.

- Da... No, sad je gotovo.

- Da? - upitala je. - Dobro. Kako je Moira?

- Dobro je. Barem se nadam da jest. Htio sam ti reći. Ona ne ide sa mnom.

- Kako to?

- Ne misli da trebamo otići. Hoće ostati ovdje.

- Oh - reče njegova majka onim tihim glasom koji je koristila kao štit za skrivanje misli. - Znači li to da je ostavljaš?

- Da. Zapravo, to je počelo prije svega ovoga. Ionako bi se dogodilo.

- E, pa, nisam iznenađena - reče njegova majka.

On je bio iznenađen što je to rekla. - Kako to? - upita.

- Pa, niste baš bili naročito sretni zajedno, zar ne? Imala sam takav dojam. Tvoj otac i ja ne slažemo se u tome, ali ja nikada nisam Moiru smatrala uravnoteženom, jadnica. Kaniš li se rastati?

Njegova majka bila je pobožna, za razliku od oca. Za nju je rastava vjerojatno bila težak grijeh.

- Morat ću - reče. - Postoji netko drugi.

- Irska djevojka?

- Ne, Kanadanka.

- Ali živjet ćete u Engleskoj?

- Da.

Čuo je kako je naglo udahnula, a zatim je rekla: - Tvoj otac ne zna ništa o svemu lome, zar ne?

- Ne. Htio sam prvo s tobom razgovarati. ,

- Ja ću mu reći - rekla je. - Michael?

- Da?

- Jesi li ovog puta siguran? Glede te djevojke?

- Jesam, mama, siguran sam.

- Je li zabrinuta? Mislim, radi IRA-e?

- Ne toliko koliko ja - reče. - Zato i idemo živjeti u Englesku.

- Nije to pravi razlog - reče njegova majka. - Uvijek si želio otići odavde, zar ne? Ipak, pretpostavljam da je tako najbolje. I policija je to savjetovala.

- Da, mama. Moram sada ići.

- Znam. Michael, drago mi je što si zvao. Drago mi je da si mi rekao. I puno sreće na novom poslu. Ormonde, je li?

- Da.

- Bit ću u kontaktu s Moikom - reče njegova majka. - Mislim da bih trebala, zar ne?

- Da. Brine me.

- Znam. Ipak, puno sreće, još jednom. Kako se zove tvoja djevojka?

- Andrea.

- Andrea - reče majka, isprobavajući. - Volim vas oboje.

- Zbogom, mama. Zvat ću iz Londona.

Kad je spustio slušalicu, primijeti da Andrea čeka kraj kolica s prtljagom. -Spremni? - upita Andrea.

- Da. To je bila moja mama.

- Oh. - Okrenula je kolica prema rampi koja je vodila do prostorije za odlaske. - Kakva je?

- Voli te - reče. - Takva je.

Andrea se nasmije, zadovoljno i sramežljivo. - To zvuči obećavajuće. Voliš je, zar ne?

On kimne. - Da. Alije ne poznajem.

Uzme kolica i stane ih gurati uz rampu prema kontroli karata. Činilo se kao da ima više policajaca nego obično. Četvorica su stajala kraj aparata za kontrolu prtljage i pomno gledala putničku prtljagu koja je prolazila. Do polijetanja je bilo još dvadeset minuta i kad su završili s kartama i prošli kontrolu, vidio je kako zrakoplov British Airwaysa čeka na pisti. Ušli su u čekaonicu za putnike.

Četvorica policajaca ušli su u čekaonicu prateći čovjeka u plavom poslovnom odijelu. Čovjek je nosio aktovku službena izgleda. Osoblje zrakoplova otvori vrata i čovjek u pratnji policajaca iziđe iz zgrade, krene pistom i uspne se, sam, stubama koje su vodile u zrakoplov.

Policajci se vrate u čekaonicu. - Neki glavešina - reče Andrea. - Engleski, pretpostavljam.

Iznenada, Dillon poželi da je on poput toga posebnog putnika već sigurno smještenog u zrakoplov. Četiri policajca, smijući se i razgovarajući, kao da su obavili svoj posao, krenu prema malenom baru i naruče čajeve. Bilo mu je drago da je policija blizu. Pogleda ostale putnike u čekaonici. Promatra li ga tko, netko tko će nazvati kad zrakoplov uzleti? Tada se sjeti svojega jutrošnjeg posjetitelja, ugleda svećenikovo rumeno lice i nelagodni smiješak. Ionako već znaju da ide u Englesku. Znaju da je obećao kako će identificirati Keva. Prije ili kasnije otkrit će da radi u Ormondeu. Naći će ga ondje.

A ipak, kad su pozvali njegov let i kad se ukrcao s Andreom i sjeo, gledajući, dok se zrakoplov dizao, zelene brežuljke Antrim i prostranstvo jezera, ponovno je osjetio ushit bijega. Zrakoplov zaokrene prema Irskom moru, obala se udaljavala pod kutem i sada je vidio samo bezgraničnu sivu bezimenu mora i duboko dolje, jedan osamljeni brod, sićušan poput igračke.

Poslužili su piće. Sjedio je, držeći Andreu za ruku, čekajući da se pojavi ona druga obala. Kad se pojavila i kad su bili nad Engleskom, gledao je dobro održavana polja, ceste pune prometa, gradove koji

su se širili u predgrađa koja su uskoro postajala novi gradovi. Irska je već djelovala poput malena prazna otoka, izgubljenoga u sjeni ove zemlje s njezinim milijunima ljudi i poviješću vezanom s ostalim svijetom. On se sada vraćao u taj ostali svijet. Okončao je dio svoga života, brak s Moikom, posao u Clarenceu, boravak u Belfastu. Počinjao je nešto novo s Andreom. Nemoj misliti na Keva, na svećenika, ni na što od toga. S tim je završeno.

Sat kasnije stajao je na Heathrowu promatrajući ulsterske putnike kako uzimaju prtljagu i nestaju u gomili, usisani u kaleidoskop različitih prizora i zvukova. On i Andrea našli su taksi i odvezli se do Hampsteada, gdje su njezini prijatelji imali stan. Nalazio se na gornjem katu goleme viktorijanske kuće u jednoj ulici koja se odvajala od Primrose Hilla. Sam stan bio je velik, s dnevnom sobom punom slika i knjiga, od kojih su mnoge napisali pisci čijem se djelima divio. Kuća je bila u mirnoj ulici a ispred prednjeg prozora jedan se veliki hrast sasvim neprimjereno, iz komadića malenoga dvorišta dizao u nebo. Takav londonski stan oduvijek je želio imati i to što se sada našao u njemu ispunjavalo ga je osjećajem zadovoljstva i sigurnosti.

- Koliko si rekla da možemo ostate ovdje? - upitao je Andreu, dignuvši je u zrak i vrteći je oko sebe.

- Šest tjedana. Mislim da se vraćaju krajem kolovoza. Zgodno je, ne?

- Fantastično. Vjerojatno su bogati.

- Nisu. Rade na sveučilištu u Kanadi. On je iz Montreala. Zašto misliš da su bogati?

- Jer niti jedan profesor kojeg poznam ne bi sebi mogao priuštiti ovakav stan kao *pied-a-terre*.

- Stvarno? Nisam o tome razmišljala. To su ljudi poput mojih roditelja. Valjda je u Kanadi to drukčije.

Koliko drukčije, pitao se kasnije dok su se penjali Primrose Hillom. Ljudi poput njezinih roditelja. Njezin otac bio je inženjer s vlastitom konzultantskom firmom. Vjerojatno baš neće biti oduševljen što će se njegova kćer udati za skromnoga pomoćnika ravnatelja nekoga londonskog hotela. O Andrei nije nikada razmišljao kao o bogatoj. U Belfastu je živjela poput studentice, soba u potkrovlju, rabljeni krevet, otrcano pokućstvo, sustanarstvo s još tri djevojke. A što ako je dijete

imućnih roditelja, naviknuto na blagodati koje joj on neće moći priuštiti? U Londonu, radeći za BBC, postat će dijelom intelektualnog kruga, ući u svijet kojemu se on nekada nadao pridružiti. Hoće li ga se sramiti?

- Tek toliko - reče. - Mislim da bi bilo dobro da ne spominjemo ono o IRA-i, niti što radim ovdje. Mislim, ljudima s kojima ćemo se sretati u Londonu.

- Da, možda - rekla je, ali činilo se kao da ne sluša. Stigli su do vidikovca na vrhu brežuljka. Pokazala je panoramu Londona, mutnu i daleku u poslijepodnevnoj izmaglici. - Nije li ono poštanski toranj?

- Da. Ono čudno što tamo strši.

- Zar nisi uzbuđen? - upitala je. - Živjeti ovdje? Zaboravila sam, naravno. Ti si već živio ovdje. Ovdje si upoznao Moiru, zar ne?

- Da. Njoj se London nije sviđao.

- Znaš, sad je mrzim, na neki način - reče Andrea. - Ako se tebi bilo što dogodi, ona će biti kriva. Ako se to dogodi, mislim da ću otići natrag i ubiti je.

- Neće se ništa dogoditi - reče on.

Na padinama ispod njih ljudi su bili zabavljeni svojim psima, puštali ih s uzice da trče, sreću i mirišu druge pse, dok su vlasnici hodali dalje, sigurni da će psi, kad ih pozovu, doći odmah natrag. Prizor je bio pastoralan, poput slike iz osamnaestoga stoljeća: park, kao svi londonski parkovi, otvoren i spokojan, mjesto gdje su ljudi bezbrižno šetali, zaboravljajući grad. Okrene se Andrei. -Hoćemo li sutra ovdje na piknik?

- Čuj - reče. - Zaboravila sam ti reći. Elsa Taylor, moja prijateljica, priprema mali domjenak sutra navečer, dobrodošlicu za nas.

- Kakvu vrstu domjenka? Hoću reći, tko će biti ondje?

- Ne znam. Valjda ljudi s kojima ću raditi. BBC-evci.

- A što vi radite? - upita uštogljenim engleskim izgovorom. - Radim u jednom hotelu.

- O, zaista? Hmm.

- O, dragi moj - reče Andrea. - Prestani brinuti o nevažnim stvarima.

- Ali važne su. Sada kad sam s tobom, želio bih imati posao koji više volim.

Pogledala ga je čudno, pomislio je, kao da je rekao nešto što nije očekivala.

- E pa, ako hoćeš promijeniti posao, nije još kasno - rekla je. - Pogledaj samo što si sve učinio prošloga tjedna. Čuj, zajedno smo. To je važno, zar nije? Ja sam sretna. A ti?

Poljubio ju je, na Primrose Hillu, visoko iznad Londona, a njezina sreća preplavila ga je poput plime. Imala je pravo. Bili su ovdje. Sve se promijenilo. Sve. Domjenak u subotu navečer održavao se u jednom ružnom stambenom bloku na rubu C'arden Towna. Andrea je predložila da nešto donesu tako da je došao do vrata stana s dvije butelje vina u smeđoj papirnoj vrećici i skoro ih ispustio kad ga je Elsa, vrlo zgodna dvadesetogodišnja djevojka, zagrlila i rekla: - Vi ste, dakle, Michael. Dobro došli u London. Ovaj domjenak je za vas, znate.

Uski hodnik bio je već pun ljudi koji su bili mladi, bučni i neuredni, nimalo nalik nekome tko bi se pitao što on ovdje radi. Dok ih je Elsa vodila naokolo, upoznavajući ih, počeo se dobro osjećati, kao da se na neki tajanstveni način vratio u svoje studentske dane. Andrea, koja također nije nikoga poznavala, držala se uz njega i obgrlila ga rukom dok su se upuštali u razgovore o filmovima, ekološkim nesrećama, novim knjigama, što je sve bilo popraćeno preuveličavanjem i šalama. Na stolu je bilo hrane, i kasnije, malo pripiti, sjeli su s Elsom u njezinu spavaću sobu i jeli pizzu s papirnatih tanjura. Kad su završili, on i Andrea izišli su na uski stražnji balkon.

Dolje, na praznom gradilištu, iskopali su ogromnu rupu za temelje neke zgrade.

- Divan pogled - reče Dillon. - Kao mjesto eksplozije.

Iznenada, ona se okrene k njemu, uhvati ga i stisne se uz njega.

- Je l' s tobom sve u redu?

- Da, naravno - reče. - Izvrsno se osjećam. A ti?

Ona pogleda u sobu. Društvo se polagano osipalo. - I ja. Elsa je stvarno draga, zar nije? Ali, čuj. Haj'mo kući.

Dvadeset minuta kasnije, kad su pošli uz Haverstock Hill, vidio je kako im u susret idu dva policajca u ophodnji. Djelovali su mlado, nevino, bezopasno u svojim bijelim ljetnim košuljama i starinskim kacigama, nimalo nalik ulsterskoj policiji. Shvati, da već dvadeset četiri sata nije pomislio na policijskog načelnika, svećenika,

telefonske pozive. Je li s tim gotovo? Je li moguće, ovdje u Londonu, ponovno uskočiti u sigurni, anonimni tijek običnoga života?

U nedjelju, spavali su do kasno. Kad su se probudili, na ulici je bilo tiho i ptice su cvrkutale pod krovom iznad prozora njihove spavaće sobe. Napravili su kavu, obukli se i prošetali do glavne ulice gdje su kupili nedjeljne novine i ponijeli ih u park. Sjeli su pod drvo, čitajući ih površno, a zatim su se ispružili jedno pored drugoga.

Držao ju je za ruku dok su gledali u prazno ljetno nebo. Jedna vjeverica dotrči do njih, propne se na stražnje noge, pogleda ih, zatim se ponovno sagne i pobjegne. Negdje u daljini sat odbije dvanaest. Pričala mu je o nedjeljama u Torontu kad je bila djevojčica: kako su je roditelji vodili u šetnju među duboke gudure koje su, sasvim nevjerojatno, bile blizu grada; kako bi ljeti jedrili po velikom jezeru, a zimi se klizali po manjem. To se činilo vrlo dalekim i davnim, ali gledajući je, mogao je naslutiti kako je izgledala kao djevojčica. U jedan, otišli su ručati u vrt jednoga hampsteadskoga puba a zatim prošetali Regent's Parkom do zatvorenih dućana West Enda. Andrea nije poznavala London poput njega. Postao je njezin vodič. Šetali su sve dok nisu došli do Chelsea i rijeke. Dok su hodali Embankmentom uz rijeku, nebo se smračilo. Iznenada je pala kiša i natopila ulice. Sklonili su se u ulaz nekoga dućana i kad je ugledao slobodni taksu, izjurio je na pljusak mašući rukama. U taksiju, vraćajući se kući s dugačke šetnje, mokar od kiše, sjedio je obgrlivši Andreu, omamljen zadovoljstvom.

Toga jutra prije nego što su izišli zatvorili su sve prozore u stanu. Vrativši se, ustanovili su da su sobe vruće i bez zraka. Otišao je u dnevnu sobu i otvorio francuske prozore koji su gledali na ulicu. Kiša je prestala. Mogao je čuti otkucaje zidnoga sata u hodniku. Andrea je otišla u spavaću sobu i izišla, tšušeći kosu velikim bijelim ručnikom. Skinula je svoju mokru haljinu i imala samo plave pamučne gaćice. Došla je u dnevnu sobu i legla na sofu. Pogledao ju je i zatim otišao u spavaću sobu, skinuo svoju mokru odjeću i vratio se gol. Svježi hladni zrak strujao je kroz otvorene prozore. Ležala je na sofi, gledajući ga kako se uzbudio. Sjeo je na sofu i gladio njezine grudi i bedra, a zatim je povukao njezine plave gaćice i skinuo ih joj preko gležnjeva. Vodili su ljubav.

Kasnije, kad su zagrljeni ležali na sagu i kroz otvorene prozore gledali nebo, opet je počela kiša. Velike kapi, gotovo poput tuče, pljusnu u sobu. On ustane, zatvori prozore i vrati se. Ponovno su vodili ljubav. Kiša je prestala i dok su mirno ležali u sobi, u smiraj dana, dok je nebo tamnjelo a zidni sat kucao ravnomjerno poput srca, on se okrene prema njoj. Želio joj je reći da nikada nije bio tako sretan, da je danas najsretniji dan njegova života. Ali je li to trebalo uopće reći, bi li to razbilo čaroliju dana? Umjesto toga, poljubi je.

U devet navečer izišao je sam i hodao, tražio, sve dok nije našao mali dućan kojeg su vodili Indijci, gdje je kupio kruh, nereske, salatu od krumpira, pivo i nekakav gnjecavi čokoladni kolač. Vraćao se u stan, trčeći od vrata do vrata da izbjegne pljusku. Kad je pozvonio, sišla je da ga pusti unutra. Bila je odjevena u pamučni haljetak, svijetlosivi s ružičastim prugama, i djelovala sasvim drukčije od svog uobičajnog traperica-košulja izgleda. Pomislio je kako bi bilo vraćati joj se svake večeri. Pomislio je na njihov novi život ovdje u Londonu. Pomislio je na zabavu prošle večeri i na prijatelje koje će steći, koncerte, izložbe na koje će ići, putovanja u Pariz, Veneciju, Normandiju i Provansu. Dok su sjedili u kuhinji i jeli hranu koju je donio, razgovarali su o tim stvarima. A onda, iznenada, iscrpljeni dugim danom, šetnjom, ljubavlju, svježim zrakom, postali su pospani, željni sna. U spavaćoj sobi zaspala je u njegovu zagrljaju. Ležao je, držeći je i boreći se s vlastitom pospanošću. Bilo je to kao nekada davno, u vrijeme njegova djetinjstva. Nije želio zatvoriti oči. Nije želio da danu dođe kraj.

10.

- Naravno da vas se sjećam - reče Ronny Pomfret. Ali Dillon je znao da se ne sjeća. Kad je prije devet godina radio za Ronnyja u Ormondeu, bio je obični pripravnik, tek izišao iz hotelske škole. Sada su stvari bile drukčije. Ronny ga je primio Cr svojem privatnom uredu u deset ujutro, naručio je kavu i raspravljao o nedavnim događajima u Belfastu kao da su on i Dillon jednako visoko u hijerarhiji lanca Alliancea. Ponovno se pitao gleda li ga Ronny, koji je bio blizu umirovljenja, kao svojeg mogućega nasljednika. Ali gotovo kao da je glasno izrekao tu pomisao, Ronny mu se nasmiješi i reče: - Naravno, vaše ovdašnje zaposlenje za vas je samo međučin, zar ne?

- Mislite? Ne znam kakvi su planovi.

- Pa, ne moram vam govoriti koliko su oduševljeni načinom na koji ste poboljšali stvari u Clarenceu. I među nama, mislim da će htjeti da ponovno učinite nešto slično. Poznate li hotel koji se zove Wellington? U južnom Kensingtonu.

Poznavao je Wellington. Nekada je Wellington bio i te kako poznat.

- Ali on ne pripada nama - reče.

- Kolaju glasine da ga Dan Keogh upravo kani kupiti - reče Ronny Pomfret. - I ne bi me uopće čudilo kad bi htjeli napraviti nešto slično onome što ste učinili s Clarenceom. Naravno, u većim razmjerima. Ali, službeno, naravno, ne znam ništa.

- Naravno.

- Eto, to vam je to - reče Ronny. - Zapamtite da morate biti iznenađeni kad Dan to spomene. U međuvremenu, drago mi je da ste ponovno ovdje. Idemo dolje da vas upoznam s Johnnyjem Harperom. Preuzet ćete njegov posao sljedećih nekoliko tjedana.

Sat kasnije, hodajući kroz Ormondeove barokne dvorane s Harperom, koji je uskoro odlazio na odmor, Dillon se osjećao istodobno sretan i zbunjen. Jučer je želio promijeniti svoj posao. Ali da su ga pitali što bi želio raditi u Londonu, u slučaju da ostane u tom poslu, bilo bi to preuzimanje i upravljanje nekim slavim starim hotelom. Ovdje, u Ormondeu, čak i kad bi jednog dana naslijedio Ronnyjev posao, bio bi dio nečega što ne treba mijenjati, hotela koji je bio previše velik da bi bio pod kontrolom jednoga čovjeka. Ali Wellington je bio srednje velik, mjesto koje je nekada bilo vrlo

otmjeno, s gostima koji su bili dio povijesti. Želi li stvarno tražiti posao izvan hotelijerstva? Što je mogao znati o drugim poslovima, kad je svoj cijeli radni život proveo u njemu i izučavao ga. Sjetivši se užitaka protekloga vikenda, ponovno osjeti plimu nade. Je li to bila ona prekretnica o kojoj je tako često sanjao, kraj jalovih snatrenja, nostalgija za studentskim danima, propale nade o pisanju poezije, svega onoga što su mu u Belfastu svakodnevno oglašavale poznate, nezaboravljene, nevoljene ulice?

Andrea je toga jutra otišla upoznati ljude s kojima će raditi u BBC na Portland Placeu. Dogovorili su se da će je nazvati poslije ručka. Nazvao je u tri sata. - Kako je bilo?

- Izvrsno - rekla je. - Zadovoljna sam. Bit će to zanimljiv posao. A ti, kako je bilo?

- Ne bih ti to smio reći - odgovori. Ali ipak joj je kazao, ispričao joj je o Wellingtonu.

- Zvučiš zadovoljno.

- I jesam. Hoću reći, ako ne kanim mijenjati posao, onda je ovo najbolja prilika koju mogu dobiti. Čuj, kada ćeš danas završiti?

- Ne znam. Još nisam počela raditi. Pretpostavljam da mogu biti slobodna kad god hoću.

- Možemo se naći u pet - reče. - Ovdje u Ormondeu. Popit ćemo piće i onda se možda potajno odšuljati pogledati Wellington. Može?

- Znači u pet.

- Pitaj na recepciji gdje sam - reče. - Čekat ću te.

U četiri, oprostivši se od Harpera, mogao je ići kući. Umjesto toga otišao je preko ulice prošetati Hyde Parkom i u pet se vratio u Ormonde da je dočeka. Potražio ju je u predvorju i glavnim dvoranama, ali je nije bilo. Otišao je zatim do recepcije i kad je prolazio pokraj pulta hotelske nadstojnice, ugleda je kako izlazi iz obližnje garderobe. Kao i uvijek, srce mu zatreperi. Priđe joj i poljubi je. - Stvarno je otmjen - reče. - I ogroman.

- Ali dosadan - reče. - Čekaj da vidiš Wellington. Dođi, idemo nešto popiti.

Poveo ju je u veliki secesijski bar koji se nalazio tik do glavnoga predvorja. Čim su ušli, priđe mu jedan od portira i pruži mu ceduljicu s telefonskom porukom. - Tražili smo vas razglasom, gospodine, ali vas nismo našli. Mislili smo da ste otišli kući.

Pročitao je poruku. - Nešto nije u redu? - upita Andrea. Dao joj je ceduljicu na kojoj je pisalo Molim vas nazovite inspektora Randalla. Tu je bio i telefonski broj s belfastskim pozivnim brojem.

- Tko je to?

- Specijalna služba. Njegov šef je načelnik protu-terorističkog odjela.

Pogledala ga je. - Što misliš o čemu se radi?

- Ne znam. Donijet ću ti piće i onda ću nazvati.

Približavalo se vrijeme koktela i bar se već počeo puniti. Kad je pozvao konobara i naručio piće, osjetio je onaj isti drhtaj u tijelu koji je osjećao dok se vozio prema Clarenceu s bombom u autu. Nije želio da vidi njegovo uzbuđenje, ali ona ga pogleda i odmah mu stavi ruku na rukav. - Jesi li dobro, Michael? Popij piće. Možeš ga i kasnije nazvati. - On odmahne glavom, nasmiješi joj se i iziđe u glavno predvorje. Nije htio nazvati iz hotelskih uredskih prostorija. Bio je to razgovor koji nitko drugi nije trebao čuti. Krenuo je predvorjem i vidio tri telefonske kabine pokraj glavne garderobe. Jedna je bila slobodna. Ušao je i nazvao.

- Molim inspektora Randalla.

- Tko ga treba?

- Zovem se Michael Dillon. Javljam se na njegov poziv.

Začuje glas Randalla, koji kao da je bio na drugoj liniji: - Vi ste, gospodine Dillon? Ovdje Randall. Kakvo je vrijeme u Londonu?

- Sunčano.

- A, baš imate sreće. Znate, činjenica je da je vrijeme uvijek bolje u Londonu, nego ovdje. Jeste li dobro proveli vikend?

- Hvala, jesam. Zašto ste me zvali?

- Pa, zovem zbog mladića koji se zove Kevin McDowell. Pokupili smo ga ovoga vikenda. Osjećam kako bi on mogao biti jedan od onih koje tražimo.

U garderobi pokraj kabine, u kojoj je stajao Dillon, uniformirani portir pružao je nekom gospodinu njegov kišobran. Istodobno, glavni portir izišao je iz garderobe, kimnuo istom gospodinu i krenuo u predvorje. Glavnoga portira, dostojanstvenu pojavu s cilindrom opasanim debelom zlatnom vrpcom, i frakom sa zlatom opšivenim rukavima, već su ranije predstavili Dillonu. Sada, ugledavši Dillona u kabini,

glavni portir se nasmiješi i kažiprstom dotakne rub šešira, pozdravljajući ga sa poštovanjem, ali i malo zafrkantski.

- Halo? - reče Randall, odozgo, iz Belfasta.

- Oprostite. Što ste rekli?

- E, pa, ako je to onaj kojeg ste vidjeli one noći, to bi bio dobar početak. Želio bih vas pitati biste li mogli doći da ga vidite? Mogli biste doći ovamo i vratiti se istoga dana.

- Pa, upravo sam počeo raditi ovdje - reče Dillon. - Bit ću jako zaposlen idućih dan-dva.

- Onda možda sredinom tjedna? Dovedi bismo vas ovamo i od; mah vratili natrag. I ne morate brinuti. Nitko ne bi znao da ste bili ovdje.

- Jeste li o tome išta rekli mojoj ženi?

- Ne, još ne. Napokon, vi ste taj koji je vidio njegovo lice.

- Pa, nemojte joj to spominjati, molim vas. Ne bih htio da je sada time zabrinjavate. Vrlo je uzrujana.

- Da, u redu. Onda, kad mislite - srijeda ili četvrtak? Znae, ako to nije onaj pravi, onda ga ne bismo htjeli držati dulje nego što je potrebno.

- Čujte. Morao bih najprije razgovarati sa svojim šefovima.

- Naravno, naravno. A da me zvrnete nakon što s njima razgovarate?

- U redu.

- Hvala, gospodine Dillon. O, usput, nemam vaš telefonski broj. Imate li ga već?

- 93 56 841.

- Izvrsno. Hvala još jednom. Znači sutra ujutro mogu očekivati vaš poziv. U redu?

- Da.

Spustio je slušalicu i stajao u telefonskoj kabini, gledajući portire, predvorje, ljude koji su ulazili u hotel. Vidio je kako oklijevaju u trenutku izlaska kroz pokretna vrata, vidio je kako gledaju naokolo, odlučuju na koju će stranu, i odlaze. Postariji čovjek s ružom u zupučku zagrlio je neku sredovječnu gospodu koja mu je pohrlila u susret. Čovjek u drap odijelu, ušavši u predvorje, pogleda naokolo i onda mahne jednom pozamašnome koji je sjedio u naslonjaču, s bijelim panama šeširom na koljenima. Sve je djelovalo poput prizora iz filma. Ali on nije bio u tom filmu. To nije bio dio njegova života.

Kad se vratio natrag u bar, primijetio je kako se Andrea zabrinuto okrenula prema njemu.

- Onda? - rekla je.

Sjeo je. Već je naručio bio džin i tonik i sada malo otpije.

- Kaži mi - reče Andrea. - O čemu se radi? Nešto o Moiri?

Ispriča joj. Dok je govorio, čuo je žamor drugih razgovora, tihi zvuk čaša koje su stavljali na stolove, udaljeni smijeh koji je dopirao od šanka. Čuo je sve te zvukove nekako utišano, kao da je malo oglušio. Njegov vlastiti glas, dok joj je pričao, djelovao mu je kao glas neke druge osobe.

Kad je završio, ispružila je ruku preko stola i položila je na njegovu.

-

- Nemoj - rekla je.

- Kako to misliš?

- Nemoj to učiniti. Zašto bi? Dovoljno si učinio. Javio si policiji kada je stvarno bilo bitno - kad si imao bombu u autu. Ali ovo je drukčije. Ako identificiraš tog Keva, to će biti kao da si sam naručio vlastito ubojstvo. Moira je ta koja se želi boriti s IRA-om) i postati junaki njom. O.K., pusti je. Ali zašto ti? Nisi li mi jednom rekao da je već dovoljno ljudi poginulo za Irsku? I ne bi poginuo za Irsku. Bio bi tek statistički broj u ovoj zbrci. A što je s nama?

Zaplakala je. Gledao ju je i znao koliko je u pravu. To je bilo ono što je želio kazati, želio da netko kaže.

- Čekaj - reče. - Nemoj plakati. U pravu si. Neki dan kad sam rekao svećeniku da ću identificirati toga klinca, bio sam glup. Jer jedina važna stvar smo mi. A ne usrećiti policiju. Ili se svetiti IRA-i. Onoga trenutka kad smo napustili Sjevernu Irsku, shvatio sam o čemu se radi. Idiotska prokleta glupost. Nek' idu k vragu.

- Misliš to stvarno?

- Naravno da mislim.

- O, Bože moj - reče Andrea. - Michael, to je izvrsno.

- Znači, to je sređeno - reče. - Nazvat ću ih ujutro. Što da kažem?

- Samo kaži da ne želiš to učiniti. Kaži da nisi baš siguran da si vidio njegovo lice. Kaži bilo što. Bit će im jasno. Ljudi ne svjedoče protiv IRA-e. Policija je već navikla na to.

- A što je s Moiom? Što ako s njom pokušaju?

- Ali ona ga nije vidjela, zar ne? - upita Andrea. - Policija to zna. Hajde, popijmo još jedno piće. Sva se tresem. Čovjek bi pomislio da su mene nazvali.

Dao je znak konobaru. Glasovi ljudi na okolnim stolovima postali su glasniji kao da mu se sluh popravio. Ako odbije svjedočiti, vijest će brzo doprijeti do kuhinje jedne od kućica u nizu u Falls Roadu, ili do ćelija u zatvoru Long Kesh. Ondje će oni koji odlučuju o ubijanju potkazivača znati da ga je strah natjerao na šutnju. Svećenik će misliti da je poslušao njegovo upozorenje. Policija će morati pustiti Keva zbog pomanjkanja dokaza. IRA neće dirati Moiru. Ona ne zna ništa, ona je tek jedna žena koja govori protiv njih, a ira-u nije briga za žene. On je njihov cilj, on je uvijek bio njihov cilj. Sada su već planirali druga ubojstva, druge eksplozije. Sutra, kad kaže policiji, bit će gotovo.

Konobar im donese drugo piće. Dobro raspoložen, osjećajući olakšanje, pričao je Andrei ono što je znao o hotelu Wellington: kako je bio omiljeni hotel istočnjačkih vladara za vrijeme Velike izložbe 1851.; kako su vikali i pljuvali po Oscaru Wildeu kad je govorio na banketu; kako je glavna blagovaonica slavna po svojim ekstravagantnim zidnim slikarijama španjolskoga slikara Jose Maria Sera koji je ondje boravio dvadesetih godina sa Djagilevim i Sergeom Lifarom.

Andrea, slušajući, smijala se i rugala njegovom oduševljenju za hotelske umjetničke veze i kad je potpisao račun za pića, odvezli su se podzemnom željeznicom do Hampsteada i večerali u maloj grčkoj taverni, nekoliko ulica dalje od stana. Niti jednom, tijekom cijele večeri, nijedno od njih nije spomenulo ni policiju ni prošlost. Tek kad su ležali zajedno u mraku, slušajući otkucaje zidnog sata, Andrea reče:

- Zašto ih ne nazoveš prije nego što kreneš na posao? Na taj način ćemo to okončati.

- U redu.

Držala ga je i ljubila. - Idemo nekamo sljedećeg vikenda - rekla je.

- Nekamo u prirodu.

- Dobro.

Zaspala je. On nije. Mogao bi nazvati sutra ujutro. To bi bilo u redu. To je jedino što treba učiniti. Nazove li, zaštitit će i sebe i Andreu.

Nazove li, zaštitit će i Moiru, ljutitu Moiru i njezin križarski pohod na IRA-u. Nazove li, sve ovo privest će se kraju. Bila je to slučajnost što je bio ravnatelj Clarencea u vrijeme kad je IRA namjerila ubiti jednog od neprijatelja. Nema to nikakve veze s njim.

Nije spavao. Ležao je, iz sata u sat, u prigradskoj noćnoj tišini. Kad bi prihvatio suradnju, što bi time postigao? IRA će i dalje provaljivati u domove ljudi, terorizirati ih i koristiti ih za izvršavanje svojih ubilačkih nauma. Jer ljudi, obični ljudi, uvijek će se bojati. A ljudi, obični ljudi, bit će razumni i vidjeti da su njihovi životi važniji od toga hoće li katolici u Sjevernoj Irskoj dobiti svoj zasluženi dio poslova i izbornih glasova. U povijesti svijeta nije značilo baš ništa hoće li se Irska ujediniti. Sjeverna Irska nije bila okupirana zemlja poput Francuske pod nacistima. Većina njezinih stanovnika htjela je ostati dijelom Velike Britanije. Nije bilo razloga da i dalje izlaže svoj život.

Ali, ovdje, u mraku, ta obrazloženja jurila su njegovim mozgom, ljutila, patetična, poput optužbe. Kad sutra nazove policiju i odbije svjedočiti, priznat će da se boji i da je IRA ponovno pobijeljila.

Vani, na ulici, u prvom svjetlu dana, čuo je zvuk buđenja ptica, njihovo zazivanje. I konačno, iznuren, zaspao je. Sat kasnije probudio ga je zvuk zvonjave telefona.

Andrea je već ustala iz kreveta i otišla odgovoriti u hodnik.

Čuo ju je kako razgovara. - Da, ovdje je. Tko zove? Samo trenutak, molim vas.

Vratila se u spavaću sobu. - To je Moira.

Istoga trenutka osjeti lupanje srca. - Što se dogodilo?

- Želi s tobom razgovarati.

Gol, istrči u hodnik i digne slušalicu. - Halo?

- Oprosti što smetam - rekla je. - U Ormondeu su mi dali ovaj broj.

- U redu je. Što se zbiva? Jesi li O.K.?

- Da, valjda. Zovem te jer sam sinoć imala posjetitelja.

- Koga? - upitao je i čuo drhtaj u vlastitu glasu.

- Svećenik. Neki otac Matt Connolly. Kaže da je s tobom išao u školu.

U olakšanju se naslonio na zid i povratio dah. - Što je htio?

- Kaže da je policija uhapsila njegova nećaka.

- Njegova nećaka!

- Da. Zove se Kevin McDowell. Zvuči kao da je to Kev - onaj gadni, sjećaš se?

- Sjećam.

- Taj svećenik je rekao da je razgovarao s tobom prije nego što si otišao i da si mu rekao da ćeš, ako budeš mogao identificirati bilo kojeg od tih terorista, to i te kako učiniti. Istina?

- Jesam, rekao sam.

- Bio je u panici. Htio je da te zaustavim. Sada, kad su pronašli toga malog dripca, zna da ga možeš strpati u zatvor na poprilično godina.

- Što si mu rekla?

- Rekla sam da ako to moj muž želi učiniti, ja ga sigurno neću pokušati spriječiti. Michael?

Čekao je. Neko vrijeme nije ništa rekla i on shvati da je počela plakati. - Što je? - reče. - Što nije u redu?

- Rekao je kako IRA zna da si vidio Kevovo lice. Znaju da ćeš svjedočiti. Rekao je da ne želi da budeš ubijen. Bio je izvan sebe, kažem ti. Ali razljutio me je. Iritantan tip, zar ne?

- Da, znam.

- Otpravila sam ga. I onda sam ležala budna cijelu noć i razmišljala. I usred noći shvatila sam: kad si nazvao policiju onoga jutra, to nije bilo zato što si se htio mene riješiti...

- Naravno da nije!

- U redu, u redu - rekla je ljutito. - Upravo sam rekla da sam imala krivo. Učinio si to jer si mislio da je to ispravno. I sad ćeš to ponovno učiniti. Ali slušaj, Michael. Ono što je mama rekla, to je točno. To je ludost. Nije toga vrijedno. I usred noći mislila sam: čini to jer želi pokazati da se ne boji, kao što sam tvrdila. Slušaj, ne obaziri se na ono što sam rekla. Bilo je pogrešno. Ako ti se bilo što dogodi, morat ću s time živjeti do kraja života. A to ne želim. Čuješ me, Michael?

- To važi za nas oboje - reče. - Ja ne želim da se tebi bilo što dogodi. Slušaj me sada. Nazvat ću policiju ujutro. Neću svjedočiti. Šteta je pustiti da se oni gadovi izvuku, ali ipak...

- O, Bože - čuo je kako je uzdahnula. - Slušaj, učini to odmah, molim te. I pazi, taj otac Connolly htio je znati gdje te može naći u Londonu. Naravno, nisam mu rekla. Čuj, on je sigurno u IRA-i, sigurna sam. Postoji li ikakav način da dođeš do njega? On će ih obavijestiti.

- Ne brini - reče. - Sve će biti u redu.
- Hoće li? - rekla je. - Michael?
- Što?
- Slušaj, hoću te nešto pitati. Razmišljala sam. Tko je kriv, ti ili ja? Hoću reći, jesi li me ikada volio? Nije se radilo samo o mojem izgledu, zar ne?
- Ne - rekao je - Ne, nije.
- Bila sam ti draga?
- Još uvijek jesi.
- Pa... - šutjela je, a zatim rekla: - Onda zbogom. I nemoj zaboravili. Odmah ih nazovi.
- Hoću. Čuvaj se, Moira.
- Onda zbogom - rekla je ponovno.
Andrea, odjevena u ružičastosivu haljinu, stajala je kod vrata spavaće sobe i gledala prema njemu. - Zašto je zvala?
Ispričao joj je. - Brine me taj svećenik - rekla je. - Ako je on prestrašen, onda bi i ti trebao biti.
- Kako to misliš?
- Čuj, napraviti ću kavu. Tek je sedam. Je li prerano da nazoveš tog inspektora?
- Mislim da jest.
- Pa, ipak ga nazovi. Pokušaj.
- Čekat ću do osam - reče.
Zajedno su otišli u kuhinju. Mislio je na Moiru. Ode do prozora. Sunčevo svjetlo probijalo se kroz lišće hrasta. - Pogledaj - reče. - Prekrasno jutro.
- Ma nemoj.
- Daj, prestani s tim. - Ode do nje i poljubi je.
- Postoji li ikakav način da dođeš do tog svećenika?
- Mogao bih malo nazivati naokolo, pretpostavljam. Sve je u redu. U Londonu smo. Ne znaju gdje sam.
- Rekao im je da ćeš svjedočiti. Njega će poslušati.
- Napravi kavu - reče. - Ja ću napraviti tost.
- Nazovi policiju. Molim te. Sada.
- U redu.
Otišao je u spavaću sobu i potražio posebni telefonski broj kojeg mu je dao Randall. Ponovno je pogledao krevet u kojem je ležao

budan gotovo cijelu noć, misleći na ovaj trenutak, na ovaj poziv. U munjevitom bljesku sjećanja, u ogledalu dnevne sobe u Aveniji Winchester, Kev podigne svoju vunenu masku i počese krasticu pod lijevim okom i ponovno ugleda dječjačko lice, ženskasta usta, ušiljeni nos.

Vrati se u hodnik. Andrea je bila u kuhinji, okrenuta leđima i stavljala kruh u toster. Birao je broj.

- Policijska centrala Belfast.

- Molim vas inspektora Randalla. Michael Dillon pri telefonu.

- Gospodine Dillon - reče novi glas. - Bojim se da inspektor Randall nije ovdje. Danas je u Armaghu.

- Je li načelnik Norton ondje?

- Ne, on je s njim. Ako ostavite broj, reći ću inspektoru Randal- lu da vas nazove kad se vrati.

Ostavio je svoj broj u Ormondeu. - Kad ga očekujete natrag?

- Negdje poslije ručka. Čut ću se s njim kasnije. Da mu prenesem neku poruku?

- Zamolite ga da me nazove. Moram s njim osobno razgovarati.

- U redu. Dat ću mu vaš broj.

Kad se vratio u kuhinju, shvatio je da je Andrea slušala. - Kad se vraća? - upitala je prije nego što je bilo što rekao.

- Poslije ručka.

- Možda bi trebao pokušati pronaći onoga svećenika?

- Prestani - reče. - Nemoj mi tupiti s tim.

- Ne tupim ti. - U glasu se osjetila naznaka ljutnje.

- Oprosti. K vragu, gadi mi se to učiniti.

- Znam.

Nakon doručka, dok su hodali do postaje podzemne željeznice, rekla je: -Stvarno sam zabrinuta, znaš. Obećaj mi jednu stvar. Nazovi me u BBC, čim budeš s njim razgovarao.

- Naravno da hoću.

Ukrkali su se na vlak Sjeverne linije kod postaje Chalk Farm i vozili do Tottenham Court Rода, odakle je svatko išao svojim putem. Na postaji, na vrhu dugačkih pokretnih stuba, poljubio ju je i gledao kako se spušta u jutarnju gužvu. Kad je izišao iz podzemne na postaji Green Park i krenuo Park Laneom, nebo se naoblačilo kao i prethodnoga dana. Uskoro će kišiti.

Na ulazu u Ormonde, glavni portir, prepoznavši ga, salutira:

- 'Jutro, gospodine.

- 'Jutro.

Harper je već bio na odmoru i kako je Ronny Pomfret bio na sastanku nekim ljudima iz prodaje, a Helibron, drugi pomoćnik ravnatelja, još nije došao, Dillon je trenutno bio glavni. Odmah je uronio u poznatu jutarnju gužvu, odlaske gostiju, konferenciju s odjelom za bankete, desetke malih kriza koje je trebalo riješiti.

Malo nakon deset sati, kad je stigao Helibron, otišao je do ureda i sjeo za Harperov radni stol, koji je bio okrenut prema parku. Nazvao je centralu. -Ovdje Michael Dillon. Sljedećih nekoliko tjedana zamjenjivat ću Johna Harpera. Ako bude ikakvih osobnih poziva za mene, prosljedite ih ovamo, molim vas. Danas očekujem poziv iz Sjeverne Irske. Svakako me potražite razglasom. Ne bih htio propustiti taj poziv.

- Da, gospodine Dillon.

U deset do dvanaest nazvala je Andrea. Upravo je bio na recepciji i javio se na telefon kod blagajne, tako da je bilo teško razgovarati.

- Jesu se javili s policije?

- Još ne.

- Jesi li ih nazvao?

- Rekli su da se neće vratiti do popodne, sjećaš se?

- Zar nisu rekli da će mu javiti da si zvao? Pitaj jesu li to učinili.

- Hoću. Ne brini.

- Brinem - rekla je. - Strašno brinem.

- Nazvat ću te, čim budem s njim razgovarao. U redu?

- U redu. Volim te, Michael.

- I ja tebe - rekao je. Vidio je da se jedna od blagajnica nasmiješila kad ga je čula.

Kad je ušao u ured, Helibron mu dobaci: - Što radiš za ručak?

Slegne ramenima.

- Ronny časti neke Japance. Velika hotelska tvrtka iz Hong Konga. Hoćeš nam se pridružiti?

- Hvala. Mislim da ću ovdje pojesti sendvič.

- Dobro. Znaš gdje ćeš me naći. Bit ćemo u glavnom restoranu.

Kad je Helibron otišao, sjedio je sam u uredu, gledajući preko ceste na prostranstvo parka. Ranije je padala kiša ali sada je sjalo sunce I

vidio je ljude koji su ležali na travi. Joggeri su trčali stazom koja je bila usporedna s gužvom prometa na Park Lincu. Gledao je odozgo promet, limuzine, taksije i ogromne strane turističke autobuse. To je bio London, sunčanoga ljetnog dana. Belfast je bio daleko. Netko uđe u prazni prednji ured. Vidio je da je to poslužitelj koji je nosio poslijepodnevno izdanje novina i snop pisama. Poslužitelj primijeti da ga Dillon gleda i upita: - Hoćete li novine, gospodine? Evening Standard?

- Ne, hvala - reče Dillon, ali dečko, pogrešno razumjevši, ipak donese novine i pruži mu ih. Glavni naslov odnosio se na ubojstvo u Brightonu. Odloži novine, ali se onda ipak upita: je li se možda što dogodilo?

U novinama ugleda drugi naslov:

SJEVERNOIRSKA POLICIJA NAŠLA SKLADIŠTE ORUŽJA

Vijest je bila iz Armagha. Članak je izvještavao o tome kako je policija otkrila veliko spremište oružja, uključujući dva minobacača, u jednom skladištu blizu Armagha. Pretpostavljalo se da je oružje dio zalihe koju su sakrili protestantski paravojni ekstremisti. Sumnjalo se da je dio pošiljke poslana početkom godine protestantskoj UDA-i iz Južne Afrike.

Armagh. Zato su Randall i načelnik bili danas ondje. To je bio veliki plijen. Time su zauzeti. Trenutak kojeg se pribojavao, trenutak kad će morati reći policiji da neće svjedočiti, bit će danas lakši, dok su zauzeti većim stvarima. Možda se neće vratiti u Belfast do sutra. Ne može čekati do sutra. Moira je sinoć otpravila onoga svećenika u uvjerenju da će svjedočiti. IRA sada zna. Sada prave planove.

Iznenada drhteći, digne slušalicu i dobije vanjsku liniju. Nazove Randallov broj.

- Policijska centrala Belfast.

- Ovdje Michael Dillon. Zovem inspektora Randalla.

- Gospodine Dillon - reče glas. - Da, razgovarali smo jutros. Nije se još javio. U Armaghu je, kao što sam vam rekao, s inspektorom

Nortonom. Sada više nisam siguran da će se vratiti danas poslijepodne. Ali čut ću se s njim i prenijeti mu vašu poruku.

- Kad se čujete s njim, hoćete li ga pitati ima li kakav broj na koji ga mogu nazvati. Hitno je.

- Hoću, gospodine Dillon. Bez brige. Siguran sam da će vam se javiti prije kraja dana.

- Hvala.

Kad je spustio slušalicu, jedna tajnica, vesela mlada Engleskinja uđe u vanjski ured i reče: - Jeste li uopće objedovali? Ja sam se vratila, čuvat ću dućan.

- U redu je, nisam gladan.

- Svijetli vam telefon - rekla je, sjedajući za svoj stol i gledajući liniju telefona.

- O, oprostite. - Digne slušalicu.

- Gospodine Dillon. Ovdje Helen s recepcije. Netko vas ovdje traži.

- Tko?

- Otac Connolly.

- Gdje je? Je li na recepciji?

- Da.

- U redu. Silazim.

Kad je izišao iz dizala, u glavnom predvorju oko recepcije muvalo se više od dvadesetak ljudi. Ali svećenik se isticao među drugima. Imao je sjajni crni slamnati šešir, zgužvani crni kišni ogrtač i crno odijelo, pretopio za londonsko ljetno sunce. U lijevoj ruci nosio je jeftinu metalnu torbu za spise. Stajao je, licem okrenut prema nizu dizala i nije vidio Dillona sve dok se nije našao pokraj njega.

Kad ga je ugledao, okrenuo se uz nagli uzdah, kao da je iznenađen. - Ah, tu si - reče svojini otegnutim belfastskim izgovorom.

- Bok, Mike.

- Bok,

- Upravo sam sletio. Nadam se da te ne odvlačim od posla?

- Ne, ne - reče Dillon.

- Možemo li negdje razgovarati?

Dillon pogleda pokraj njega prema glavnom salonu. Tamo je bila gužva. Činilo se kao da je svećenik rođak kojega se sramio. Želio ga je odvesti do mjesta gdje ih nitko neće vidjeti.

- Idemo u park - reče. - Dobro će mi doći malo svježoga zraka.

- Baš je lijep dan. Kad sam odlazio iz Belfasta padala je kiša.

Nasmiješili su se jedan drugom, lažno. Kad su izišli iz hotela, Dillon upita: -Kako si znao gdje me možeš naći?

- Otišao sam jutros do Clarencea i rekao im da sam svećenik i tvoj prijatelj. Isprva nisu baš bili oduševljeni, ali na kraju su mi ipak dali broj ovoga hotela. Što, naravno, nisu smjeli učiniti. U tome i jest problem.

Nije pitao koji problem. Prešli su šutke Park Lane i nakon nekoliko trenutaka stigli u Hyde Park. - Prošetajmo malo - reče Dillon.

- Naravno.

- Rekla mi je žena da si sinoć s njom razgovarao.

- Ah, znači, čuli ste se? - Svećenik mu dobaci brzi pogled, gotovo potajno. - Onda znaš da je dečko moj nećak?

- Da.

- Nisam to mogao spomenuti kad smo prošli put razgovarali, jer bi to bilo kao da ti otkrivam njegovo ime. Znaš da ga je policija pokupila?

- Da, rekli su mi.

Svećenik ga ponovno pogleda. - Znači, već su ti javili? Tražili su da se vratiš i da ga identificiraš, je l' tako?

- Da.

Svećenik skine svoj slamnati šešir i obriše čelo nadlanicom. - Gledaj, ondje je klupa. Bismo li mogli malo sjesti?

Ispred njih, ispod velikoga kestena, nalazila se prazna klupa. Sjeli su, i svećenik stavi prste u svoj svećenički ovratnik, da ga olabavi, kao da ga je žuljao. - Da, on je sin moje sestre. Moje jedine sestre. Vrlo smo bliski, sestra i ja. Dečkov otac je umro, tako da se ja brinem za njih. Mike, jesi li siguran da me se ne sjećaš iz škole? Bili smo zajedno u završnom A razredu. Razredu Jakeyja McFaddena. Dr. Duffy bio je tada ravnatelj.

U vrućini londonskoga ljetnog poslijepodneva stara imena iz razreda zvučala su poput lažnih lozinki, koje su prizivale iz prošlosti školske hodnike prepune propuha, jurnjavu učitelja iz razreda u razred, svećenike u kredom zamrljanim reverendama, učitelje laike u otrcanim akademskim haljama, zvižduk i bol šibe za kažnjavanje, toptanje nogu u školskoj kapelici, škripu tišine u dvorani za učenje. Sjeti se, sjeli se, bili smo zajedno. Sudruzi žrlve, časna riječ, molim te, ne moj ga otkriti. Gledao je rumeno lice toga stranca, njegove

zdvojne ledenoplave oči, njegov molećivi osmijeh, dok je prizivao tu prošlost, polagao pravo na zajedništvo, ovdje u londonskome parku, čovjeku koji ga se nije sjećao.

- Čekaj, čekaj - moljakao je svećenik. - Bilo je još nešto s tobom. Sjećam se da si dobio završnu nagradu za engleski sastavak, je l' da?

- Gledaj, kakve to veze ima?

- Ima, za mene, Mike. Jer kad mi je sestra došla u užasnom stanju, da joj pomognem, rekao sam joj: Slušaj, poznam ga, on je katolik, bio je u mojem razredu u St. Michansu. Razgovarat ću s njim. Bio je sa mnom u školi. A onda, kad smo se susreli, rekao si da me se uopće ne sjećaš. Bio je to pravi šok kad si mi dao taj odgovor. Kad si me odbio. I tako, kad sam se vratio i kad su me pitali što si rekao, morao sam im, reći istinu.

- Reći kome?

- Kevovim prijateljima.

- IRA-i.

- Valjda. Nisam pitao.

- Nisi ni trebao pitati, zar ne? - reče Dillon. Iznenadan osjećaj bijesa gotovo ga natjera da ustane i ode s ovog sastanka.

- Slušaj me, molim te - reče svećenik pokretom koji razdražuje i primi ga za ruku. - Pokušavam ti pomoći, Mike.

- U to se mogu kladiti.

- Zašto to radiš? - upita svećenik, čvrsto držeći Dillonov zgla- vak. - Zar zaista želiš da taj dečko ode u zatvor? Sto je policija ikada učinila za tebe? Ti si katolik, ili si barem tako odgajan, znaš kako stoje stvari kod nas. One su noći s tobom i tvojom ženom loše postupali. Znam. Znam da imaš puno pravo ljutiti se zbog toga, ali slušaj me, kažem ti, ako s tim nastaviš, život ti je u opasnosti. I ako ti se bilo što dogodi, zbog nečeg što sam ja rekao, imat ću to na savjesti do kraja života. Nemoj dopustiti da bude još ubijanja, Mike.

- Još ubijanja? - Dillon istragne ruku iz svećenikov;Tstiska i ustane. - Ali ako ne svjedočim protiv tvojega nećaka i njegovih prijatelja, pustit ću ih da još ubijaju, zar ne?

- Sjedni na trenutak, sjedni. Molim te - reče svećenik, gledajući prestrašeno uokolo, kao da je netko čuo Dillonovo pitanje. - Čuj, mali

Kev ima samo devetnaest godina. Nije loš dečko. Sada se dobro prestrašio. Naučio je svoje.

Gledao je odozdo prema Dillonu i kad Dillon nije sjeo, svećenik je ustao, slučajno prevrnuvši torbu koju je bio stavio na stazu pokraj sebe. - Čekaj malo - reče svećenik sagnuvši se da digne torbu. Ali Dillon se okrene i ode, brzo, zaslijepljen srdžbom, ne osvrćući se, sve dok nije stigao do ograde parka i izlaza na ulicu. Kad se okrenuo, vidio je da ga svećenik ne slijedi. Stajao je s torbom u ruci točno gdje ga je Dillon ostavio, mala, beznačajna prilika ispod ogromnoga kestena.

Dillon iziđe iz parka i prijeđe Park Lane, vraćajući se prema elegantnom ulazu u hotel. Je li Randall nazvao dok je bio vani? Ako nije, mogao bi nazvati Belfast i reći im da kažu Randallu kako će sutra doći obaviti identifikaciju. Nakon nekoliko tjedana ili mjeseci morat će se opet vratiti na Kevovo suđenje. Toga se nije bojao. Nije ih se bojao. Neka idu k vragu. Spriječio ih je da dignu Clarence u zrak i da ubiju nevine ljude. Sada će ih opet spriječiti.

Ušao je u predvorje i žurno se uputio prema uredu koji je bio u dnu hotela. Netko ga pozove:

- Michael!

Okrene se. Andrea je trčala kroz predvorje. Dotrčala je do njega.

- Gdje si bio? Tako sam se zabrinula.

- Zbog čega?

Usplahirena, primi ga za ruku. - Ne znam. Imala sam neki osjećaj. Rekla sam im na poslu da mi nije dobro i istina je. Nije mi dobro. Ne znam zašto, ali imam taj užasan osjećaj. Jesi li zvao policiju?

- Jesam, ali ih nisam još uspio dobiti. Randall i onaj drugi, Norton, obojica su u Armaghu. Trebali bi me nazvati svakoga časa.

- Jesi li ostavio poruku? Jesi li im rekao da nećeš ono učiniti?

- Čekaj - rekao je. Uzeo ju je za ruku i odveo je u salon. - Hoću s tobom razgovarati. Idemo sjesti ondje gdje je tiho. Čim je to rekao, okrenula se prema njemu. - Što je, što je?

Sjeli su. Ispričao joj je o svećeniku.

- I ti si otišao? - rekla je. - I sad će im reći da ćeš svjedočiti protiv njegova nećaka?

- Da. Pretpostavljam da hoće.

- Ali zašto si to učinio? Obećao si mi. Nećeš svjedočiti, zar ne?

- Moram. Tako je u redu.

- O, Bože moj - rekla je. - Zнала sam. Imala sam taj osjećaj cijelo jutro. Zнала sam da se događa nešto strašno. On je sada otišao i naziva ih. Svećenik. Neće ti dopustiti da svjedočiš. Ubit će te.

Pogledao ju je. Vidio je strah u njezinim očima. Tresla se i bila na rubu plača. - Andrea - reče. - Andrea, slušaj. Policija će me štititi.

- Što to znači? Policajac koji će sjediti u tvojoj dnevnoj sobi? Koji će te slijediti naokolo po hotelu? Znaš li što govoriš? Od sada, svaki puta kad otvorim vrata, čekat ću da netko dođe i da nas ubije.

- Tebe ne - reče, ali, užasnut, sjeti se da ona naravno ima pravo. Žene, djevojke, čak i promatrači, bili bi nastrijeljeni.

- A zašto to radiš? Zbog osvete, zar ne? Zar to nije ono o čemu se uvijek radi u Irskoj? Osveta.

- Nije.

- Onda što je?

- Ne znam - reče. - Neću biti kukavica. Neću im dopustiti da me prestraše.

- Nisi kukavica - reče. - A da i jesi, zar je to tako strašno? Je li dokazati da nisi kukavica važnije od našega zajedničkog života? To je izbor koji činiš.

Suze se pojave u njezinim očima. Ona nije bila kukavica, niti će ikada biti. A on, što je on bio? Je li to važno? Zašto da izlaže njezin život uz svoj? Je li ijedna zemlja bila vrijedna cijene koju je Irska tražila, prosjačku cijenu, stalno zahtijevanu i nikada plaćenu do kraja?

- Nemam pravo - reče i uhvati je za ruku. - Žao mi je. U redu je. Neću to učiniti.

Neko vrijeme nije ništa rekla, a zatim reče: - Ne želim više nikada ići onamo. Nikada.

- Znam.

- Moraš naći tog svećenika - reče. - Moraš mu reći.

- On je sada vjerojatno na putu za Belfast.

- Znaš li njegovu župu? Bi li mogao ondje nazvati i ostaviti poruku za njega? On će im reći. To bi bio najbrži put.

- Čuj - reče - pokušat ću ponovno dobiti policiju.

- U redu. Bože, tako sam zabrinuta.

- Nemoj biti. Gotovo je. Dođi, idemo gore u moj ured.

Kad su došli u vanjsku sobu ureda, ona vesela engleska tajnica mu dovikne: - O, vratili ste se. Mislila sam da ste otišli kući.

- Ovo je Andrea Baxter - reče Dillon, predstavljajući je.

- Drago mi je - reče tajnica. - Gospodine Dillon, zvao vas je neki inspektor Norton.

- Kada?

- Prije otprilike dvadeset minuta. Rekla sam im kako mislim da ćete biti kod kuće za jedan sat. Rekli su da imaju vaš broj i da će vas tamo nazvati.

Pogledao je Andreu. - Pokušajmo ga nazvati - reče. Ušli su u Harperov ured. Zatvorio je vrata i nazvao Randallov broj. - Ovdje Michael Dillon. Mogu li govoriti s načelnikom Nortonom, molim vas?

Odmah su ga spojili na drugu liniju. - O, gospodine Dillon - reče neki glas. - Još se nisu vratili iz Armagha. Jeste li kod kuće? Načelnik Norton vas namjerava nazvati nakon pet.

- Ne, nisam kod kuće, ali bit ću uskoro.

- Dobro. Uhitili su još dvojicu osumnjičenih u onom slučaju. Načelniku je vrlo stalo da vas nađe.

- Hvala. Bit ću kod kuće. - Spustio je slušalicu i pogledao Andreu. - Ovo neće ići lagano. Pokupili su još dvojicu. Nazvat će u naš stan nakon pet.

- Sada je dvadeset do pet - reče Andrea. - Najbolje da uzmemo taksi. Ne bi bilo dobro da se ne čujete.

U taksiju, na putu za Hampstead, on reče: - Što da kažem? Kako da to postavim? Sad ne drže samo jednog. Sad ih imaju trojicu.

- Jednostavno, kaži istinu - reče. - Kaži da se bojiš. Znat će zašto. Vjerojatno su navikli na to. Nemoj ih pustiti da te nagovore, to je sve.

Kaži da se bojiš. Taksi skrene u Gloucester Avenue i zaustavi se ispred kuće zaštićene hrastom. On iziđe. Vozač isključi taksimetar. Plati vožnju. Došlo je vrijeme. Za vrijeme njegova života nije bilo rata. Nikada ga neće unovačiti kao vojnika i iskušati njegovu hrabrost u bitci. Nikada od njega neće tražiti da izvrši junačko djelo kao član nekoga pokreta otpora. Umjesto toga, slučajno, stavljen je na kušnju, koju ima puno pravo odbiti. A ipak, kad je otvorio ulazna vrata i krenuo prema kućnim, znao je da će onoga trenutka kad zazvoni telefon i on se javi, onoga trenutka kad im kaže da se boji,

zauvijek izgubiti nešto dragocjeno, nešto što je oduvijek prihvaćao kao činjenicu, neki tajni osjećaj vlastite vrijednosti.

Kod ulaznih vrata okrene se k njoj i reče: - Čuj, radije bih bio sam kad mu kažem. Možda bi nam mogla otići kupiti nešto za večeru? Daj mi pola sata.

- Mogla bih čekati u drugoj sobi. Neću slušati.

- Ne, molim te - reče.

- U redu. A nakon što budeš razgovarao s policijom, pokušaj pronaći onoga svećenika, hoćeš?

- Ne brini.

Pogledala gaje. - Michael, nećeš dopustiti da te nagovori, zar ne?

- Ne, neću.

Okrenula se i uputila avenijom, prema dućanima u glavnoj ulici. Otključao je ulazna vrata kuće i ušao u predvorje. Odozgo je zvonio telefon. Pogledao je na sat. Upravo je prošlo pet. Stane trčati gore, proguravši se pokraj malenoga crvenokosog čovjeka koji se također uspinjao.

- Oprostite - reče.

- Nema veze, šefe.

Kad je otključao vrata stana, telefon je još uvijek zvonio. Ali kad je ušao u hodnik, prestao je. Načelnik je nazivao negdje iz Armagha. Sad će morati čekati dok ponovno ne nazove. Nije htio čekati. Mora to sada okončati. Belfastska policijska centrala mora znati kako da dođe do Nortona u Armaghu. Krene prema telefonu. Nemoj dopustiti da te nagovore. Kaži mu istinu. Bojiš se.

- Oprostite, šefe. Plin.

Okrene se. Nije zatvorio vrata. Maleni crvenokosi čovjek stajao je na pragu. - Došao sam očitati plin, gospodine.

- Izvolite.

- Ovdje je, straga - reče očitavatelj plina, zaobilazeći ga i otvarajući kuhinjska vrata. - Vi ste profesor Robertson? - upita, gledajući spisak koji je držao u ruci.

- Ne, on nije ovdje - reče Dillon. - Ja se samo brinem za njegov stan.

- Vi ste gospodin Dillon?

- Da.

Maleni čovjek zazviždi, kao da zove psa. - To je to - reče.

Dva mladića uđu na vrata. Bili su odjeveni u traperice, majice i tenisice. Podignu svoje pištolje. Nisu nosili maske. Ovoga puta neće biti svjedoka.

KRAJ

IRAC...

Irac koji ne vjeruje ni u Boga ni u IRA-u

»Godinama sam želio pisati, ali nisam imao samopouzdanja«, priznaje Brian Moore, jedan od najpoznatijih pisaca današnjice. »Da kolega iz redakcije nije napisao roman, nikada ne bih smogao dovoljno hrabrosti da počnem. Roman je, naime, bio toliko loš da mi je odmah bilo jasno, da mogu bolje«, tvrdi Moore. Nije poznato tko je pisac koji je svojim lošim romanom motivirao Moorea da se konačno lati pera, no zna se da ga je nakon prvijenca zapazila i recentna kritika i publika. *The Lonely Passion of Judith Hearne* (1956.), snažna priča o usamljenoj irskoj usidjelici koja tetura na rubu alkoholizma, donijela mu je književnu slavu koja ne blijedi ni nakon četiri desetljeća aktivnoga sudjelovanja na književnoj sceni, dvadeset romana i nekoliko vrlo uspješnih scenarija koje je napisao prema vlastitim romanima.

Iako tvrdi da je James Joyce utjecao na njegovu poetiku, poznavatelji opusa Briana Moorea ne mogu pronaći mjesta koja bi upućivala na Mooreovo autorsko čitanje Joycea, Irca koji je, kao i sam Moore, većinu života proveo u egzilu. Mooreovi romani su kratki, napeti, bogati događajima i nisu »teško« čitljivi. »Oni ukidaju razlike u učenosti«, napominje Moore. »Mogu ih čitati svi - intelektualci, ljudi srednje naobrazbe, ali i neintelektualci.«

Svako ljeto Moore i njegova supruga Jean provode u kanadskoj pokrajini Nova Scotia, u toplom, pitomom zaljevu okruženom borovima. Njegovi su susjedi ribari, potomci prvih stanovnika koji su zbog niskih temperatura okoliša bili poznati kao Plavonosi. Najbliži grad Moorovoj skrovitoj rezidenciji je Halifax, udaljen dva sata vožnje. Ostali dio godine Mooreovi žive u američkom gradu Malibuu, s pogledom na ogromne, pjenušave valove Tihog oceana.

GREENEOV NAJDRAŽI PISAC

Mooreove omiljene teme na početku književne karijere bile su seks i religija, kasnije se bavio preljubom, a potom je neko vrijeme pisao napete trilere prepune; neočekivanih obrata. Ma koliko god nepredvidiv bio njihov sadržaj, Mooreovi romani gotovo uvijek imaju istu temu - savjest, izdaju i gubitak vjere. Uostalom, kad se zaviri u autorovo podrijetlo, nalazi se dovoljno razloga za njegovo bavljenje

upravo tim temama: rođenje daleko od mira Malibua i Nove Scotie - u Sjevernoj Irskoj, dalekog 25. kolovoza 1921. i to u katoličkoj obitelji srednje klase. Sestra mu je redovnica, otac vojni liječnik i prijatelj irskoga domoljuba Rogera Casementa, a ujak glavni zapovjednik Irskoga republikanskog bratstva, organizacije iz koje je kasnije izrasla zloglasna IRA...

Moore, međutim, još od svojih mladih dana, prema vlastitome priznanju, nije vjerovao u Boga, a ni u republikansku stvar. »Graham Greene rekao je da je vjera dar koji dobiješ, a ja taj dar naprosto nikad nisam dobio. Jednostavno -nikada nisam osjećao strah da će Bog sići i ubiti me«, tvrdi Moore.

Iako je živio u sretnoj obitelji, mladić čije se ime izgovara Breean, u njoj se nije osjećao udobno. Bio je, doduše, svojevrsna zvijezda na satovima engleskoga jer je dječacima iz razreda pisao sastave. »Radio sam to za novac. Već i tad sam bio profesionalac. No, uvijek sam padao na ispitima iz matematike. Moj otac nije bio neki veliki mislilac, ali je u školi imao sjajne ocjene. Ja sam mu, premda to nikada nije otvoreno pokazao, bio veliko razočarenje«, kaže Moore.

Prvi kontakt s piscem koji je slavu stekao vještom karakterizacijom likova, posebice ženskih, i koji po svaku cijenu izbjegava autorske komentare u svojim djelima, prema riječima Llewlyn Smith, novinarka Timesa, koja je 1995. s njim napravila veliki intervju - veliko je iznenađenje. »Moore je sitan, pedantan muškarac, sa znatiželjnim očima na licu koje djeluje prilično klonulo«, napominje ona, a Murray Waldrcn u The Australianu tvrdi da Moore više sličí umirovljenom džokeju nego jednom od najkonzistentnijih i najintragantnijih pisaca našega doba, kojega je Graham Greene nazvao svojim najdražim živućim romanopiscem.

IRAC KOJI NIJE ŽELIO POSTATI AMERIKANAC

»Moore govori američkim naglaskom, u kojem se, kad se zapriča (kao, uostalom, i u njegovim djelima), primjećuje zvuk rodnog mu Belfasta. On je kanadski državljanin, koji je veći dio svoga života proveo u Americi, ali lakše ga možete zamisliti kako priča uz pivo u nekom irskome pubu nego kako u Kaliforniji pijucka pjenušac sa svojim prijateljima filmskim zvijezdama«, tvrdi Waldrenova.

Moore je u dvadesetoj napustio dom i priključio se britanskoj vojsci i to kao civilno lice - činovnik u službi za nabavu i ratne transporte.

Sudjelovao je u savezničkoj invaziji na Italiju i južnu Francusku. Vidio je razrušenu Varšavu i oslobođeni Auschwitz. »Ne možete zauvijek pisati o svom vlastitom životu«, kaže on. »Kingsley Amis bio je u pravu kad je rekao da kad stigneš na prag svog drugoga razvoda, ostaneš bez materijala. Pisao sam o svom životu u nekoliko prvih knjiga, ali kad pišete tako dugo kao ja, morate se mijenjati.«

Moore je u Drugome svjetskom ratu vidio sjajnu priliku da promijeni svoj život. »Bio sam zaista očajan, čak sam napustio i fakultet (studirao je na katoličkom koledžu St. Malachy). Moja su se braća i sestre (šestero braće i dvije sestre) uklopila u tamošnji život, no ja nisam mogao.« Moore se nikada nije vratio u Irsku. »Mrzio sam Belfast i još ga uvijek mrzim. Nakon što sam jednom vidio Englesku, nisam se više mogao zamisliti u Belfastu. Nisam u njemu više mogao živjeti. Atmosfera vas ondje naprosto guši, zraka je tako malo...«

U romanu *The Statement* (1995.) Moore se posredno pozabavio i republikanizmom vlastite obitelji. »Sjećam se da sam, kad je moj otac počeo lijepo govoriti o Mussoliniju i Francu, shvatio da to više nema nikakve veze s lokalnom političkom situacijom, odnosno da bi on, da je kojim slučajem rođen, recimo, kao Francuz, bio vatreni Petainov pristaša i da bih i tada slušao taj isti antisemitski govor.«

Njegova ljevičarski nastrojena mladenačka uvjerenja doživjela su pak bolan poraz kad se, za svoga boravka u poratnoj Poljskoj, gdje je dvije godine radio za UN, suočio s okrutnom istinom marksističke prakse: »Tada sam jasno vidio da se iza šarene reklame komunizma krije totalitarno društvo.«

Iz Irske je 1948. emigrirao u Kanadu gdje se zaposlio kao novinar u listu *Montreal Gazette*. Ondje je započeo spisateljsku karijeru, a kanadsko državljanstvo zadržao je i kad se 1959., nakon dobijanja Guggenheimove stipendije, preselio u SAD. »Nikad nisam želio postati Amerikanac«, izjavio je svojedobno i dodao: »Zanimljivo je i to da što sam god stariji to sve više shvaćam da sam Irac.« U Americi se prvo nastanio u New Yorku, gdje je, užasnut plitkom ljubomorom koja caruje tamošnjom književnom scenom, odlučio da se više neće družiti s piscima niti prihvatiti predujam za knjigu koju još nije počeo pisati.

Nedugo potom oženio se s Kanadankom Jean i s njom se preselio u Kaliforniju, gdje je kratko i ne sasvim uspješno surađivao s legendarnim redateljem Alfredom Hitchcockom, za kojeg je, prema vlastitom romanu, napisao scenarij za film *Željezna zavjesa* (Toru Cur-tain, 1966.), s Paulom Newmanom i Julie Andrews u glavnim ulogama. Newman u tom filmu glumi mladog znanstvenika koji se zbog svoga dobrog poznavanja fizike iznenada preobraća u špijuna. Da bi izvršio svoju domoljubnu misiju, mora vjerno odigrati ulogu prebjega na protivničku stranu. To, dakako, pogađa njegovu zaručnicu i upravo dvojbe: ostaviti ili domovinu ili voljnog muškarca, uzdižu film iznad prosječnog trilera i ljubića, čineći poprilično netipičan, ali podosta atraktivan križanac dvaju žanrova. »Redatelji vole moj vizualni stil«, kaže Moore. »Uostalom, doista ne vidim nikakvog smisla u pisanju knjiga poput *Rata i mira*.«

A uz redatelje, vole ga očito i producenti jer od adaptacije njegovih romana nisu odustali, čak ni nakon što je *Željezna zavjesa* u prvom prikazivanju u kinima doživjela gotovo potpunu katastrofu. Prema Moorovom romanu *Catholics* snimljena je 1973. televizijska drama s Trevorom Howardom, Martinom Sheenom i Cyrilom Cusackom (na videu je objavljena pod naslovom *Conflicts*), a 1987. i film *The Lonely Passion of Judith Hearne*.

Godine 1964., Irvin Kershner na filmsko platno prenosi roman *The Luck of Ginger Coffey*, Bruce Beresdorf 1991. ekranizira *Black Robe*, a godinu dana kasnije adaptaciju romana *Cold Heaven* s Theresom Russel, Taliom Shire i Jamesom Russoom redateljski potpisuje još poznatiji Nicolas Roeg.

Za gotovo sve te filmove (s izuzetkom *Cold Heaven* i *The Lonely Passion of Judith Hearne*), scenarije je pisao Moore, a potpisao je i scenarij filma *Le sang des autres*, što ga je, prema istoimenom romanu Simone de Beauvoir, 1984. režirao znameniti Claude Chabrol.

Ipak, posljednjih godina sve češće odustaje od scenarističkog posla. Tako ni 1995. nije prihvatio ponudu za rad na filmu *No Other Life*, koji se snima prema njegovu istoimenom romanu (objavljenom 1993.). Njegovu odluku nije promijenila ni činjenica da u filmskoj ekipi rade velikani poput redatelja Coste Gavrasa i glumca Gerarda Depardieua. Taj visokobudžetni projekt ovih je dana pred

završetkom, a kad su Moorea upitali zašto u njemu nije sudjelovao jednostavno je odgovorio: »Ne znam kako da vam to dokraja objasnim. Naime, ne mogu reći da ne volim taj posao, ali... Egzistencijalne probleme riješio sam odavno, ne moram više prihvaćati svaki posao samo da bih preživio. A vidite i sami - da sam to onda prihvatio, pune tri godine ne bih mogao uživati u blagodatima obiteljskog života.«

A Moorovi danas doista uživaju u miru zajedničkog života. Dok on piše, Jean kuha. Uvečer zajedno gledaju video i razgovaraju o tome koja im je filmska zvijezda najprivlačnija.

»Otkad sam počeo pisati, ne živim u pravom smislu riječi«, kaže Moore u intervjuu Timesu. »Ali, sretan sam jedino dok pišem roman. Zato ih ima tako puno. Pisci poput mene, kao što vidite, vode svojevrsni surogat pravog života. Mi zapravo nemamo vlastiti život. Sretan sam samo kad pišem o nečemu ili nekome drugom. Na određeni način ja, zapravo, živim u svojim knjigama - bez njih gotovo i nemam vlastitu osobnost.«

Iako je danas slavan svugdje u svijetu, Moore nije lako stigao do onoga u čemu sada uživa. Njegov prvi brak (sklopljen s jednom Francuskinjom u vrijeme kad je iz Europe odlazio za Kanadu), o kojem ne voli pričati, bio je prilično mučan, a završio je još mučnijim razvodom. Za Moorea je, čini se, naročito bolan bio rastanak sa sinom jedincem koji je ostao živjeti s majkom u Montrealu i s kojim dugo godina nije mogao uspostaviti kontakt. Moore je dugo imao poteškoća i sa zdravljem. Velike probleme zadvaio mu je čir na želucu, a u vrijeme kad je započeo rad na romanu o Judith Hearne, na kupanju se u njega zaletio motorni čamac. »Jedva sam to preživio. Imao sam šest prijeloma lubanje, a neko se vrijeme sumnjalo da ću zauvijek izgubiti moć govora. To je uvelike utjecalo na moj život. Čim sam izišao iz bolnice, prva mi je misao bila da moram što prije završiti svoj roman. U to sam vrijeme bio poprilično jadan, bio sam vro usamljen, napustila pic supruga, nisam imao ni jednog prijatelja, a pisao sam u unajmljenom karavanu. Kao novinar, jedva da sam uspijevaio zaraditi koji dolar pa je moja vjera u budućnost tada bila gotovo na nuli. Vjerojatno sam se zbog toga dobro uživio u lik usamljene usidjelice iz svog romana«, komentira

Moore i prisjeća se kako je njegov prvijenac odbilo čak četrnaest nakladnika.

No, nakon što je *The Lonely Passion of Judith Hearne* konačno objavljen, a njegova kvaliteta potvrđena dobrom čitanošću i nagradom *Autors Club First Nowel Award*, uslijedili su: *The Feast of Lupercal* (1957.), priča o irskom školskom ravnateju koji u okružju, sličnom Mooreovim studentskim danima, godinama mukotržno zatomi sve svoje emocije; a potom slijedi roman *The Litch of Ginger Coffey* (1960.) o srednjovječnom muškarcu koji je imigrirao u Kanadu; roman je dobio ugledno kanadsko priznanje *Governor General's Award for Fiction*. Istu nagradu Moore dobija i petnaest godina kasnije za roman *The Great Victorian Collection*, koji je ovjenčan i priznanjem *James Tait Black Memorial Prize*.

U četrdeset i pet godina spisateljskog staža interes za njegove romane nije se nimalo smanjio. Naprotiv - naklade stalno rastu, a prije ovoga, prvog pojavljivanja na hrvatskome, njegovi su romani prevedeni na šesnaest jezika.

Godine 1976. objavljuje *The Doctor's Wife*, roman koji je Anthony Burgess stavio na svoju listu 99 najboljih svjetskih romana objavljenih u razdoblju od 1939. do 1984.

Želio bi dobiti Booker Prize, ali svjestan je činjenice da je već propustio nekoliko prilika. Tri je puta, naime, bio u najužem izboru za tu uglednu nagradu. Godine 1976. većina članova žirija (tri muška člana) već je glasovala za njegov roman *The Doctor's Wife* kad se toj odluci bijesno usprotivila Mary Wilson, osrednja pjesnikinja i supruga bivšega britanskog premijera. Gospoda Wilson zaprijetila je da će napustiti ocjenjivački sud i napraviti veliki javni skandal ukoliko nagrada, kojim slučajem, bude dodijeljena toj »prljavoj knjizi« u kojoj ima »previše detaljnih naturalističkih opisa«. Kako joj se potom pridružila i druga članica žirija, dame su počele s presijom koja je uskoro dovela do toga da je jedan član žirija povukao svoj glas pa je nagrada otišla u ruke Davida Storeyja. U uži izbor za Booker Moore je ušao još dvaput - 1988. s *The Colour of Blood* i 1990. s *Lies of Silence* (Laži šutnje).

U vrijeme nakon objavljivanja romana *Lies of Silence* Moore je u jednom intervjuu američkom novinaru, koji je idealistički motrio irinu borbu, decidirano rekao kako je njegov stav »naivno romantičarski«

te da nema veza sa stvarnošću. Moore je ustvrdio da je tu naprosto riječ o najobičnijim teroristima i da u Irskoj neće biti mira niti će se »stvari promijeniti na bolje sve dok i sami Iraci ne počnu glasno govoriti protiv IRA-e«. Odavno napuštenom Irskom i njezinom političkom situacijom osim u Lies of Silence Moore se bavi i u The Emperor of Ice Cream (1965.), u kojem opisuje djelatnost IRA-e na početku Drugoga svjetskog rata. Vrhunac njegova putovanja svijetom vjerojatno je izvrsni Black Robe (1984.), povijesni roman smješten u Kanadu 18. stoljeća, priča o jezuitima koje zarobljavaju i muče indijanska plemena. Ipak, čak nas i nit ovog romana, u kojem drama nastaje iz sukoba potpuno različitih kultura, može dovesti do Mooreova irskoga iskustva. Moore zapravo pripovijeda o Irskoj i kad piše o mađioničaru kojega Napoleon III. šalje u Alžir da bi trikovima, koje će izvesti pred tamošnjim vjerskim vođama, dokazao superiornost francuske civilizacije i tako ih obeshrabrio u nakani da proglase džihad protiv francuske okupacije (The Magician's Wife, 1997.) ili kad opisuje uspon i pad crnoputog rimokatoličkog svećenika u nekoj banana državi na zabitom karipskom otoku, koji najprije propovijeda revoluciju a, nakon smrti lokalnog diktatora izigrava mesiju i u svoje ruke grabi svu vlast (No Other Life).

Još bolji primjer za to je The Colour of Blood. Priča romana smještena je u jednu istočnoeuropsku zemlju, koju Moore ne imenuje, ali koju svaki čitatelj može prepoznati kao Poljsku. Glavni je lik kardinal čija dobra volja da surađuje s komunistima, koje on u osnovi osuđuje, izaziva bijes među pristašama katoličko-nacionalne struje. Oni ga kidnapiraju u nadi da će tako izazvati krizu, jer smatraju da će svjetska javnost pretpostaviti da ga je uhitila država... Iako je u ovom romanu atmosfera Istočne Europe uvjerljivo opisana, Moore kaže: »Riječ je o roman koji sam oduvijek želio napisati o Irskoj.«

Je li to moguće? Zapravo i jest, jer u zadnjem poglavlju romana kardinal vjernicima koji su se okupili u crkvi govori da živimo u »vrijeme tiranije, u kojem su vjerska uvjerenja postala neraskidivo povezana s političkom mržnjom... Dopustio sam svom narodu da dođe do ruba nasilja, zbrke između nepravdi koje su nam nanesene i nepravdi koje neki zagovaraju da ih počinimo zauzvrat. Molitli vas,

prisjetite se tuđe smrti. Zapamtite, to je ono što povezuje tiranina i terorista: oni ne misle na smrt ostalih.«

Table of Contents

LAŽI ŠUTNJE

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

IRAC...

Table of Contents

LAŽI ŠUTNJE

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

IRAC...